

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 76



Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums
2013. gada 14. marts

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	486. plenārā sesija 2013. gada 16. un 17. janvārī	
2013/C 76/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Atrasisit intelektuāli apdāvinātu bērnu un jauniešu potenciālu Eiropas Savienībā" (pašiniciatīvas atzinums)	1
2013/C 76/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dzimumu līdztiesības dimensija stratēģijā "Eiropa 2020"" (pašiniciatīvas atzinums)	8
2013/C 76/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Jūras pirātisms: ES reaģēšanas pasākumu pastiprināšana" (pašiniciatīvas atzinums)	15
2013/C 76/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas sociālā marķējuma zīmes ieviešana" (izpētes atzinums)	20

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

486. plenārā sesija 2013. gada 16. un 17. janvārī

2013/C 76/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "II vienotā tirgus akts. Kopā jaunai izaugsmei"" COM(2012) 573 final	24
2013/C 76/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stiprāka Eiropas Pētniecības telpas partnerība izcilībai un izaugsmei"" COM(2012) 392 final	31
2013/C 76/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Rūpniecības politika drošības nozarē. Inovatīvas un konkurētspējīgas drošības nozares rīcības plāns"" COM(2012) 417 final	37
2013/C 76/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja"" COM(2012) 497 final	43
2013/C 76/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Virzība uz labāku piekļuvi zinātniskai informācijai: arvien lielāki ieguvumi no publiskajiem ieguldījumiem pētniecībā"" COM(2012) 401 final	48
2013/C 76/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 273/2004 par narkotisko vielu prekursoriem" COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)	54
2013/C 76/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Mākoņdatošanas potenciāla atraisīšana Eiropā"" COM(2012) 529 final	59
2013/C 76/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz atjauninātu ES un Klusā okeāna valstu partnerību attīstības jomā"" JOIN(2012) 6 final	66

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

486. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 16. UN 17. JANVĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atraisīt intelektuāli apdāvinātu bērnu un jauniešu potenciālu Eiropas Savienībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 76/01)

Ziņotājs: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO kgs**

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Atraisīt intelektuāli apdāvinātu bērnu un jauniešu potenciālu Eiropas Savienībā”.

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 20. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (2013. gada 16. janvāra sēdē) ar 131 balsi par un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja apzinās, ka jautājums par intelektuāli apdāvinātiem bērniem un jauniešiem ir izskatīts relatīvi plaši, vairākus gadu desmitus veicot pētījumus, un par šo tematu pieejams arī ļoti plašs specializētās literatūras klāsts⁽¹⁾. Tomēr, ņemot vērā minētā jautājuma nozīmīgumu, EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis atbalstīt papildu pētījumus un paredzēt atbilstošus pasākumus,

⁽¹⁾ Zemāk minētajos darbos aplūkoti jautājumi par augstu apdāvinātības līmeni un attiecīgo izglītības sistēmas reakciju: Martínez Torres, Mercé. y Guirado, Angel (coords.) *Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar* (“Augstas intelektuālās spējas. Rīcība, orientācija, iesaistīšanās un novērtējums skolas apmācību periodā”), Barcelona, Editorial Graó, 2012. gads.

Torrego, Juan Carlos. (coord.), *Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa*, (“Apdāvināti audzēkņi un kopīga apmācība. Izglītības modelis”), Madrid, Fundación SM, 2012. gads.

Pfeiffer, Stephen: *Current perspectives on the identification and assessment of gifted students*, (“Pašreizējās perspektīvas apdāvinātu studentu apzināšanā un novērtēšanā”), *Journal of Psychoeducational assessment*, 2011. gads, Wallace, B. un Erikson, G.: *Diversity in Gifted Education* (“Daudzveidība apdāvinātu audzēkņu apmācībā”), *International perspectives on global issues*, Ņujorka, Routledge, 2006. gads.

Sternberg, R.J. un Davidson, J.E.: *Conceptions of giftedness* (“Apdāvinātības koncepcijas”), Cambridge University Press, 2005. gads.

Sternberg, R. J. (ed.) *Definitions and conceptions of giftedness*, (“Apdāvinātības definīcijas un koncepcijas”), Thousand Oaks, Corwin Press, 2004. gads.

kas sekmētu pievēršanos tik atšķirīgajiem audzēkņiem kopumā, tostarp programmas intelektuāli apdāvinātu bērnu un jauniešu potenciāla attīstīšanai iespējami dažādās jomās. Minētā pasākuma mērķis cita starpā būtu arī veicināt nodarbinātību un piekļuvi darba tirgum Eiropas Savienībā, un, ņemot vērā ekonomikas krīzi, sekmēt īpašu zināšanu novērtēšanu un novērst talantīgu cilvēku aizplūšanu uz citiem pasaules reģioniem.

1.2. Komiteja ierosina atbalstīt intelektuāli apdāvinātu bērnu un jauniešu spējas dažādos izglītības posmos un veidos, izvairoties no pāragras specializācijas un aicinot mācību iestādes pievērst uzmanību daudzveidībai, kā arī izmantot sadarbību apmācību jomā un neformālo izglītību.

1.3. Komiteja ierosina atbalstīt izglītošanos un zināšanu apguvi dzīves gaitā, ņemot vērā, ka katra cilvēka intelektuālais potenciāls nav statisks, un dažādos dzīves posmos tas attīstās atšķirīgi.

1.4. Komiteja aicina turpmāk pievērst lielāku uzmanību darba metodēm un pieredzei ar intelektuāli apdāvinātiem studentiem katrā dalībvalstī, īpaši tādām metodēm, kas sniedz ieguvumus sabiedrībai kopumā, sekmē tās kohēziju, samazina nesekmību skolā un veicina izglītības uzlabošanu atbilstoši stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem.

1.5. Komiteja norāda, ka darba vietās ir jāapzina tie darbinieki, sevišķi gados jaunie, kuri spēj un ir ieinteresēti attīstīt gan savu intelektuālo potenciālu, gan dot ieguldījumu inovācijā, un jānodrošina viņiem iespēja turpināt izglītību vēlmēm un interesēm atbilstošā jomā.

1.6. Komiteja ierosina uzlabot izglītības iestāžu veltīto uzmanību intelektuāli apdāvinātiem bērniem un jauniešiem, ņemot vērā šādus aspektus:

- mācībspēku sākotnējā un pastāvīgā apmācība par intelektuāli apdāvinātu audzēkņu profilu un raksturīgajām īpašībām, šo audzēkņu apzināšana un nepieciešamā uzmanība izglītības iestādēs;
- kopīgas procedūras, lai savlaicīgi varētu atklāt augstas intelektuālās spējas audzēkņiem kopumā un īpaši tiem, kuri nāk no sociāli nelabvēlīgas vides;
- intelektuāli apdāvinātiem jauniešiem paredzētu pedagoģisku pasākumu izstrāde un īstenošana. Tajos jāiekļauj pasākumi gan parastajās izglītības iestādēs, gan ārpus tām;
- mācībspēku apmācībā iekļaut humānisma vērtības, daudz kultūru sabiedrības realitāti, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu pedagoģiskiem mērķiem un, visbeidzot, radošuma, inovācijas un iniciatīvas spējas sekmēšanu.

1.7. Labākas rūpes par intelektuāli apdāvinātiem bērniem un jauniešiem ietver viņu emocionālo izglītību, kurai ir īpaša nozīme pusaudžu vecumā, sociālo prasmju apguvi, un tām jābūt vērām uz integrācijas atvieglošanu un iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū, kā arī jāveicina spēja strādāt komandā.

1.8. Skolēnu apmaiņas programmu un īslaicīgas uzturēšanās citā valstī mehānismi un procedūras jāveido tā, lai tajās varētu piedalīties intelektuāli apdāvināti audzēkņi, it īpaši no nelabvēlīgas sociālās vides.

1.9. Jāizmanto informācijas un paraugprakses apmaiņas iespējas Eiropas Savienības dalībvalstīs attiecībā uz apdāvinātu skolēnu un studentu apzināšanu un pievēršoties viņiem.

1.10. Apdāvinātos bērnos un jauniešos jāattīsta uzņēmējdarbības gars, lai veicinātu atbildību un solidaritāti, kas vērsta uz visas sabiedrības ieguvumu.

2. Vispārīgais konteksts

2.1. Eiropas Komisijas 2010. gadā pieņemtajā stratēģijā "Eiropa 2020" gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei kā viena no trijām pamatprioritātēm iekļauta gudra izaugsme, attīstot uz zināšanām un inovācijām balstītu ekonomiku. Raugoties no minētā skatpunkta, viens no galvenajiem resursiem Eiropas Savienības nākotnes nodrošināšanai ir visu iedzīvotāju izglītība, un cita starpā tā ietver intelektuāli apdāvinātu cilvēku labāku apzināšanu un mācību iestāžu pievēršanos viņiem.

2.2. ES dalībvalstu pašreizējā izglītības politikā būtiska uzmanība tiek veltīta skolēnu dažādībai, izglītības procesā cenšoties visiem audzēkņiem pievērst vajadzīgo uzmanību, lai viņi iespējami labāk attīstītu savu potenciālu. Veltot pūliņus visiem skolēniem, kuriem ir vajadzīgs īpašs atbalsts izglītības jomā, ir jāpalielina intelektuāli apdāvinātiem audzēkņiem šobrīd paredzētie resursi.

2.3. Analizējot pašreizējo situāciju ES dalībvalstīs, vērojamas būtiskas atšķirības intelektuāli apdāvinātu audzēkņu apzināšanā, un atšķiras arī viņiem veltītās uzmanības līmenis izglītības iestādēs. Ir jāuzlabo arī mācību prakse un izglītības pasākumi, kas paredzēti šādiem audzēkņiem, un šo aspektu ietekmē pedagoģu nepietiekamā apmācība minētajā jomā.

3. Augsti attīstītas intelektuālās spējas

3.1. Jēdziens

3.1.1. Starptautiskie pētījumi liecina, ka intelektuāli apdāvināti cilvēki sastopami visās sabiedrības grupās⁽²⁾. Minēto principu var attiecināt uz ES dalībvalstu iedzīvotājiem. Sociālajā, politiskajā un izglītības aspektā apdāvinātu cilvēku apzināšanai un pievēršanās viņiem uzmanība tiek veltīta salīdzinoši nesen, bet nākamajos gados šis jautājums neapšaubāmi kļūs nozīmīgāks. Pētījumu rezultāti liecina: lai uzlabotu intelektuāli apdāvinātu audzēkņu apzināšanu un izglītības iestādēs veltītu viņiem lielāku uzmanību, ir jāiesaista visa sabiedrība kopumā, proti, politiķi, pedagogi, zinātnieki un pētnieki, ģimenes un sociālie partneri.

3.1.2. Specializētajā zinātniskajā literatūrā par šo tematu izmantoti dažādi termini attīstītu spēju raksturošanai: pāragrs briedums (rezultāti konkrētā vecuma grupā pārsniedz gaidīto), talants (īpašas spējas ļoti konkrētās jomās, piemēram, matemātikā, mūzikā u.c.) un, visbeidzot, apdāvinātība vai augsti attīstītas spējas. Pēdējo minēto terminu — apdāvinātību vai augsti attīstītas spējas — šobrīd definē, ņemot vērā šādas raksturīgas iezīmes:

— intelektuālās spējas pārsniedz vidējo līmeni gan attiecībā uz vispārējām, gan īpašām prasmēm. Lai gan tradicionāli kā atsauci izmantoja intelekta koeficientu, kas pārsniedz 130 (100 liecina par vidējo līmeni), pēdējos gados šis kritērijs ir paplašināts, tiek izmantots elastīgāk, un iekļauj citu, vienlīdz svarīgu rādītāju novērtējumu;

— liela aizrautība un augsta atbildības sajūta pienākumu izpildē: neatlaidība, interese, izturētspēja, ticība sev u.c.;

⁽²⁾ Balstoties uz visvairāk pētīto grupu, t.i., skolas vecuma iedzīvotājiem, tiek lēsts, ka ļoti spējīgu cilvēku skaits svārstās no 2 % līdz 15 % atkarībā no aplēsēs izmantotajiem rādītājiem. Tradicionāli visvairāk izmantotais kritērijs ir intelekta koeficienta (IQ) novērtējums, un kā atsaucē punktu izmanto IQ 130 vai augstāku, minētais rādītājs attiecas apmēram uz 2 % iedzīvotāju. Mūsdienās ir atzīts, ka minētais kritērijs ir ļoti ierobežojošs, un intelektuālo spēju novērtējums ir tikai viens no faktoriem, kuru ņem vērā augsti attīstītu spēju noteikšanā. Tādēļ augsti attīstītu intelektuālo spēju jēdziens ir paplašināts, iekļaujot citus faktorus, piemēram, radošumu, originalitāti un spēju saskatīt kopsakarības, izdarīt secinājumus un ekstrapolēt. Ņemot vērā iepriekš minēto, tiek lēsts, ka īpaši attīstītas spējas varētu būt apmēram 10 % vai pat 15 % iedzīvotāju, lai gan visbiežāk tiek atzīts, ka tās piemīt no 5 līdz 10 % iedzīvotāju. Lai gūtu ieskatu minētajā jautājumā, skatīt *Joseph Renzulli klasiskos pētījumus vai nesenos Borland, J.H. pētījumus: Myth 2. The gifted constitute 3 % to 5 % of the population, Gifted child quarterly*, 53. numurs, 2009. gads, *Miraca, G.: Exceptionally gifted children.*, Ņujorka, Routledge, 2004. gads, un *Robson, D. : High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts*, Robson, D., Free spirit publishing, 2007. gads.

— augsts radošuma, elastīguma un originalitātes līmenis, uzdodot jautājumus, atbildot, reaģējot uz problēmām un grūtībām un tās risinot.

Lai gan parasti augsti attīstītas spējas parasti nozīmē labas sekmes vispārīgajās mācību iestādēs un augstskolās, apdāvināti audzēkņi relatīvi bieži skolā ir neseismīgi. Apdāvinātība nebūt nav jāuzskata par statisku stāvokli, bet gan par potenciālu, kas ir jāatklāj un jāatzīst sabiedrībā, pievēršot uzmanību, jo pretējā gadījumā to var zaudēt.

3.1.3. Zinātniskajā literatūrā arī atzīts, ka augsti attīstītām spējām ir daudzdimensionāls raksturs, t.i., tās ir plašas un daudzveidīgas, un tās nevar vērtēt, izmantojot vienīgi intelekta koeficientu, ir jāvērtē arī tādi aspekti kā originalitāte un radoša domāšana, ko bieži vien nosaka un ietekmē ģimenes, sociālie un kultūras aspekti. Dažos gadījumos, piemēram, cilvēkiem, kas sirgst ar autismu vai noteikta veida kustību traucējumiem, augsti attīstītas spējas var būt vienlaicīgi ar invaliditāti.

3.1.4. Apdāvināti skolēni un cilvēki sastopami visās sabiedrības grupās un slāņos neatkarīgi no dzimuma un sociālā stāvokļa, tomēr praksē apzināšanas procesā parādās aspekti, kuri būtu jāņem vērā, lai tos kompensētu.

— Audzēkņi ar augstu intelekta līmeni biežāk tiek apzināti vidējos un augstākajos sociālajos slāņos, jo viņu ģimenes saņem plašāku informāciju, un ģimenes vide labvēlīgāk ietekmē zināšanu apguvi un skolas apmeklējumus. Dažreiz mācību iestāžu zemās prasības attiecībā uz audzēkņu spējām var negatīvi ietekmēt spējīgu audzēkņu apzināšanu sociāli nelabvēlīgā vidē.

— Neatkarīgi no vispārējās tendences saglabāt diskretumu un anonimitāti statistikas dati liecina, ka vīriešu dzimuma audzēkņu vidū ir apzināts lielāks skaits intelektuāli apdāvinātu audzēkņu, kas var būt saistīts ar kultūras un psihiskās attīstības faktoriem, kuri liecina par tendenci, ka iespējami apdāvinātas audzēknes un sievietes vēlas saglabāt anonimitāti⁽³⁾.

⁽³⁾ Piemēram, no 1999. līdz 2012. gadam Madrides autonomā apgabala (Spānija) izglītības papildināšanas programmā apdāvinātiem jauniešiem reģistrēts gandrīz nemainīgs dalībnieku skaits, proti, 70 % studentu un 30 % studenšu. Par šo pašu tematu var skatīt Pérez, L. Domínguez P. un Alfaro, E. (coords.) *Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad*, (Semināra ziņojums "Apdāvinātās sievietes pašreizējais stāvoklis sabiedrībā"), Madride, *Consejería de Educación*, 2002. gads.

3.1.5. Jāatceras, ka apdāvināti skolēni un jaunieši tāpat kā pārējie skolu audzēkņi veido ļoti daudzveidīgu grupu.

3.1.6. Var sastapt skolēnus, kuriem, neraugoties uz augsti attīstītām intelektuālām spējām, ir grūtības gūt panākumus mācībās un kuri ietilpst nesekmīgo audzēkņu grupā, piemēram, tādēļ, ka izglītības iestādē trūkst īpašas uzmanības, tās nav vispār, vai arī pastāv adaptācijas problēmas. Nereti var sastapt arī tādus apdāvinātus audzēkņus, kuri tiek atstumti, vienaudžu grupā viņus neatzīst, un arī šis faktors var palielināt nesekmības iespējamību. Apdāvinātu audzēkņu pienācīga apzināšana ir faktors, kas var, un kuram būtu jāpalīdz samazināt priekšlaicīgi skolu pametušo audzēkņu skaitu un palielināt augstāko izglītību ieguvušo iedzīvotāju procentuālo daļu, kas ir viens no “Eiropa 2020” — stratēģijas gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” pamatmērķiem izglītībā.

3.2. Intelektuāli apdāvinātu audzēkņu apzināšana un pedagoģiskā uzraudzība

3.2.1. Lielāka uzmanība apdāvinātiem audzēkņiem ietver dažādus elementus: sākotnējo apzināšanu, psiholoģisko, visaptverošu pedagoģisko un sociālo novērtējumu, lai apstiprinātu vai noraidītu augsti attīstītu spēju esamību, un, visbeidzot, pedagoģu reakciju jeb reālu uzmanību, kas šiem audzēkņiem tiek veltīta, izmantojot gan formālo, gan neformālo izglītību.

3.2.2. Valda uzskats, ka apzināšanas procesos daudzi ļoti spējīgi cilvēki netiek pamanīti. Apzināšanas procesu var veikt pirmsskolas izglītības posma nobeigumā vai uzsākot mācības pamatskolā. Tāpat kā attiecībā uz jebkuru audzēkni ar īpašām prasībām mācību atbalsta jomā, apdāvinātības agrīna noteikšana atvieglo iespēju atbilstošā veidā pievērsties skolēniem un novērst iespējamu nesekmību vai skolas gaitu priekšlaicīgu pārtraukšanu nākotnē. Lai gan apdāvinātības noteikšana ir iespējama dažādos vēlākos izglītības vai dzīves posmos, sākotnējā apzināšana ir īpaši svarīga, tāpat arī to audzēkņu psiholoģi pedagoģiskais novērtējums, kuriem varētu būt augsti attīstītas spējas.

3.2.3. Parasti fakts, ka audzēknis ir apdāvināts, atklājas tad, kad vecāki vai skolotāji novēro viņu izcelšanos pārējo skolēnu vidū savā vecuma grupā, vai arī gadījumos, kad parādās iezīmes, kas liecina par nespēju iekļauties kolektīvā. Šo sākotnējo apzināšanu, kas speciālistiem pēc tam ir jāapstiprina vai jānoraida, var balstīt uz šādiem rādītājiem:

— valodas izmantošana: plašs vārdu krājums, izmantoto terminu precizitāte, sarežģīta teikumu uzbūve;

— sarežģītu un abstraktu ideju padziļināta izpratne; vienlaikus iespējama attiecīgajā vecumā negaidītu ideju attīstīšana vai formulēšana;

— uzdoto jautājumu kvalitāte; tie var būt neparasti, oriģināli, sarežģīti vai liecināt par briedumu un mērķtiecību;

— spēja izstrādāt sistemātiskas un dažādas stratēģijas problēmu risināšanai;

— spēja ātri un viegli apgūt mācību vielu, ja tā šķiet interesanta;

— ļoti radoša pieeja, ierosinot idejas, mērķus un risinājumus konkrētām problēmām.

3.2.4. Agrīnā vecumā (līdz 4–5 gadiem) audzēkņa spējas, nosakot augstu attīstības līmeni, jāvērtē īpaši piesardzīgi, jo pārāgrs garīgais briedums vai ģimenes vide, kas būtiski stimulē sasniegumus skolā, var būt par pamatu pārsteidzīgam attīstības novērtējumam, un tas var izrādīties nestabils un neprecīzs. Šajos gadījumos būtu lietderīgi izstrādāt pārskatus par reizēm, kad intelektuālā apdāvinātība izpaudusies, vai pārbaudīt audzēkņa spējas tad, kad tās tuvinās parastiem rādītājiem.

3.2.5. Nelabvēlīgā sociālā vidē apdāvinātību bieži vien slēpj grūtības, sociāli ekonomiskās problēmas, kā arī mācību iestāžu zemās prasības, tādēļ spējas neizpaužas tik acīmredzami. Ir svarīgi ņemt vērā šo aspektu un pievērst īpašu uzmanību no nelabvēlīgas vides nākušu bērnu un jauniešu attīstībai, lai varētu viņiem piedāvāt vajadzīgo uzmanību izglītības iestādē, tostarp apzinātu tos, kuri varētu būt apdāvināti.

3.2.6. Saistībā ar apdāvinātiem audzēkņiem un jauniešiem būtu jāizvairās no zemāk minētajiem uzskatiem un vēlmēm:

— uzskats, ka īpaši talantīgi bērni izcelsies visās jomās, būs emocionāli nobrieduši, ar augstu paškontroli, neatkarīgi, atbildīgi un gatavi sniegt gandarījumu skolotājam;

— uzskats, ka viņi gūs izcilus rezultātus visos mācību programmā iekļautos priekšmetos; skolotāji bieži vien cer, ka intelektuāli apdāvināti audzēkņi sasniegs izcilību visās jomās;

— gaidīt, ka ļoti spējīgi bērni būs īpaši motivēti sasniegt izcilus rezultātus skolā un jebkuru uzdevumu izpildīs ar degsmi un ieinteresētību.

3.2.7. Kad vecāki un skolotāji uzskata, ka bērns vai jauniešs varētu būt ļoti spējīgs, sākotnējā apzināšanā jāizmanto īpaši novērtēšanas instrumenti, un psiholoģiskā un pedagoģiskā novērtēšana jāveic profesionāliem speciālistiem, kuri var sadarboties ar mācību iestādes pedagogiem. Minētajai novērtēšanai jābūt iespējami daudzveidīgai, pilnīgai, un tajā jāiekļauj dažādas jomas (mācību iestāde, sociālā vide, ģimene), kā arī dažādi instrumenti informācijas vākšanai, lai tos varētu izmantot, novērtējot jebkuru audzēkni neatkarīgi no ģimenes apstākļiem un sociālā stāvokļa. Pamatojoties uz plašo un daudzveidīgo novērtējumu, iespējams izstrādāt galīgo ziņojumu, kurā iekļauts psiholoģiskais un pedagoģiskais raksturojums, ar ko apstiprina vai noraida augsti attīstītu spēju esamību.

3.3. Izglītības iestāžu veltītā uzmanība intelektuāli apdāvinātiem audzēkņiem

3.3.1. Ja augsti attīstītas spējas tiek apstiprinātas, atbilstošu pedagoģisko pieeju šiem bērniem un jauniešiem var sekmēt zemāk norādītie faktori un apstākļi:

- stimulējoša vide, kas veicina spēju attīstību;
- autonomija un paškontrolē;
- piederības sajūta draugu un domubiedru grupai;
- apkārtējo uzticēšanās;
- vajadzībām pielāgotas mācību metodes un individuāls mācību grafiks;
- elastīga mācību programma, kas dod iespēju iedziļināties saturā;
- piekļuve papildus mācību materiāliem, kas papildina pamatmateriālus;
- elastīgas mācību metodes attiecībā uz grafiku, pasākumiem, resursiem, materiāliem vai grupu veidošanu;
- audzēkņa līdzdalība sava individuālā mācību procesa plānošanā.

3.3.2. Atsevišķos pedagoģijas modeļos un izglītības sistēmās izmanto dažādas pieejas īpaši spējīgiem audzēkņiem, lai varētu apmierināt viņu vajadzības izglītības jomā. Šajā sakarā izstrādātajiem pasākumiem ir divas atšķirīgas tendences:

- (a) diferencēta izglītība: audzēkņu viendabīgu grupu veidošana mācību iestādē atbilstoši viņu spējām un zināšanu līmenim,

- (b) iekļaujoša izglītība: audzēkņu grupas nav viendabīgas, un mācību iestādē piedāvā atšķirīgas pieejas, kas pielāgotas dažādajiem audzēkņiem katrā grupā.

3.3.3. Šobrīd Eiropas Savienības dalībvalstu izglītības sistēmās galvenokārt izmanto iekļaujošo izglītību. Tas nozīmē, ka sākotnējos izglītības posmos visiem audzēkņiem cenšas piedāvāt kopīgu izglītības apguvi mācību iestādes vidē, kurā pievērsta uzmanību daudzveidībai, bet izvairoties no priekšlaicīgas viendabīgu grupu veidošanas. Minētā pieeja ir saderīga ar viendabīgāku grupu veidošanu vēlākos izglītības posmos, kas nav obligāti, vidējās izglītības ieguves nobeidumā vai gatavojoties studiju uzsākšanai augstākajā mācību iestādē. Dažās ES valstīs izmēģina sistēmas īpašu talantu attīstīšanai vai viendabīgāku grupu programmas apdāvinātiem audzēkņiem un/vai audzēkņiem, kuri sasnieguši izcilus akadēmiskos rezultātus. Pašreizējās situācijas analīze liecina par iespējamo tendenci nākotnē, proti, saglabāt iekļaujošo izglītību sākotnējos izglītības posmos un apgūt pieredzi viendabīgu grupu izveidē vēlākajos izglītības posmos vai pēc obligātās izglītības iegūšanas.

3.3.4. Šādus konkrētus pasākumus ļoti spējīgiem jauniešiem var pieņemt pati izglītības iestādē. Daži no tiem ir vispārīgi parasti un attiecināmi uz visiem audzēkņiem kopumā:

— Parasti pasākumi

- Satura izklāsts, izmantojot atšķirīgu grūtību pakāpi, elastīga grupu veidošana, daudzveidīgi pasākumi un pamatprogrammas paplašināšana.
- Pedagoģiski stimuli, balstoties uz audzēkņa motivāciju, interesi par konkrētiem tematiem un audzēkņim pašam organizējot darbu.

- **Netradicionāli pasākumi** Mācību programmas pielāgošana, to paplašinot un/vai papildinot atbilstoši konkrētā audzēkņa vajadzībām: individuāli pielāgota mācību programma.

— Izņēmuma pasākumi

- Elastīga pieeja dažādiem mācību posmiem un mācību stundām, saīsinot mācību ilgumu: audzēknis var mācīties klasē, kurā pārējie audzēkņi ir gados vecāki.
- Šo pieeju izmanto ļoti retos gadījumos — vienīgi saistībā ar apmēram 3 % īpaši spējīgu audzēkņu.

3.3.5. Ārpus skolas intelektuāli apdāvināti audzēkņi var piedalīties plānotos, bet salīdzinājumā ar mācību procesu mazāk regulētos pasākumos, kas dod iespēju kontaktēties ar apdāvinātiem jauniešiem no citām mācību iestādēm. Šādi ārpusprogrammas pasākumi ir diezgan izplatīti un ļoti daudzveidīgi. Tos var atbalstīt valstis, publiskās iestādes un ES.

3.3.6. Abi pedagoģiskās pieejas veidi, proti, formālā un neformālā izglītība, viens otru neizslēdz. Mācību procesā vairāk pievērsties intelektuāli apdāvinātiem jauniešiem, būtu jāņem vērā abi aspekti: gan uzmanība mācību iestādē un pievēršanās mācību grafikam tāpat kā gadījumā ar visiem tiem audzēkņiem, kuriem nepieciešams īpašs atbalsts, gan papildu uzmanība ārpus mācību programmas, kuru nodrošina mācību iestādē vai ārpus tās.

3.3.7. Šobrīd ļoti aktuāls jautājums ir būtiski uzlabot rūpes par intelektuāli apdāvinātiem jauniešiem viņu mācību iestādēs; tas nozīmē, ka jāuzlabo pedagogu sākotnējā un pastāvīgā apmācība saistībā ar apdāvinātu jauniešu apzināšanu un viņiem veltāmo uzmanību mācību procesā, ņemot vērā audzēkņu dažādību vispār.

3.3.8. Jautājums par visu Eiropas Savienības jauniešu, jo īpaši talantīgo, potenciāla atraisīšanu attiecas ne tikai uz izglītības nozari. Ir svarīgi praksē īstenot tādu sociālo un ekonomikas politiku, lai šiem cilvēkiem jau no agrīna vecuma varētu piedāvāt darbu un iespējas un viņi spētu izmantot savu potenciālu. Šajā sakarā ļoti svarīgs Eiropas uzdevums ir novērst un nepieļaut intelektuāli apdāvinātu personu emigrāciju uz citām pasaules valstīm, kurās viņu spējas tiks izmantotas.

4. Pievēršanās intelektuāli apdāvinātiem jauniešiem Eiropas līmenī

4.1. Pārskats

4.1.1. Pēdējo gadu laikā dažādos pētījumos sniegts pārskats par stāvokli augstu intelektuālo spēju jomā Eiropas Savienībā⁽⁴⁾. Pētījumi liecina:

- kopumā mācību procesā ir atzīta nepieciešamība mainīt izglītības iestāžu īstenoto praksi, lai veltītu lielāku uzmanību dažādajiem audzēkņiem, tostarp arī audzēkņiem ar augstām intelektuālajām spējām;
- dažu valstu tiesību aktos izglītības jomā ņemta vērā intelektuāli apdāvinātu audzēkņu esamība, tomēr nav vienprātības par to, vai mācību procesā šādiem audzēkņiem būtu jāpievēršas ar īpašiem pasākumiem;

⁽⁴⁾ Lai iegūtu detalizētāku pārskatu par pašreizējo situāciju intelektuāli apdāvinātu audzēkņu izglītības jomā dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs, skatīt:

“La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea” (“Pievēršanās intelektuāli apdāvinātiem audzēkņiem Eiropas Savienībā”), ikgadējās publikācijas *De todo un poco* 11. numurs, ikgadējā publikācija *Programa de Enriquecimiento Educativo para Alumnos con Altas Capacidades de la Comunidad de Madrid*, 21.–29. lpp., Madride, 2009. gads.

“Gifted Learners. A survey of educational policy and provision” (“Apdāvināti audzēkņi. Pārskats par izglītības politiku un prasībām”), Eiropas Aģentūra izglītības attīstībai personām ar īpašām vajadzībām, 2009. gads.

Eurydice (2006), “Specific Educational Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe”. (Īpaši pedagoģiski pasākumi, lai sekmētu visu veidu talantus Eiropas skolās, darba dokumenti). Brisele, Eurydice nodaļa.

Monks, F.J., Pflüger, R. “Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective” (“Apdāvinātu audzēkņu izglītošana 21 Eiropas valstī: pašreizējais stāvoklis un perspektīvas”), Neimegenas Universitāte, 2005. gads.

- pakāpeniski tiek paplašināti kritēriji intelektuālās apdāvinātības noteikšanai, ejot tālāk par tradicionālo, vienīgi ar intelekta līmeņa novērtējumu saistīto pieeju, un tajos tiek iekļautas gan īpašas pārbaudes radošuma un oriģinalitātes novērtēšanai, gan skolotāju, sociālo dienestu un ģimeņu sniegtā informācija;

- intelektuāli apdāvinātiem audzēkņiem vispārīgi lielāka uzmanība tiek veltīta ārpusprogrammas pasākumos saistībā ar neformālo izglītību, nevis mācību programmās vai parastā skolā mācību stundu laikā. Īpaši konkursi vai sacensības konkrētu talantu izpausmēm (zinātnē, tehnoloģiju jomā, sportā, mūzikā u.c.) notiek biežāk nekā pasākumi ar mērķi pievērst uzmanību īpaši apdāvinātībai kopumā;

- ir būtiski jāuzlabo gan sākotnējā, gan pastāvīgā pedagogu apmācība intelektuāli apdāvinātu audzēkņu apzināšanas un viņiem veltītās uzmanības jomā.

4.2. Tiesību akti un izglītības iestāžu pasākumi

4.2.1. Visās ES valstīs ir privātas profesionāļu un ģimeņu apvienības, kas īsteno ārpusprogrammas izglītības pasākumus, lai sekmētu īpaši apdāvinātu jauniešu spējas. Dažās valstīs ir arī pasākumi, kurus atbalsta attiecīgās izglītības pārvaldes iestādes vai kurus īsteno sadarbībā ar tām.

4.2.2. Izglītības iestāžu paredzēto pasākumu klāsts intelektuāli apdāvinātiem audzēkņiem ES valstīs:

- Faktiski visu ES dalībvalstu tiesību aktos iekļauti atsevišķi šiem audzēkņiem paredzēti izglītības pasākumi. Dažu valstu tiesību aktos noteikti vispārīgi izglītības pasākumi visiem audzēkņiem, nediferencējot intelektuāli apdāvinātos vai talantīgos: intelektuāli apdāvinātas personas tiek meklētas visu audzēkņu vidū.

- Lielākajā daļā valstu tiek veidotas grupas, kurās ir audzēkņi ar konkrētām spējām, lai dotu iespēju pievērsties audzēkņiem katrā grupā. Vairākās valstīs audzēkņus iekļauj grupās, balstoties uz spējām un mācību rezultātiem, lai gan dažās valstīs šo iespēju izmanto vienīgi saistībā ar talantiem sporta un mākslas jomās.

— Lielākās daļas valstu tiesību aktos pieļauta iespēja īstenot elastīgus pasākumus un mācību materiāla paātrinātu apguvi, t.i. dot iespēju audzēkņiem mācību programmu apgūt ātrāk, nekā attiecīgajā vecuma grupā paredzēts, bet nav vienota kritērija šādas iespējas izmantošanai. Dažās dalībvalstīs paredzēta iespēja ļoti spējīgiem vidusskolu audzēkņiem priekšlaicīgi iesaistīties atsevišķos augstskoluursos un projektos.

4.3. *Pedagogu apmācība*

4.3.1. Neraugoties uz pašreizējo sarežģīto stāvokli ekonomikas jomā, kas ietekmē arī izglītības sistēmu, un problēmām, ar kurām ikdienas darbā saskaras pedagogi, ir jāuzlabo pedagogu īpašā — gan sākotnējā, gan pastāvīgā apmācība — šajā jomā.

4.3.2. Lielākajā daļā ES dalībvalstu topošajiem pedagogiem paredzētajās oficiālajās studiju programmās kā atsevišķs mācību priekšmets vai vispārīgu studiju darbam ar dažādiem audzēkņiem daļa ir iekļauta īpaša apmācība, kā pievērsties audzēkņiem ar augstām intelektuālajām spējām.

4.3.3. Kas attiecas uz valsts iestāžu organizētu pastāvīgu apmācību pedagogiem, tikai pusē dalībvalstu tā ir iekļauta pedagogu pastāvīgo mācību plānos. Šī pastāvīgā valsts iestāžu organizētā apmācība tiek piedāvāta līdztekus dažu privāto struktūru piedāvātajai apmācībai.

4.3.4. Rezumējot var teikt, ka stāvokļa analīze ES saistībā ar minēto tematu liecina, ka būtiski uzlabojumi nepieciešami šādās jomās:

- mācībspēku sākotnējā un pastāvīgā apmācība, lai uzlabotu izpratni par sevišķi spējīgiem audzēkņiem un palīdzētu izprast šādu audzēkņu profilu, kā arī metodes viņu apzināšanai un īpašās rūpes mācību procesā;
- mācībspēku apmācībā iekļaut humānisma vērtības, daudz kultūru sabiedrības realitāti, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu pedagogiskiem mērķiem un, visbeidzot, radošuma, inovācijas un iniciatīvas spējas sekmēšanu.
- psiholoģiskā un pedagogiskā novērtējuma, kā arī sociālo un ar ģimenes apstākļiem saistīto faktoru apkopošana, kurus izmanto intelektuāli apdāvinātu audzēkņu apzināšanai. Minētā apzināšana jāveic agrīnā vecumā, bet jāparedz iespēja to veikt arī vēlākos izglītības posmos, tostarp arī darbavietās tiem, kuri jau iekļāvušies darba dzīvē.
- intelektuāli apdāvinātiem vai citiem talantīgiem audzēkņiem paredzētu pasākumu izstrāde un īstenošana parastās skolās un ārpus tām neformālās izglītības ietvaros: izglītības papildināšanas programmas;
- mehānismu un procedūru izstrāde intelektuāli apdāvinātu personu mūžizglītības atbalstam, jo īpaši saistībā ar iestāšanos augstskolā un studiju laikā.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Dzimumu līdztiesības dimensija stratēģijā “Eiropa 2020”” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 76/02)

Ziņotāja: **Joana AGUDO I BATALLER**

Līdzziņotāja: **Grace ATTARD**

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 12. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Dzimumu līdztiesības dimensija stratēģijā “Eiropa 2020””

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 20. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (2013. gada 17. janvāra sēdē), ar 200 balsīm par, 6 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

EESK:

1.1 atbalsta principu, ka stratēģijai “Eiropa 2020” — stratēģijai gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei⁽¹⁾ un “Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģijai”⁽²⁾ ir jābūt savstarpēji papildinošām. Tādēļ ir ļoti svarīgi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķos, īstenošanā, uzraudzībā un ar stratēģiju saistīto politiku novērtēšanā iekļaut dzimumu līdztiesības dimensiju un īpašus pasākumus;

1.2 uzskata, ka ir ļoti svarīgi novērst nepilnību, proti, to, ka dzimumu līdztiesības dimensijai nav veltīta īpaša uzmanība nevienā no stratēģijas “Eiropa 2020” septiņām pamatiniciatīvām. Tādēļ dzimumu līdztiesības dimensija regulāri jāiekļauj valstu reformu plānos (VRP) un Eiropas pusgadā, jo īpaši laikā, kad Eiropas ekonomiskās situācijas risināšanai politikas jāīsteno efektīvāk un resursi jāizmanto prasmīgāk, atzīstot dzimumu nevienlīdzības negatīvo ietekmi uz ekonomikas izaugsmi;

1.3 atbalsta katrai valstij adresētos ieteikumus, kuros Komisija aicina dalībvalstis pielāgot VRP noteiktos budžetus, lai nodrošinātu dzimumu līdztiesības principa iekļaušanu politikas pasākumos; VRP pārskatīšanas un īstenošanas uzraudzības jautājumiem veltītajās ministru sanāksmēs jānodrošina minēto ieteikumu īstenošana praksē un jāatspoguļo līdztiesības politikas virzība. Šim nolūkam saskaņotā veidā ir jāizmanto Kopienas fondi, īpaši Eiropas Sociālais fonds;

1.4 ierosina nākamās, 2014.-2020. gadam paredzētās, daudzgadu finanšu shēmas ietvaros nodrošināt īpašus līdzekļus,

lai sekmētu sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību. EESK uzskata, ka finansējumam, lai nodrošinātu tā piemērošanu un pārskatāmību, jābūt atbilstošam un pārredzamam, tādējādi atbalstot dzimumu līdztiesības politikas, pasākumu un projektu īstenošanu visās ES kompetencē esošajās jomās;

1.5 uzskata, ka, ņemot vērā atšķirīgo reālo stāvokli valstīs, reģionos un nozarēs, ir jāveic pasākumi, kas dotu iespēju uzlabot stāvokli sociālajā jomā un palielināt sieviešu iesaistīšanos darba tirgū, ieskaitot atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai. To kvantitatīvais un kvalitatīvais potenciāls būtu jāatbalsta dažādās stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktajās jomās, un tās ir šādas: inovācija, zinātniskā izpēte, izglītība un profesionālā apmācība, digitālā sabiedrība, klimata jautājumi un zaļā ekonomika, enerģētika, mobilitāte, konkurētspēja, nodarbinātība, kvalifikācija, sociālā atstumtība un nabadzība;

1.6 uzsver sociālo partneru apņemšanos un iesaistīšanos Eiropas, valstu, reģionu un nozaru līmenī, kā arī visos dažādo politiku īstenošanas posmos, lai vajadzīgo pārmaiņu īstenošanu dzimumu līdztiesības jomā nodrošinātu visās Eiropas Savienības valstīs. Sociālais dialogs un kolektīvie līgumi ir pamatinstrumenti dzimumu līdztiesības dimensijas iekļaušanai valstu reformu plānos. Tādēļ Eiropas sociālo partneru noteiktie pasākumi dzimumu līdztiesības jomā ir būtisks piemērs, kas būtu jāatspoguļo stratēģijā “Eiropa 2020”;

1.7 uzsver dzimumu līdztiesības dimensijas iekļaušanas nozīmi, īstenojot katru no septiņām pamatiniciatīvām. Šim nolūkam būs vajadzīga izpratne par vīriešu un sieviešu īpašo un atšķirīgo situāciju, ņemot vērā tādus jautājumus kā darba tirgus un mūžizglītība, visu izglītības un nodarbinātības līmeņu pieejamība, nabadzība un atstumtības risks, piekļuve digitālās nozares jaunajām tehnoloģijām un to izmantošana; iesaistīšanās visos apmācību līmeņos, zinātniskā izpēte un ražošana, jo īpaši nozarēs, kas attīstās. EESK iesaka uzsvērt sieviešu digitālo izglītību, jo produktīvās informātikas nozarē viņas ir pārāk maz

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final, turpmāk stratēģija “Eiropa 2020”.

⁽²⁾ COM(2010) 491 final, turpmāk “Līdztiesības stratēģija”.

pārstāvētas. EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm jāizmanto esošie rādītāji par dzimumiem un jāizstrādā jauni jomās, kurās to nav;

1.8 uzskata, ka, ņemot vērā sarežģīto situāciju jaunatnes bezdarba jomā un skolas priekšlaicīgu pamešanu lielākajā daļā dalībvalstu, kā arī to, ka minētās problēmas atšķirīgi ietekmē jaunus vīriešus un sievietes, ir ļoti svarīgi plašāk integrēt dzimumu līdztiesības dimensiju jaunatnei paredzētas politikas izstrādē;

1.9 aicina dalībvalstis ņemt vērā Komisijas konkrētos ieteikumus un veikt pasākumus, lai uzlabotu sieviešu nodarbinātības apjomu un kvalitāti visās valstīs. Tādēļ ir jāpalielina bērnu un vecāka gadagājuma cilvēku aprūpei paredzēto publisko pakalpojumu pieejamība un kvalitāte, jānovērš atšķirības atalgojuma jomā, jāīsteno pasākumi ģimenes, personīgās un darba dzīves saskaņošanai (jāatvieglo iespējas saņemt paternitātes atvaļinājumus un apmaksātus atvaļinājumus);

1.10 atkārtoti norāda, ka stratēģija "Eiropa 2020" jāizmanto, lai sadarbībā ar sociālajiem partneriem atbalstītu īpašus un efektīvus līgumus un pasākumus, kas garantē sieviešu grūtnieču un to sieviešu, kurām nesen dzimuši bērni, veselību un drošību darba vietā. EESK jau ir paudusi atbalstu Komisijas priekšlikumam paredzēt pasākumus pietiekami ilga grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma (vismaz astoņpadsmit nedēļas) noteikšanai ⁽³⁾.

1.11 lai gan valstis, reģionus un nozares krīze skārusi dažādi, tā ir ietekmējusi cilvēku dzīvi un saasinājusi atsevišķas problēmas sociālajā un veselības aprūpes jomā. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jāveltī īpaša uzmanība, lai īstenotu pasākumus, kas mazinātu negatīvo ietekmi (stress, vardarbība, personas aizskaršana darba vietā un ģimenē) ⁽⁴⁾. Šim nolūkam vajadzīgi kopīgi centieni, lai sekmētu dzimumu līdztiesību sabiedrībā, novērstu strukturālo nevienlīdzību un izmainītu dzimumu lomas un stereotipus;

1.12 uzskata, ka sieviešu līdzdalības sekmēšanai lēmumu pieņemšanā jābūt prioritātei, jo īpaši nozarēs un uzņēmējdarbības jomās, kas stratēģijā "Eiropa 2020" uzskatītas par stratēģiski nozīmīgām un perspektīvām. EESK drīzumā sniegs atzinumu par Tiesiskuma, pamattiesību un pilsonības komisāres ierosinājumu noteikt saistošus pasākumus Eiropas līmenī sieviešu līdzdalības veicināšanai;

1.13 ar bažām norāda uz sociālo pakalpojumu un aizsardzības apjoma samazināšanu vismazāk aizsargātajām iedzīvotāju

grupām un tām grupām, kuras visvairāk pakļautas sociālās atstumtības un nabadzības riskam. Tādēļ stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros īpaši jāīsteno pasākumi ar mērķi novērst nabadzību, kas aizvien vairāk izplatās sieviešu vidū, un panākt sieviešu integrāciju, sniedzot atbalstu iekļūšanai darba tirgū (īstermiņā) un pamatizglītības un jaunu kompetenču apguvei, jauno tehnoloģiju izmantošanai un jauniem darba organizācijas veidiem (ilgtērmiņā), apvienojot darba un ģimenes dzīvi. EESK uzskata, ka pēc 60 Eiropas projekta īstenošanas gadiem nav pieņemami pieļaut, ka atalgojuma dempingu starp vīriešiem un sievietēm izmanto kā pielāgojamu mainīgo lielumu vai ka zūd sieviešu darba vietu stabilitāte. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm savos VRP nekavējoties jāiekļauj pasākumi, kas sievietēm nodrošina stabilu nodarbinātību un pienācīgu atalgojumu un pensijas.

1.14 lai īstenotu stratēģijā "Eiropa 2020" un "Līdztiesības stratēģijā" izvirzītos mērķus, EESK uzskata, ka ieinteresētajām pusēm un sabiedrībai kopumā jānosūta nepārprotams vēstījums par to, ka ir jāpastiprina pasākumi, lai turpinātu virzību uz līdztiesību. Tādēļ pirmām kārtām ir vajadzīga visu Eiropas iestāžu, Eiropas Parlamenta, Komisijas un Padomes, Eiropas Centrālās Bankas, kā arī EESK un Reģionu komitejas plašāka un ciešāka koordinācija un sadarbība, kā arī līdztiesības aspekti jāiekļauj visos minēto iestāžu struktūras līmeņos ⁽⁵⁾, nodaļu, grupu un komisiju ikdienas darbībā.

2. Ievads

2.1 Stratēģijā "Eiropa 2020", ko pieņēma 2010. gadā, tika noteikta Eiropas Savienības virzība uz izaugsmi sarežģītā ekonomiskajā situācijā, kurā jau iezīmējās ES pašreizējās problēmas finanšu un politikas jomā. Minētajā stratēģijā iekļauti vairāki pasākumi, lai dalībvalstis efektīvi un vienoti varētu risināt krīzes radītās problēmas un uzsāktu īstenot tādas izaugsmes modeli, kas būtu gudrāka, ilgtspējīgāka un iekļaujošāka.

2.2 Tika izveidots arī jauns ekonomikas pārvaldības process, proti, "Eiropas pusgads", ar mērķi saskaņot dalībvalstu budžetu un strukturālo politiku novērtēšanu, kā arī nodrošināt minētās stratēģijas īstenošanas uzraudzību.

2.3 "Līdztiesības stratēģijā" ir iekļauta Komisijas darba programma dzimumu līdztiesības jomā. Šis politikas priekšlikums seko Ceļvedim par sieviešu un vīriešu līdztiesību 2006–2010. gadam ⁽⁶⁾, un ir līdz šim nozīmīgākais mēģinājums definēt stratēģisko mērķu un rādītāju kopumu saistībā ar dzimumu jautājumiem.

⁽³⁾ OV C 277, 17.11.2009., 102.–108. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 351, 15.11.2012., 21.–26. lpp.

⁽⁵⁾ EESK struktūra: 343 locekļi, no tiem 81 sieviete (23,6 %). Grupu struktūra: I grupa: 112 locekļi, no tiem 22 sievietes (22,1 %), II grupa: 120 locekļi, no tiem 32 sievietes (26,8 %), III grupa: 111 locekļi, no tiem 27 sievietes (24,3 %).

⁽⁶⁾ COM (2006) 92 final un OV C 354, 28.12.2010., 1.–7. lpp.

2.4 ES no 1996. gada tiek īstenota divpusēja pieeja dzimumu līdztiesības jautājumiem: pirmkārt, tiek īstenoti īpaši pasākumi pret sievietēm vērstās diskriminācijas novēršanai, un, otrkārt, integrētā pieeja dzimumu līdztiesības īstenošanai (*gender mainstreaming*) tiek iekļauta politikas lēmumos (⁷).

2.5 EESK atbalsta principu, ka stratēģijas “Eiropa 2020” pareiza īstenošana jāsaskaņo ar “Līdztiesības stratēģiju”, lai efektīvi reaģētu uz krīzes radītajām problēmām, jo abas stratēģijas ir savstarpēji papildinošas, un tādēļ piekrīt EP viedoklim minētajā jautājumā. Arī Padomes 2011. gada martā pieņemtajā Eiropas Dzimumu līdztiesības paktā 2011.–2020. gadam (⁸) norādīta abu stratēģiju ciešā saikne un izteikts aicinājums apvienot instrumentus, dodot iespēju izkļūt no krīzes.

3. Stratēģija “Eiropa 2020” — dzimumu līdztiesības dimensijas analīze

3.1 Dzimumu līdztiesības jautājums īpašā veidā nav minēts ne tekstā, ne pamatiniciatīvās, ne arī norādīts kādā no pieciem skaitliski izsakāmiem pamatmērķiem, izņemot nodarbinātības līmeni, līdz ar aicinājumu sievietēm plašāk iesaistīties nodarbinātībā. Tas ir būtiskā pretrunā stratēģijas “Eiropa 2020” ievadāļā izklāstītajiem principiem, kuros norādīts, ka viens no galvenajiem faktoriem, ekonomikas krīzes pārvarēšanai ir līdztiesības ievērošana, un tā ir tikpat nozīmīga kā ekonomiskā, sociālā un teritoriālā solidaritāte, vides aizsardzība un kultūras daudzveidība.

3.2 Dažādas Eiropas iestādes, pilsoniskās sabiedrības pārstāvju organizācijas un sociālie partneri vairākkārt uzsvēruši nepieciešamību dzimumu līdztiesību noteikt kā prioritāti jaunajā rīcības stratēģijā un uzskatīt to par ļoti nozīmīgu konkurētspējas un izaugsmes faktoru. EP uzskata, ka dokumentā jāiekļauj norāde par sieviešu pilnvērtīgu līdzdalību darba tirgū un profesionālajā apmācībā, kā arī programma, kuras mērķis būtu novērst vīriešu un sieviešu atalgojuma atšķirības.

3.3 Stratēģijas “Eiropa 2020” formulējums neguva vispārēju atbalstu, un to kritizēja vairāku iemeslu dēļ: par pārāk vispārīgu saturu, nevajadzīgi sarežģīto struktūru un plašu pievēršanos ekonomikas jautājumiem, ņemot vērā sociālos aspektus. Salīdzinot ar iepriekšējām nodarbinātības stratēģijām, dzimumu līdztiesībai veltīta daudz mazāka uzmanība. Sieviešu nodarbinā-

tības līmenis ir vienīgais jautājums, kuram nepārprotami pievērsta uzmanību, bet acīmredzami trūkst norādes par nodarbinātības kvalitatīvajiem aspektiem, kā arī par dažādajām starta pozīcijām, kas eksistē darba tirgū. Nav minēti pat Lisabonas stratēģijā iekļautie kvantitatīvie mērķi dzimumu līdztiesības jomā.

3.4 EESK uzskata: ne stratēģijā “Eiropa 2020”, ne “Līdztiesības stratēģijā” izvirzītie mērķi netiks sasniegti, ja neīsteno konkrētus pasākumus sieviešu stāvokļa uzlabošanai sabiedrībā un nodarbinātības jomā. Sieviešu kvantitatīvais un kvalitatīvais potenciāls ir jāatbalsta kā būtisks priekšnoteikums dažādās stratēģijas “Eiropa 2020” jomās. Jāizstrādā konkrēti pasākumi saistībā ar septiņām pamatiniciatīvām, jo pretējā gadījumā nevarēs īstenot stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītās prioritātes — bez līdztiesības politikas nav iespējama gudra, ilgtspējīga un sociāli iekļaujoša izaugsme.

3.5 Dažādu dalībvalstu reformu plānos jāatzīst sieviešu darba pievienotā vērtība ekonomikā, piemēram tā, ko sniedz profesionālu darba vietu izveide privātpersonām sniegto pakalpojumu jomā (⁹), un konkrētās problēmas, ar kurām sievietes saskaras darba tirgū (piekļuve visos līmeņos un visās vecuma grupās, profesionālā izaugsme, nepārtrauktība u.c.) un arī sabiedrībā, un jāņem vērā visi tie sociālie aspekti, kas “Līdztiesības stratēģijā” norādīti kā ļoti būtiski. Lai izkļūtu no krīzes un risinātu jaunās problēmas, stratēģija “Eiropa 2020” jāīsteno, izstrādājot programmas, plānus un īpašus pasākumus, kas dod iespēju sekmēt līdztiesību. To nevar izdarīt, neizprotot pretkrīzes pasākumu iespējamo atšķirīgo ietekmi saistībā ar sieviešu un vīriešu dažādajām starta pozīcijām darba tirgū.

3.6 EESK pauž bažas par dzimumu līdztiesībai veltītu konkrētu pasākumu un specifisku rādītāju trūkumu. Tāpēc nav iespējams uzraudzīt un novērtēt, vai ir panākts progress stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā, un tas nozīmē arī to, ka Eiropas pusgadā trūkst vajadzīgo instrumentu nevienlīdzības novēršanai, ņemot vērā atšķirīgos starta punktus atbilstīgi reālajam stāvoklim dzimumu līdztiesības jomā dažādās valstīs, nozarēs un jomās.

3.7 Stratēģijai “Eiropa 2020” būtu jānodrošina efektīvi instrumenti, lai ES izaugsmē novērtētu sieviešu lomu un tās sociālo pievienoto vērtību, kā uzsvērts EESK atzinumā (¹⁰), un to apstiprina arī Zviedrijas prezidentūras laikā veiktais pētījums (¹¹). Tajā cita starpā norādīts, ka līdztiesība darba tirgū varētu palielināt dalībvalstu IKP vidēji par 27 %.

(⁷) Integrētā pieeja dzimumu līdztiesības īstenošanai (*Gender mainstreaming*): “Iekļaut sieviešu un vīriešu līdztiesību kā dominējošu aspektu, lai vīrieši un sievietes saņemtu līdzvērtīgus ieguvumus. Tas nozīmē visu politikas posmu — izstrādes, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas — pārskatīšanu, lai sekmētu vīriešu un sieviešu līdztiesību”, Eiropas Komisija, *EQUAL* ceļvedis.

(⁸) OV C 155, 25.5.2011., 10.-13. lpp.

(⁹) OV C 21, 21.1.2011., 39. lpp.

(¹⁰) OV C 318, 23.12.2009., 15.-21. lpp.

(¹¹) *Gender equality, economic growth and employment*, Åsa Lofström (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>).

4. Prioritātes “Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģijā (2010.-2015.)”

4.1 “Līdztiesības stratēģijā”, ko pieņēma 2010. gadā, ir noteikta cieša tās saikne ar stratēģiju “Eiropa 2020” visos aspektos un pamatiniciatīvās, īpaši attiecībā uz atbilstošu pasākumu izstrādi un īstenošanu valstīs, izmantojot tehnisko atbalstu, struktūrfondus un svarīgākos finansēšanas instrumentus, piemēram, 7. pētniecības pamatprogrammu. Ņemot vērā nodarbinātības pamatnostādnes un valstu politiku novērtējumu, Komisija stingri uzraudzīs pasākumu virzību, lai mazinātu nevienlīdzību un sekmētu sieviešu sociālo iekļaušanu.

4.2 Minētajā stratēģijā pievērsta uzmanība arī vīriešu lomai dzimumu līdztiesības sekmēšanā un uzsvēta vīriešu iesaistīšanās, lai īstenotu vajadzīgās pārmaiņas, ņemot vērā vīriešu un sieviešu atšķirīgo lomu sabiedrībā — gan ģimenē, gan profesionālajā jomā.

4.3 “Līdztiesības stratēģijā” sīki uzskaitīti pasākumi piecās prioritārajās jomās, kas noteiktas Sieviešu hartā, un viena nodaļa attiecas uz transversāliem jautājumiem: a) vienlīdzīga ekonomiskā neatkarība, b) vienāds atalgojums par vienādu un vienlīdzīgu darbu, c) līdztiesība lēmumu pieņemšanā, d) cieņa, integritāte un ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana, e) dzimumu līdztiesība ārējos pasākumos, f) horizontālie jautājumi (dzimumu lomas, tiesību akti, dzimumu līdztiesības instrumenti un pārvaldība).

4.4 EESK atbalsta Komisijas nostāju jautājumā par to, ka pilnībā ir jāizmanto tādi ES instrumenti kā vienotais tirgus, finansiālais atbalsts un ārpolitikas instrumenti, lai risinātu problēmas un sasniegtu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītos mērķus, tomēr uzskata, ka ir vajadzīga paveiktā darba kontrole, lai nodrošinātu “Līdztiesības stratēģijā” iekļauto principu īstenošanas un svarīgāko stratēģijas “Eiropa 2020” instrumentu atbilstību, jo īpaši attiecībā uz septiņām pamatiniciatīvām un vadlīnijām, kas tiks īstenotas gan ES, gan dalībvalstīs.

5. Dzimumu līdztiesības dimensija septiņās pamatiniciatīvās⁽¹²⁾

5.1 “Jaunu prasmju un darba vietu programma”

5.1.1 EESK atzinumā “Gada izaugsmes pētījums⁽¹³⁾” cita starpā jau uzsverusi nepieciešamību sekmēt kvalitātes aspektu darba vietu radīšanas jomā. Šobrīd, ņemot vērā krīzes radīto sociālo un saimniecisko ietekmi, Eiropas iestādēm un dalībvalstīm būtu jādara viss iespējamais, lai minētajā jomā nodrošinātu turpmāko virzību.

5.1.2 EESK uzskata, ka iniciatīvas īstenošanā ir jāņem vērā sieviešu pašreizējais stāvoklis darba tirgū: lai gan 44 % Eiropas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ir sievietes, viņu stāvoklis vēl aizvien ir atšķirīgs un nestabils dažādās jomās: zemāks nodarbinātības līmenis, atšķirīgs atalgojums, atsevišķas nozarēs

sievietes ir ļoti plaši pārstāvētas, savukārt citās gandrīz nemaz, zems līdzdalības līmenis jaunu uzņēmumu veidošanā, nepilna laika nodarbinātība (75 % no kopējās nodarbinātības), darba līgumi uz noteiktu laiku, atbilstošu iestāžu trūkums bērnu aprūpes un izglītības jomā, sarežģījumi karjerā, zems sieviešu īpatsvars visaugstākajos amatos (gan ekonomikā, gan politikā), nelīdzsvarota piekļuve dažādām specialitātēm izglītības, profesionālās apmācības un augstskolu izglītības jomā.

5.1.3 Nodarbinātības līmenis ir paaugstinājies no 51 % 1997. gadā līdz 62 % 2011. gadā, galvenokārt nozarēs, kurās visvairāk nodarbinātas sievietes un kurās pielāgošanās pasākumu ietekme jūtama visvairāk. Ekonomikas krīze, kas skar Eiropas Savienību, lai gan katru valsti atšķirīgi, pasliktina arī sieviešu stāvokli un apdraud nestabilo progresu dzimumu līdztiesības jomā. EESK uzskata, ka būtu jānosaka vajadzīgie atbalsta pasākumi, lai pēc krīzes nepalielinātos nevienlīdzība darba vidē.

5.1.4 Eiropas Sociālajam fondam būtu īpaši jāplāno, jāuzrauga un jānovērtē visi dalībvalstu īstenotie pasākumi, lai nodrošinātu “Līdztiesības stratēģijas” turpmāko īstenošanu.

5.2 “Jaunatne kustībā”

5.2.1 Minētā iniciatīva galvenokārt aptver divas jomas: nodarbinātību un izglītību. Tādēļ tās saturs ir cieši saistīts ar iepriekšējo iniciatīvu: mobilitātes sekmēšana izglītības jomā, augstākās izglītības modernizēšana, formālās un neformālās mācīšanās novērtēšana un atzīšana, kā arī efektīvu un ilgtspējīgu ieguldījumu nodrošināšana izglītībā un profesionālajā apmācībā.

5.2.2 EESK norāda, ka ļoti lielas bažas Eiropā rada jauniešu bezdarba līmenis. Šobrīd tas sasniedz 20 %. Bezdarba līmenis jaunu sieviešu vidū ir vēl augstāks, īpaši tas attiecas uz sievietēm, kuru kvalifikācijas līmenis ir zems.

5.2.3 Maternitāte un paternitāte darba tirgu ietekmē ļoti atšķirīgi. Strādā tikai 64,7 % sieviešu, kurām ir bērni vecumā līdz 12 gadiem, salīdzinājumā ar 89,7 % vīriešu. Minētie skaitļi un atšķirības palielinās, pieaugot bērnu skaitam. Pirmsskolas izglītības iestāžu trūkums nelīdzsvarota ģimenes pienākumu sadale apgrūtina darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, radot nopietnus šķēršļus sieviešu profesionālajai attīstībai.

5.2.4 Tikai dažās valstīs ir īstenoti Eiropadomes Barselonas sanāksmē 2002. gadā pieņemtie mērķi pirmsskolas izglītības iestāžu pieejamības jomā, un pašreizējā situācija, kad samazinās sabiedrisko pakalpojumu apjoms, var pasliktināt stāvokli.

5.2.5 Otrs satraucošs rādītājs ir to jauno sieviešu skaits, kuras nestrādā un nemācās (“NEET”). Saskaņā ar Eurostat datiem nestrādā un nemācās 20 % sieviešu un 13 % vīriešu. Skolas priekšlaicīgas pamešanas gadījumu skaita samazināšana ir viens no stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem, kas ietverts šajā iniciatīvā.

⁽¹²⁾ EESK ir pieņēmusi atzinumus par katru no tām.

⁽¹³⁾ OV C 132/06, 3.5.2011., 26.-28. lpp.

5.2.6 EESK uzskata, ka minētās pamatiniciatīvas īstenošanā ir jāņem vērā neaizsargātu jaunu sieviešu pašreizējais stāvoklis dažādās jomās papildus jau iepriekš minētajām: zems pamatizglītības līmenis, ierobežota profesionālās apmācības pieejamība, lai apgūtu zināšanu sabiedrībā pieprasītās prasmes, nepietiekams prasmju novērtējums un profesionālās orientācijas trūkums, kā arī īpašas finanšu problēmas, veidojot uzņēmumu vai uzsākot individuālu darbu. Visu iepriekš minēto jautājumu risināšanai ir vajadzīgi īpaši jauniešiem paredzēti pasākumi.

5.3 “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību”

5.3.1 Šajā iniciatīvā ierosināts izstrādāt un īstenot programmas sociālās inovācijas veicināšanai visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem, jo īpaši atbalstot inovatīvu izglītību, apmācību un nodarbinātības iespējas nelabvēlīgā situācijā esošām iedzīvotāju grupām, cīnīties pret diskrimināciju (piemēram, attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti) un izstrādāt jaunu programmu imigrantu integrācijai, lai pilnībā varētu izmantot viņu potenciālu. Ierosināts novērtēt arī sociālās aizsardzības un pensiju sistēmu atbilstību un ilgtspēju un izskatīt iespējas, kā nodrošināt labāku piekļuvi veselības aprūpes sistēmām. EESK atturīgi vērtē tādas sociālās inovācijas koncepciju, kuras īstenošanas mēģinājumi pēc sava rakstura ir fragmentāri un grūti transponējami. Tā ir saistīta gan ar tiesisko subsidiaritātes principu, gan ar tādu socioloģisku jēdzienu kā “taisnīgums”. Vietēja mēroga rīcība, ņemot vērā kādas mazas grupas izteiktu vajadzību, var būt lietderīga, bet nevarēs aizstāt vienlīdzību un taisnīgumu, ko sniedz lielās kolektīvas sociālās aizsardzības sistēmas ⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Stratēģijā “Eiropa 2020” norādīts, ka dalībvalstīm jāizstrādā un jāīsteno konkrētu riska grupu specifiskajiem apstākļiem pielāgoti pasākumi un pilnībā jāizmanto valstu sociālā nodrošinājuma sistēmas un pensiju shēmas, lai sociālās kohēzijas garantēšanas nolūkā nodrošinātu atbilstošu ienākumu atbalstu un veselības aprūpes pieejamību. Aizvien pieaugošais bezdarbs un pasivitāte, ekonomikas nestabilitāte, zemais atalgojums, taupības pasākumi, sociālo pakalpojumu un ģimenes pabalstu apjoma ierobežošana jo īpaši skar sievietes. Pirmām kārtām kā darba ņēmējas, jo viņas tieši ietekmēja darba vietu samazināšana sabiedriskajā sektorā un pakalpojumu nozarē, kur nodarbināts ļoti liels skaits sieviešu. Viņas tiek skartas arī kā iedzīvotājas un pakalpojumu izmantotājas, jo vispārējas nozīmes pakalpojumu apjoma samazināšana ietekmē sievietes, kuras ir šo pakalpojumu galvenās izmantotājas.

5.3.3 Eiropā vairāk nekā 70 % darba ņēmēju ar zemu atalgojumu ir sievietes. Lielākajā daļā dalībvalstu 17 % sieviešu cīnās ar nabadzību, un arī cits skaits rada bažas, proti, iepriekš minētais attiecas uz 15 % vīriešu. Nabadzība un sociālā atstumtība ir cieši saistīta ar izslēgšanu no darba tirgus. Tādēļ pārtraukumi nodarbinātībā un nestabilas darba vietas, kas ir tik ļoti raksturīgas sieviešu nodarbinātībā, jo īpaši sievietēm ar zemu kvalifikācijas līmeni, nekavējoties rada negatīvas sekas, kas var turpināties arī vidējā un ilgā laika posmā.

5.3.4 Vientuļo vecāku ģimenes, atrautnes, sievietes ar invaliditāti, uz dzimumu balstītas vardarbības upurus, vecāka gadagājuma sievietes un imigrantes īpaši smagi skar pabalstu samazināšana un krīze, radot būtisku sociālās atstumtības risku, ja netiek īstenoti īpaši pasākumi aizsardzībai un atbalstam.

5.4 “Eiropas digitālā programma”

5.4.1 Tās mērķis ir sekmēt informācijas tehnoloģiju un jo īpaši interneta pieejamību un izmantošanas iespējas visiem Eiropas iedzīvotājiem, jo īpaši ar tādu programmu starpniecību, kas veicina digitālās prasmes un pieejamību.

5.4.2 Tādēļ dalībvalstīm būtu jāizstrādā stratēģijas ātrgaitas internetam un jānovirza publiskais finansējums, izmantojot arī struktūrfondus, jomām, ko pilnībā neaptver privātie ieguldījumi, kā būtu jāveicina modernu tiešsaistes pakalpojumu izvēršana un izmantošana (piemēram, e-pārvalde, veselības aprūpes pakalpojumi tiešsaistē, “gudrās mājas”, digitālās prasmes, drošība) ⁽¹⁵⁾.

5.4.3 EESK pauž bažas, ka trūkst pēc dzimuma sadalītu statistikas datu, jo tāpēc nav iespējams apzināt sieviešu stāvokli ar jaunajām tehnoloģijām saistītajās profesionālajās nozarēs un noskaidrot tehnoloģiju izmantošanas līmeni. Būtu jāveic pētījumi, lai novērtētu sieviešu stāvokli minētajā jomā, tostarp arī par sievietēm kā pakalpojumu lietotājām, un iespējami mērķtiecīgāk varētu izstrādāt stratēģijā “Eiropa 2020” ierosināto informāciju un apmācību.

5.5 “Inovācijas savienība”

5.5.1 Viens no minētās iniciatīvas galīgajiem mērķiem ir veicināt un stiprināt saikni starp izglītību, uzņēmumiem, zinātnisko izpēti un inovāciju un sekmēt uzņēmējdarbības garu. Dalībvalstīm ir jāīsteno reformas valstu un reģionu pētniecības un izstrādes sistēmās, lai sekmētu izcilību un pārdomātu specializāciju, kā prioritāti noteiktu izdevumus zināšanu apguvei, veicinātu augstskolu, pētniecības iestāžu un uzņēmumu sadarbību, nodrošinātu pietiekamu skaitu augstskolu beidzēju matemātikas un inženierzinātnēs, un izglītības programmās pievērstu galveno uzmanību radošuma, inovācijas un uzņēmējdarbības gara veicināšanai.

5.5.2 Sievietēm var būt svarīga loma, un viņām jābūt šādi lomai minētajā procesā. No augstskolu beidzējiem 2010. gadā apmēram 60 % bija sievietes, tomēr tas neatspoguļoja amatos, kurus viņas ieņēma darba tirgū. Turklāt šobrīd sievietes izveido vienu no trijiem jauniem uzņēmumiem, 13,7 % sieviešu ir biržā kotētu lielu uzņēmumu valdēs, un tikai 3 % sieviešu vada šādu uzņēmumu valdes.

⁽¹⁴⁾ OV C 143, 22.5.2012., 88.-93. lpp.

⁽¹⁵⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9.-18. lpp.

5.5.3 Lielākajā daļā valstu saglabājas uz dzimumu balstīta horizontālā segregācija konkrētās specialitātēs, piemēram, zinātnē, inženierzinātnēs, matemātikā, tehnoloģiju jomā. Minētās studiju nozares rada arī svarīgākās sadarbības iespējas nākamajiem līderiem zinātnes un ekonomikas pasaulē, īpaši studentiem maģistru un doktorantūras programmās, kuras sievietēm ir mazāk pieejamas. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jāisteno pasākumi šo šķēršļu novēršanai.

5.5.4 Vēl aizvien sievietes nav pietiekami pārstāvētas aprindās, kurās tiek pieņemti zinātnei, uzņēmējdarbībai un pakalpojumu jomai nozīmīgi lēmumi. Tikai 18 % sieviešu ieņem visaugstākos amatus augstskolās. Nodarbinātības iespējām un līdzekļu piešķiršanai zinātniskajai izpētei jānodrošina progresīva virzība saistībā ar sieviešu plašāku iesaistīšanos un jāpalīdz palielināt Eiropas sabiedrības ilgtspējīgas attīstības potenciāls.

5.6 "Resursu ziņā efektīva Eiropa"

5.6.1 Minētajā iniciatīvā ierosināts pieņemt un īstenot pārskatītu Energoefektivitātes rīcības plānu un popularizēt visaptverošu programmu efektīvai resursu izmantošanai, MVU un ģimeņu atbalstam, struktūrfondu un citu avotu izmantošanai jaunā finansējuma apguvē, izmantojot jau esošās un veiksmīgās inovatīvu ieguldījumu sistēmas, kas veicinās izmaiņas patēriņa un ražošanas modeļos.

5.6.2 Tiek aplūkoti arī enerģētikas un vides jautājumi: enerģijas izmantošana, dzeramā ūdens pieejamība, atkritumu pārstrāde, siltuma avoti mājokļu apsildei un uzturēšanai, vides aizsardzība un saglabāšana — tie ir daži piemēri, kas liecina, ka šajās jomās sievietēm ir būtiska loma. Izmaiņas patēriņa modeļos nav iespējams ieviest, ja netiek izstrādāti īpaši pasākumi, kuros ņemta vērā reālās situācijas izpratne un kuri ir paredzēti konkrētām mērķa grupām, pirmām kārtām sievietēm.

5.6.3 Tas atzīts arī Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomes (EPSCO) 2012. gada jūnija sanāksmes secinājumos, uzsverot sieviešu būtisko lomu ilgtspējīgā attīstībā. EESK atbalsta padomes secinājumus, ka sievietes var būtiski ietekmēt lēmumu pieņemšanu par vides jautājumiem, jo īpaši klimata pārmaiņu politikas jomā. Sievietēm tā ir jauna iespēja, kas var būt ļoti svarīga viņu personīgā un finansiālā stāvokļa uzlabošanā, ņemot vērā perspektīvo zaļo ekonomiku — nozari, kurai ir būtiska nozīme attīstībā un darba vietu izveidē.

5.6.4 Uzņēmumu līmenī vēl aizvien saglabājas būtiska vertikālā diskriminācija. Lai gan sievietes ieņem apmēram 33 % vadošo amatu, salīdzinot ar 31 % 2001. gadā, lielākoties tie ir amati pakalpojumu un tirdzniecības nozarēs, un daudz mazāk rūpniecībā, celtniecībā vai enerģētikā.

5.6.5 Ir pārāk maz pētījumu un datu, kas dotu iespēju apzināt reālo stāvokli jautājumos, kas saistīti dzimumu līdztiesību, un noteikt nepieciešamos pasākumus, lai palielinātu sieviešu procentuālo īpatsvaru šajā ilgtspējīgas attīstības procesā. EESK uzskata, ka ir jāpievēršas ne tikai ieguldījumiem, bet arī stereotipu pārvarēšanai, jārada risinājumi un jāsekmē pasākumi pozitīvai virzībai, jo zaļā ekonomika ir perspektīva nozare, un, ja situācija jau sākotnēji ir diskriminējoša, pastāv risks palielināt sociālās atšķirības un sociālo plaisu.

5.6.6 Viena no "Līdztiesības stratēģijas" prioritātēm ir darbība ES ārējo attiecību jomā, izmantojot gan sadarbības programmas ar kaimiņreģioniem — kā ES kaimiņattiecību politikas daļu —, īpaši attiecībā uz Euromed reģionu, gan ES darbību pasaules forumos. Īpaša uzmanība vajadzīga sievietēm, kuras imigrējušas no trešām valstīm, Eiropas Savienībā migrējošām sievietēm un no kaimiņvalstīm ieceļojošajām sievietēm. "Rio+20" neveiksmīgie rezultāti ilgtspējīgas attīstības un sieviešu tiesību jomā rada bažas. Nav panākts nekāds progress tādos ļoti būtiskos jautājumos kā saikne starp veselību un seksuālajām un reproduktīvajām tiesībām, sieviešu īpašumtiesības un tiesības mantot zemi, klimata pārmaiņas un videi nekaitīgas darba vietas.

5.7 "Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā"

5.7.1 Minētajai pamatiniciatīvai ir būtiska nozīme, lai "Līdztiesības stratēģijā" iekļautu tādas dzimumu līdztiesības aspektus kā atalgojuma pārrēķināšana, iniciatīvas līdzvērtīga atalgojuma veicināšanai, pasākumi ar aicinājumu sievietēm iesaistīties netradicionālās profesijās, jo tie ir daži no stratēģijā ierosinātajiem nozīmīgākajiem risinājumiem un apliecina atbilstošu sinerģiju ar šo iniciatīvu.

5.7.2 Eiropā vīriešu un sieviešu atalgojums atšķiras vidēji par 17 %, un starp dalībvalstīm atšķirības svārstās no 5 % līdz 31 %. Šo situāciju rada dažādi savstarpēji saistīti faktori: cita starpā var minēt to, ka nozarēs, kurās galvenokārt nodarbinātas sievietes, darbs tiek vērtēts zemāk, vērojama izteikta profesionālā segregācija, un profesionālā izaugsme tiek pārtraukta dažādu iemeslu dēļ. Krīzes rezultātā situācija ir pasliktinājusies.

5.7.3 Atšķirība starp nodarbinātības līmeni un atalgojumu dažos gadījumos ir samazinājusies, tomēr diemžēl ne sieviešu nodarbinātības līmeņa un atalgojuma paaugstināšanās dēļ, bet gan tādēļ, ka krīzes tiešā ietekmē ir krities pieprasījums nozarēs, kurās galvenokārt nodarbināti vīrieši (piemēram, celtniecībā, rūpniecībā, finanšu nozarē). EESK atgādina, ka LESD par vienu no Eiropas integrācijas mērķiem noteikta "dzīves un darba apstākļu uzlabošana nolūkā tos saskaņot, turpinot ieviest uzlabojumus" ⁽¹⁶⁾, turklāt tas attiecas uz ikvienu iedzīvotāju.

⁽¹⁶⁾ LESD 151. pants.

5.7.4 EESK uzskata, ka ir vajadzīgi pasākumi izaugsmes atjaunošanai nozarēs, kurās ir sarežģījumi, un paralēli tie jāsaista ar pasākumiem profesionālās segregācijas novēršanai. Jo īpaši jāsekmē sieviešu iesaistīšanās zinātnē, tehnoloģiju jomā, inženierzinātnēs un matemātikas nozarēs. Jāizstrādā arī pasākumi, lai veicinātu to nozaru atzīšanu, kurās ir liels nodarbināto sieviešu īpatsvars, piemēram, mājsaimniecības darbi, medicīnas pakalpojumi un aprūpes pakalpojumi.

6. Dzimumu līdztiesības dimensija valstu reformu plānos un Eiropas pusgadā

6.1 Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads ir jauns instruments, par kuru vienojušās dalībvalstis, lai uzraudzītu stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu. Eiropas Dzimumu līdztiesības paktā ierosināts valstu reformu programmu izstrādē un īstenošanā iekļaut dzimumu līdztiesības perspektīvu un sekmēt dzimumu līdztiesības politikas pasākumus. Tajā izteikts arī aicinājums Komisijai un Padomei dzimumu līdztiesības perspektīvu ietvert gada izaugsmes pētījumā, Padomes secinājumos un konkrētai valstij adresētos ieteikumos (CSR).

6.2 2012. gada aprīlī divpadsmit dalībvalstis saņēma konkrētām valstīm adresētus ieteikumus saistībā ar dzimumu

līdztiesības dimensiju valstu rīcības plānos. Komisija ir ierosinājusi, un EESK atbalsta konkrētas reformas šādās jomās: sekmēt sieviešu iesaistīšanos darba tirgū, uzlabot bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, atvērt skolas visu dienu, nodrošināt aprūpi vecāka gadagājuma cilvēkiem, ieskaitot aprūpi citām apgādājamām personām.

6.3 Lielākā daļa ieteikumu paredzēta sieviešu nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai, bet nav pievērsta uzmanība šķēršļiem, kas jānovērš, lai nodrošinātu kvalitatīvu darbu, ņemot vērā atalgojumu, darba apstākļus un vīriešu līdzatbildību ģimenē. Tikai vienai valstij (Austrijai) ieteikts pievērsties dažādam vīriešu un sieviešu atalgojumam, lai gan šāda atšķirība ir visās dalībvalstīs.

6.4 EESK pauž bažas, ka daži no minētajiem ieteikumiem varētu negatīvi ietekmēt dzimumu līdztiesību, proti, tie, kuri saistīti ar pensiju reformu, priekšlikumi pārskatīt atalgojuma un pensiju mehānismus un palielināt pensionēšanās vecumu, neņemot vērā veselīgas dzīves gadus, un priekšlikums ieviest nodokļu atvieglojumus otrajiem pelnītājiem ģimenē.

Briselē, 2013. gada 17. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Jūras pirātisms: ES reaģēšanas pasākumu pastiprināšana” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 76/03)

Ziņotāja: **Dr. BREDIMA kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 12. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Jūras pirātisms: ES reaģēšanas pasākumu pastiprināšana”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 26. novembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. Eiropas pilsoniskā sabiedrība vēl nav pilnībā apzinājusies jūras pirātisma radītās situācijas nopietnību. EESK vēlas palielināt pilsoniskās sabiedrības izpratni un rosināt Eiropas sabiedrisko domu, lai mobilizētu dalībvalstis un ES iestādes konkrētai rīcībai, kas vērsta uz pirātisma apkarošanu. Pasaules jūrniecības diena 2011. gadā bija veltīta cīņai pret pirātismu. Pirātisma daudzšķautņainās būtības dēļ būs vajadzīga holistiska, nevis *ad hoc* epizodiska rīcība. Pirātisms nav attālināta parādība, kas izpaužas kaut kur Indijas okeānā, skarot vienīgi kuģus, kuriem uzbrukts, un to jūrniekus. Tas dažādos aspektos ietekmē Eiropas patērētājus un nodokļu maksātājus un nav “simptoms, ar ko var sadzīvot”.

EESK atbalsta ES iestāžu un dalībvalstu reālu politisko gribu izstrādāt ilgtermiņa risinājumu pirātisma jautājumā.

1.2. Eiropas Savienībai ir unikāls instrumentu klāsts — sākot no palīdzības tirdzniecības un attīstības jomā līdz militārajai klātbūtnei, valsts veidošanai un atjaunošanai.

1.3. EESK atzinīgi vērtē ANO Drošības padomes un ES lēmumus pagarināt EU/NAVFOR–ATALANTA operāciju līdz 2014. gada decembrim un paplašināt operāciju zonu uz austrumiem un dienvidiem Indijas okeānā un Somālijas piekrastē. Komiteja uzskata, ka EU NAVFOR būtu jāpiešķir lielākas pilnvaras ar pastiprinātiem spēka lietošanas noteikumiem. EESK aicina ievērot stingras saistības attiecībā uz to kuģu skaitu, ko dalībvalstis nosūta minētās operācijas veikšanai.

1.4. Ļoti svarīga ir Reģionālā sadarbības līguma par cīņu pret pirātismu un bruņotu laupīšanu pret kuģiem Āzijā (ReCAAP)

nesenā sasaiste ar Džibuti rīcības kodeksu un ES noslēgtie divpusējie nolīgumi ar Keniju, Seišelu Republiku, Maurīcijas Republiku un citām valstīm par pirātu kriminālvajāšanu.

1.5. EESK atbalsta Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) izveidoto misiju saistībā ar reģiona jūras spēku izveidi. EUCAP NESTOR palīdzēs Āfrikas raga valstīm sagatavot ģenerālplānu pirātisma apkarošanai, izstrādāt attiecīgos tiesību aktus un atbalstīt krasta apsardzes jaudu.

1.6. EESK aicina ES dalībvalstis, kandidātvalstis un valstis, kam ir noslēgti asociācijas nolīgumi ar ES, veikt tiesvedību pret pirātismu un pirātu kriminālvajāšanu atklātās jūrās saskaņā ar 1982. gada ANO Jūras tiesību konvencijas 105. pantu.

1.7. EESK mudina kuģniecības nozares pārstāvjus attiecībā uz pašaizsardzības pasākumiem uz kuģiem piemērot pārskatīto nozares pārvaldības paraugpraksi (*Best Management Practices*, BMP 4). EESK aicina dalībvalstis, kuras paredz atļaut izmantot kvalificētu privātu, bruņotu apsardzi, pildīt Starptautiskās Jūrniecības organizācijas (IMO) attiecīgās direktīvas un izstrādāt stingru tiesisko sistēmu, kurā cita starpā noteikti kuģa kapteiņa atbildības nosacījumi, jo īpaši, gadījumos, kad tiek atklāta uguns. Privātas bruņotas apsardzes izmantošana nav pastāvīgs risinājums, tai nav jāklūst par normu, un tā vienīgi papildina BMP. Dalībvalstīm iesaka organizēt konvojus, ko pavada militāras struktūras, kā arī nodrošināt sauszemes militārās vienības (*Vessel Protection Detachments – VPDs*), kas darbojas ANO aizbildnībā un kam atļauts uzkāpt uz kuģiem, kuri šķērso augsta riska zonas.

1.8. EESK iebilst pret izpirkuma maksājumu ierobežošanu, kam būtu negatīva ietekme un kas radītu vēl lielāku apdraudējumu ķīlniekiem. Pagaidām izpirkuma maksa joprojām ir instruments, ar ko garantēt drošu atgriešanos jūrniekiem, kuri tiek izmantoti kā dzīvais vairogs. EESK nosoda pirātu praksi — nogalināt vai spīdzināt jūrniekus, lai piespiestu maksāt izpirkumu.

1.9. EESK uzskata, ka būtiskākais veids, kā risināt pirātisma problēmu, ir izsekot un apturēt iesaistītās finanšu plūsmas. Komiteja atzinīgi vērtē finansētāju identificēšanu un datu bāzu koordinēšanu, lai labāk spētu izprast pirātu “biznesa modeli”. ES būtu jāizveido pirātisma naudas atmazgāšanā iesaistīto finanšu iestāžu “melns saraksts”. Šajā sakarā atzinīgi vērtējams ir *Europol* un *Eurojust* veiktais darbs.

1.10. EESK aicina ES iestādes pievērsties bruņotas laupīšanas uz jūras (*armed robbery at sea*, ARAS) eskalācijai un naftas zādzībām Rietumāfrikā un Gvinejas līcī. Tā kā ARAS *modus operandi* ļoti atšķiras no tā, kā rīkojas Somālijas pirāti, minētajam reģionam vajadzētu paredzēt īpašus atbalsta pasākumus. Pirātisma skartajās zonās Indijas okeānā ik dienu tiek pārvadāti trīs miljoni barelu naftas un 50 % no visas pasaules konteineru tirdzniecības plūsmas.

1.11. EESK uzsver, ka steidzami jāatbrīvo 218 jūrnieki, kas pašreiz tiek turēti gūstā kā ķīlnieki, un mudina veikt jūrnieku profesionālo pašaizsardzības apmācību pretpirātisma jomā un izveidot veselības aprūpes klīnikas tiem jūrniekiem, kuri turēti gūstā kā ķīlnieki. Trīs starptautiskās konvencijas (2010. gada Konvencija par jūrnieku sagatavošanas, sertifikācijas un sardzes pildīšanas standartiem, 2004. gada Starptautiskais kuģu un ostas iekārtu aizsardzības kodekss) un 2006. gada Konvencija par darbu jūrniecībā) nodrošina tiesisko pamatu attiecīgai apmācībai un sagatavošanai pirms uzņemšanas uz kuģa un atrodoties uz kuģa, repatriācijai, kompensācijām, ģimenes saziņas nodrošināšanai un jūrnieku aprūpei pēc atbrīvošanas. EESK rosina ES stiprināt minētās konvencijas un izstrādāt jaunas visaptverošas pamatnostādnes to jūrnieku un viņu ģimeņu labklājībai, kuri ir kļuvuši vai var kļūt par pirātisma upuriem. ES vajadzētu uzņemties vadošo lomu šo starptautisko konvenciju grozīšanā, ņemot vērā ar ķīlnieku statusā turētajiem jūrniekiem saistītos pasākumus.

1.12. Vēlēšanas 2012. gada 20. augustā bija izšķirošs notikums disfunkcionālās valsts Somālijas vēsturē. EESK apņemas piedalīties turpmākajos ES pasākumos, lai palīdzētu nostiprināt Somālijas pilsonisko sabiedrību līdzīgi, kā tas darīts attiecībā uz pārējām Āfrikas valstīm.

1.13. Nolūkā veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību un uzņēmējdarbību EESK aicina ES uzsākt koordinētu darbību, lai novirzītu daļu no attīstības palīdzības vai citiem resursiem uz programmām, ar kurām apmācīt jauniešus zvejnieka profesijā. Pienācīgi dzīves apstākļi Somālijas jauniešiem varētu mazināt pirātu karjeras pievilcību.

2. Pirātisma problēmas daudzšķautnainais raksturs

2.1. Pirātisma komplicētība

2.1.1. Piecus gadus pēc pirātu uzbrukumu eskalācijas uz tirdzniecības kuģiem Adenas jūras līcī, Somālijas ūdeņos, Arābu jūrā un Indijas okeānā statistikas dati var būt maldinoši attiecībā uz to, ka pirātisma problēma ir samazināta. Šāds pieņēmums kļūdaini ignorētu pirātisma eskalāciju un līdzīgu ietekmi Rietumāfrikā. Pirātisma problēma diemžēl ir visas pasaules problēma, kuras izpausmes redzamas arī Indonēzijā, Malakas/Singapūras jūras šaurumos, Dienvidķīnas jūrās un Dienvidamerikā. Jaunākie dati (uz 2012. gada 24. septembri) liecina, ka Somālijā bijuši 50 starpgadījumi, Gvinejas līcī — 34 un Indonēzijā — 51.

2.1.2. Bāzes kuģu izmantošana ir ļāvusi pirātiem darboties vēl sekmīgāk. Pastāvīgi mainīgā taktika un aprīkojums, kas atvieglo mērķu identificēšanu, un instrumenti, kuri dod iespēju ielauzties uz kuģiem ierīkotajās “citadelēs”, ir padarījuši pirātu uzbrukumus agresīvākus, viltīgākus un nežēlīgākus, un to rezultātā jūrnieki dažkārt arī iet bojā.

2.1.3. Pirātisms sākotnēji ir jūrniecības problēma, kas pārvēršas sabiedriskā, tirdzniecības un globālā ekonomikas problēmā, ietekmējot visas pasaules patērētājus. Tā radītais kaitējums varētu vēl palielināties preču un enerģijas piegādes ķēdes pārrāvuma gadījumā, ja pasaules sabiedrība konstruktīvi nevērsīsies pret pirātu darbību vai jūrnieku apvienības atteiksies kuģot pirātisma skartajās zonās. Minētās zonas katru gadu šķērso 18 000 kuģu. Pirātisms Adenas līcī/Āfrikas raga reģionā ir stratēģisks drauds Eiropas Savienībai, jo tas iespaido satiksmi galvenajā Eiropas-Āzijas koridorā. Kuģniecības uzņēmumi arvien vairāk izmanto Labās Cerības raga jūras ceļu, lai izvairītos no Suecas kanāla. Pirātisms ir kļuvis par ļoti ienesīgu noziedzīgu darbību un par pievilcīgu karjeru jauniešiem. Tā radītais kaitējums ir nesamērīgs ar iesaistīto pirātu skaitu (Somālijā aptuveni 1 500). Pirātisms kavē ES sniegtās pārtikas palīdzības piegādi, kad tā visvairāk vajadzīga Āfrikas sausuma upuriem. Jūras spēku klātbūtne Indijas okeānā ir kā “patrulēšana Eiropas teritorijā ar 20 policijas automašīnām”.

2.1.4. Pirātisma izpausmju nesodāmība un starptautisko tiesību un kārtības (1982. gada ANO Jūras tiesību konvencijas) neievērošana nav pieļaujama, un ES jāizrāda stingra politiskā griba izskaust pirātismu. ANO Somālijas piekrastes pirātisma jautājumu kontaktgrupa veicināja globālas stratēģijas izstrādi, tai skaitā preventīvos un pārliecināšanas pasākumus, operatīvās vadlīnijas labākai sadarbībai ar jūras spēkiem, pirātu kriminālvaļšanai un viņu finanšu resursu izsekošanai.

2.1.5. ES, kas kontrolē 40 % pasaules kuģniecības, nevar atļauties nekontrolējamu pirātisma eskalāciju. Transporta komissārs Kallas kgs ir norādījis: "Pirātisms jūrā ir reāls drauds ES transporta politikai". Bez tam ir apdraudēta arī ES ārējā tirdzniecība, energoapgāde un energodrošība, jūrnieku labklājība un humānās palīdzības piegāde.

2.2. Pirātisma radītais kaitējums cilvēkiem

2.2.1. Pirāti 2011. gadā ir nogalinājuši vairāk nekā septiņus jūrniekus un 39 — ievainojuši. 2012. gadā (pēc 24. septembra datiem) 225 uzbrukumos un 24 nolaupīšanās seši jūrnieki ir nogalināti, bet 448 — saņemti gūstā. Pirāti 2012. gada 30. jūnijā Somālijā sagrāba 11 kuģus ar 218 jūrniekiem, kuri šobrīd ir pirātu ķīlnieki. Pirātu uzbrukumos Somālijas piekrastē kopš 2007. gada ir nogalināti vairāk nekā 43 jūrnieki, un 2 693 jūrnieki ir bijuši pirātu ķīlnieki.

2.2.2. Starptautiskās kuģu īpašnieku un jūrnieku asociācijas (piem., Starptautiskā kuģniecības palāta (*International Chamber of Shipping, ICS*), Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociācija (*EKKIA*), Eiropas Transporta darbinieku federācija (*European Transport Workers Federation, ETF*), Āzijas Kuģu īpašnieku forums (*Asian Shipowners Forum, ASF*) un grupa SOS "Save Our Seafarers" ["Glābiet mūsu jūrniekus" – tulk. piez.], kurā ir 31 starptautiskās jūrniecības nozares organizācija) apvienojās, lai, izmantojot plašsaziņas līdzekļus un vērsties pie politiķiem un nozares augstākajām amatpersonām, palielinātu informētību par pirātisma radītajiem zaudējumiem sabiedrībai un ekonomikai. ASF 2012. gada 24. maijā informēja, ka pēdējos septiņos gados pirātu uzbrukumu rezultātā ir gājuši bojā 62 jūrnieki un 4 000 jūrnieku ir turēti kā ķīlnieki uz somāliešu nolaupītajiem aptuveni 200 kuģiem. Lai gan pirātu uzbrukumu skaits Indijas okeānā pirmo reizi piecos gados (2007.-2012.g.) ir samazinājies, nogalināto jūrnieku skaits pēdējos divos gados ir palielinājies trīskārt (*Sultan AHMED BIN SULAYEM/DP World Chairman* 30.6.2012). Tādējādi nav pamata pašapmierinātībai.

2.2.3. Pirātisma ierobežošana pirmām kārtām nozīmē nepieļaut noziegumu, nevis nepieļaut maksājumus, kas nodrošina

brīvību minētā nozieguma upuriem. Jūrnieku nāves gadījumus nedrīkst uzskatīt par "netiešiem zaudējumiem" karā pret pirātismu (*Nautilus International*).

2.3. Pirātisma radītais kaitējums ekonomikai

2.3.1. Jāatzīmē divi ziņojumi par pirātisma ietekmi uz ekonomiku.

2.3.2. Ziņojumā "Jūras pirātisma radītais kaitējums ekonomikai" (2010. gada decembris) analizētas tiešās izmaksas: izpirkuma maksas, apdrošināšanas prēmijas, maršruta maiņa, apbraucot Labās Cerības ragu, iebiedējoši drošības pasākumi, bruņota apsardze, jūras spēku trīs misiju izvietošana, kriminālvaļšanas, pretpirātisma organizāciju finansēšana, humanitāri zaudējumi. Kopējās gada izmaksas novērtētas 7 līdz 12 miljardu ASV dolāru apmērā. Turklāt organizācija "One Earth Foundation" aplēsusi, ka izpirkuma maksas apmērs 2009.–2010. gadā bijis 830 miljoni ASV dolāru, bet iebiedēšanas/apsardzes bruņojums un aprīkojums gadā izmaksā no 360 miljoniem līdz 2,5 miljardiem dolāru.

2.3.3. Ziņojumā "Pirātisma ekonomika" (2011. gada maijs) analizēta "vērtību ķēde", kas saista pirātus, finansētājus, grāmatvežus, ieroču piegādātājus. Ziņojumā norādīts, ka pirātisms var būt daudz ienesīgāka izvēle salīdzinājumā ar IKP uz vienu cilvēku Somālijā (pirāta ienākumi var būt 67-157 reizes lielāki nekā somāliešu vidējie ienākumi). Ziņojumā galvenā uzmanība pievērsta nepieciešamībai līdzsekot "Hawala" neoficiālajai naudas pārskaitījumu sistēmai, un gada izmaksas ir lēstas 4,9 līdz 8,3 miljardu ASV dolāru apmērā.

3. ES rīcība

3.1. Eiropas iestādes

3.1.1. Kopīgajā deklarācijā par partnerību jūras pirātisma un bruņotas laupīšanas apkarošanā Indijas okeāna rietumdaļā (2012. gada 15. maijā Londonā) Eiropas Savienība un Starptautiskā Jūrniecības organizācija (IMO) atkārtoti puda stingru apņemšanos palielināt rīcības spēju jūras pirātisma un bruņotu laupīšanu apkarošanā un uzlabot jūrniecības pārvaldību Indijas okeāna rietumdaļā. Džibuti rīcības kodekss ir kļuvis par galveno instrumentu, kas dod iespēju 18 valstīm Austrumāfrikā izstrādāt reģionālus reaģēšanas pasākumus uz minēto problēmu. Turklāt trīs gadus ES finansiāli atbalstīja Starptautisko Jūrniecības biroju (IMB) saistībā ar darbu, ko veic Ziņošanas par pirātismu centrs (*Piracy Reporting Centre*), kas izveidots, lai novērstu pirātismu un bruņotu laupīšanu pret kuģiem.

3.1.2. Starptautiskā pirātisma apkarošanas kontaktgrupa pēta iespējas noteikt stingrus pasākumus pret naudas saņēmējiem, jo Somālijas grupējumu vadītāji saņem izpirkuma maksas 300-500 miljonu EUR apmērā un nogulda šo naudu bankās, iespējams, pat ES bankās. EESK aicina izsekot un konfiscēt šādas izpirkuma maksas, lai pirātisms vairs nebūtu pievilcīgs ienākumu gūšanas veids.

3.1.3. Pēc Stratēģiskās programmas Āfrikas ragam pieņemšanas Īpašā pārstāvja ES rīcības koordinēšanai iecelšana ir solis pareizajā virzienā.

3.1.4. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta 2012. gada 10. maija rezolūciju par jūras pirātismu, kuras mērķis ir labāk koordinēt ES iestāžu darbību, lai pastiprinātu pasākumus pirātisma apkarošanai un Somālijas kā suverēnas valsts atjaunošanai.

3.1.5. Daudzajos atzinumos kopš 2008. gada EESK ir izteikusi bažas par bruņotas laupīšanas un pirātisma izplatību Dienvidaustrumāzijā un Āfrikā⁽¹⁾. Komiteja aicināja Komisiju veicināt atbilstošu jurisdikciju izveidi, lai risinātu jautājumu par pirātu pašreizējo nesodāmību, un kategoriski iebilda pret jūrnieku apbruņošanu. EESK mudināja Komisiju kopā ar dalībvalstīm izskatīt jautājumu par jūrnieku apmācību pretpirātisma jomā.

3.1.6. Konferencē "Jūrniecības profesiju pievilcīgums" (2010. gada 7. martā) EESK norādīja, ka pirātisms ir viens no faktoriem, kas kavē cilvēkus izvēlēties jūrnieka profesiju un diskreditē arī kampaņas, kas domātas jūrnieku piesaistīšanai.

3.2. Eiropas sociālie partneri (EKKĪA/ETF)

3.2.1. Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociācija (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācija (ETF) 2012. gada 31. jūlijā pieņēma kopīgu deklarāciju, kurā pauda bažas par

nepārtrauktajiem uzbrukumiem, neraugoties uz sekmīgi veiktajiem starptautiskajiem un ES pasākumiem. Nozaru sociālā dialoga komitejai jūras transporta jomā (*Sectoral Social Dialogue Committee for Maritime Transport, SSDC*) pirātisma izskaušana ir viens no galvenajiem darba kārtības punktiem.

4. Koordinētāki ES reaģēšanas pasākumi

4.1. Tā kā pirātisms ir kompleksa, daudzšķautņaina problēma, to iespējams atrisināt, nosakot holistisku, koordinētu pieeju krastā un uz jūras. Eiropas Savienībai ir unikālas iespējas nodrošināt šādu pieeju — minētajā reģionā tā ir respektēta ieinteresētā puse diplomātiskajā, tirdzniecības, transporta, militārajā un humanitārajā jomā.

4.2. Jūrniekiem joprojām tiek nodarīts ievērojams kaitējums. Jādara viss iespējams, lai novērstu apdraudējumu viņu fiziskajai, garīgajai un psiholoģiskajai neaizskaramībai. Starptautiskā kuģniecības palāta (ICS) ir izstrādājusi labas prakses pamatnostādnes kuģošanas sabiedrībām, lai atbalstītu cietušos jūrniekus un viņu ģimenes.

4.3. Tā kā pirātisma pamatcēloņu likvidēšanai ir vajadzīgs ilgtermiņa risinājums krastā, spēju veidošana Somālijā ir nepieciešama, lai izbeigtu nesodāmību un atjaunotu tiesiskumu. ES karoga valstīm jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu jūras spēku labāku koordinēšanu un pirātu kriminālvajāšanu.

4.4. Kopš pirātisma atdzimšanas 2007. gadā šobrīd ir vajadzīga politiskā griba piešķirt minētajai problēmai prioritāti ES politikas programmā un palielināt militārajai aviācijai un kara kuģiem paredzētos resursus. Eiropas Ārējās darbības dienestam (EADD) un Eiropas Komisijai būtu jāsadarbojas ar Eiropadomi, lai apzinātu kompetences jomas pirātisma apkarošanā un jūras spēku izveidē Somālijā. Pasaules Banka, Interpols un Eiropols var palīdzēt izsekot izpirkuma maksu plūsmas.

4.5. Jāaktualizē ES dalībvalstu tiesību akti pirātisma apkarošanas jomā.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika", OV C 211, 19.8.2008., 31. lpp.

EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģiskie mērķi un rekomendācijas ES jūras transporta politikai 2018. gada perspektīvā", OV C 255, 22.9.2010., 103. lpp.

EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz jūrniecības pārraudzības integrēšanu – vienota vide informācijas apmaiņai ES jūrniecības jomā", OV C 44, 11.2.2011., 173. lpp.

EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Eiropas Savienības un Āfrikas partnerattiecības – savienot Āfriku un Eiropu: Ceļā uz intensīvāku sadarbību transporta jomā", OV C 18, 19.1.2011., 69. lpp.

EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/106/EK par jūrnieku minimālo sagatavotības līmeni", OV C 43, 15.2.2012., 69. lpp.

EESK atzinums par tematu "Konvencija par darbu jūrniecībā/karoga valsts un ostas valsts atbildība" OV C 299, 4.10.2012., 153. lpp.

— Tā kā dažās valstīs pirātisms vairs netiek kvalificēts kā noziedzīgs nodarījums, būtu jānosaka precīzāks juridiskais pamats attiecībā uz jurisdikcijām, kas ir atbildīgas par pirātu kriminālvajāšanu.

— Attiecībā uz priekšlikumiem pasludināt izpirkuma maksas ārpus likuma — šādam aizliegumam varētu būt nevēlamas sekas, un tas vēl vairāk apdraudētu cilvēku dzīvību. Tādēļ ES būtu jāatļauj maksāt izpirkuma maksas.

- Dalībvalstīs būtu jāatļauj nodarbināt pienācīgi akreditētu privātu bruņoto apsardzi ar nosacījumu, ka tiek ieviesta stingra tiesiska sistēma, kurā paredzēta arī šādas apsardzes apmācība attiecīgās dalībvalsts pārraudzībā un kurā cita starpā noteikti kuģa kapteiņa atbildības nosacījumi, īpaši gadījumos, kad tiek atklāta uguns.
- ES vajadzētu kopīgi ar attiecīgajā reģionā esošajām piekrastes valstīm izpētīt problēmas, ko rada tādu kuģu tranzīts, uz kuriem atrodas bruņota apsardze.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas sociālā marķējuma zīmes ieviešana" (izpētes atzinums)

(2013/C 76/04)

Ziņotāja: **Ariane RODERT**

Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 3. jūlijā nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Eiropas sociālā marķējuma zīmes ieviešana".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 20. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (2013. gada 16. janvāra sēdē), ar 128 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē iespēju izteikties par Eiropas Parlamenta Nodarbinātības un sociālo lietu komitejas priekšlikumu izmēģinājuma projektam attiecībā uz Eiropas sociālā marķējuma zīmi 2013. gadā. Tomēr pēc atzinuma pieprasīšanas situācija ir mainījusies, jo Eiropas Parlamenta Budžeta komitejas 2012. gada 4. oktobra dokumentu pieņēma bez atsauces uz izmēģinājuma projektu.

1.2. EESK būtībā atbalsta ieceri stiprināt sociālo dimensiju Eiropā un piekrist, ka būtu jāpievērš lielāka uzmanība korporatīvai sociālajai atbildībai un jāveicina tās principu piemērošana. Tomēr jāuzsver, ka korporatīva sociālā atbildība nekādā gadījumā nedrīkst aizstāt sociālās tiesības, ko garantē tiesiskie vai starptautiskie instrumenti, kuri uzmanības centrā izvirza sociālo dialogu.

1.3. Tāpēc vispirms ir jāprecizē priekšlikuma pievienotā vērtība, laikposms un virziens, ņemot vērā politiskos mērķus, uz ko tas ir vērst. Šie mērķi ir svarīgi, tomēr pašreizējos apstākļos efektīvākais veids, kā tos var sasniegt, ir nodrošināt stingrākus un sekmīgāk piemērotus tiesību aktus sociālajā jomā.

1.4. EESK vēlas arī norādīt, ka, pat ja šis priekšlikums ir svarīgs, tas tomēr ir pārāk sarežģīts brīdī, kad ES piedzīvo krīzi ar augstu bezdarba līmeni un pieaugošu bankrota gadījumu skaitu. Sociālais marķējums saistībā ar korporatīvu sociālo atbildību var atspoguļot tikai tās sociālās darbības, kas veiktas brīvprātīgi, taču dažādās dalībvalstīs atšķirīgā tiesiskā regulējuma dēļ tās nav vienādas, jo ES tiesību akti nosaka tikai obligātos standartus. Nebūtu labi paredzēt uzņēmumiem vēl kādas saistības, jo pašlaik tas varētu radīt tikai lielāku plaisu, nevis labāku Eiropas mēroga saskaņotību starp uzņēmumiem un dažāda lieluma ES valstīm.

1.5. Lai novērstu apjukumu, vērā jāņem arī pašreizējās paralēlās iniciatīvas, piemēram, par sociālā marķējuma zīmi sociālās uzņēmējdarbības jomā (ar nosaukumu "Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva"). Šajā sakarā EESK ierosina sagaidīt un par

paraugu izmantot sociālā marķējuma zīmes analīzi, ko Komisija veiks sociālās uzņēmējdarbības jomā. Saistībā ar šo priekšlikumu ir jāņem vērā arī citas iniciatīvas, kuras pārklājas, piemēram, jaunās balvas korporatīvas sociālās atbildības jomā, sociālais aspekts iepirkuma procedūrā u. c.

1.6. EESK arī uzskata, ka ir labāk jāpierāda brīvprātīgas sociālā marķējuma zīmes uzticamība, likumība un ieviešanas spēja. Lai ES līmenī vairotu uzticību jaunai marķēšanas sistēmai, kā arī zināšanas par to, ka ir nepieciešama vērienīga akreditācijas un kontroles sistēma, kuras izveidei veltītās pūles jāsalīdzina ar lietderību, ko dotu vēl vienas marķēšanas sistēmas ieviešana. Pirms apsvērt jaunas Eiropas marķējuma zīmes ieviešanu, EESK iesaka šajā sakarā izveidot izsmelšu sarakstu ar dažādās dalībvalstīs pastāvošajām marķējuma sistēmām, apzināt paraugpraksi un mācīties no neveiksmīgās pieredzes. Tāpēc EESK ierosina drīzāk neveidot jaunu sociālā marķējuma zīmi, bet gan pilnveidot pašreizējās marķēšanas sistēmas, ietverot tajās arī sociālo atbildību (ja tā vēl nav ietverta).

1.7. Būtu jāvaicā arī zināšanas par pastāvošajām sistēmām un par uzņēmumiem, kas tās izmanto, un pārējie uzņēmumi būtu jāmudina tās izmantot, nevis jāveido vēl viena sistēma, pie kuras jāpievērš patērētājiem un uzņēmumiem. Turklāt būtu jāapsver vismaz vidējā termiņā Eiropas komunikācijas pasākums par Eiropas marķējumiem, lai veidotu izpratni patērētāju un iedzīvotāju vidū.

1.8. Ja zīme tomēr kādā brīdī tiks ieviesta, Eiropas sociālā marķējuma zīmei nevajadzētu pārāk atšķirties no starptautiski atzītajiem standartiem, lai nerastos izkropļojumi. Taču minētajai zīmei būtu jāaplicina tipiska Eiropas iezīme, proti, sociālo tiesību respektēšana.

2. Ievads

2.1. Eiropas Parlamenta Nodarbinātības un sociālo lietu komiteja ir ierosinājusi izmēģinājuma projektu saistībā ar

Eiropas sociālā marķējuma zīmi 2013. gadā. Tomēr oktobrī⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta Budžeta komitejas dokuments par 2013. gada izmēģinājuma projektiem tika pieņemts bez atsauces uz šo priekšlikumu. Ņemot vērā jauno situāciju, šis atzinums galvenokārt vērsts uz to, lai dotu priekšlikumus ierosinātajam izmēģinājuma projektam.

2.2. Priekšlikums izstrādāts ar mērķi uzlabot sociālo aspektu Eiropā, lai sociālajā un darba tiesību jomā pastāvošie obligātie standarti tiktu piemēroti efektīvāk. Mērķis ir veicināt darba vietu radīšanu, sekmēt jauniešu nodarbinātību un izskaust nabadzību, ieviešot progresīvu novērtējuma sistēmu "Eiropas sociālā marķējuma zīmes" veidolā.

2.3. Eiropas Parlamenta pieprasījums, kas adresēts EESK, attiecas konkrēti uz šādiem jautājumiem: kāda ir marķējuma zīmes ietekme un vērtība dažādās politikas jomās; kāda veida uzņēmumi varētu brīvprātīgi izrādīt interesi; kādas būtu iespējas ieviest progresīvu marķējuma zīmi; kādi kritēriji būtu jāizpilda, lai saņemtu marķējumu; kādi pasākumi būtu veicami atpazīstamības vairošanai.

2.4. Nodarbinātības komitejas priekšlikums paredz, ka sociālā marķējuma zīme ir pamatota uz brīvprātības principa un ir pieejama bez maksas. Tā ir vērsta uz visiem Savienībā aktīvajiem uzņēmumiem, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem⁽²⁾, kā arī ļoti maziem uzņēmumiem⁽³⁾. Mērķis ir veidot sociāli atbildīgāku Eiropu, nodrošinot augstu sociālo standartu ievērošanu visos Eiropas Savienības uzņēmumos. Priekšlikums paredz saskaņot arī pašreizējās marķēšanas sistēmas un, izmantojot vērtējuma skalu, norādīt uz uzlabošanas potenciālu. Izmantojot dažādu sociālo kritēriju sarakstu, ir paredzēts novērtēt uzņēmumu iekšējo sociālo atbildību, piešķirot tiem dažādas sociālā marķējuma kategorijas.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK uzskata, ka ir svarīgi stiprināt sociālo dimensiju un sociālās vērtības Eiropā. Tomēr būtu **jāizvērtē priekšlikuma pievienotā vērtība, laikposms un virziens** un jāņem vērā pašreizējās iniciatīvas saistītās jomās. Tāpēc EESK lūdz sniegt skaidrākus argumentus par to, kādu pievienoto vērtību rada šāds priekšlikums un kam, kā arī ko tas dod Savienības tiesību aktiem.

3.2. EESK savā nesenaajā atzinumā par tematu "Korporatīvā sociālā atbildība"⁽⁴⁾ norādīja, ka korporatīvas sociālās atbildības koncepcija ir saistīta ar ilgtspējīgu attīstību. Atzinumā EESK uzsver, ka ir jāprecizē jēdziens "sociālā atbildība" (kas attiecas tikai uz darba vietu) un "atbildība pret sabiedrību" (attiecas arī uz darba vietas).

3.3. Ņemot vērā šādu definīciju, Nodarbinātības komitejas priekšlikums par sociālā marķējuma zīmi, šķiet, paredz "sociālo atbildību", un, tā kā priekšlikums ir vērsts uz visiem uzņēmumiem ES, ir jāņem vērā Komisijas pašreizējais darbs pie ES 2011. gada stratēģijas korporatīvās sociālās atbildības jomā⁽⁵⁾. Minētā stratēģija jau ietver līdzīgus aspektus.

3.4. Kā EESK jau iepriekš norādīja, ir jāuzsver, ka korporatīvā sociālā atbildība **nekādā gadījumā nedrīkst aizstāt sociālās tiesības, ko garantē tiesiskie vai starptautiskie instrumenti**, par kuriem vispirms atbild valstis un valdības. Turklāt daudzi uzņēmumi brīvprātīgi uzņemas lielāku atbildību, un tāpēc ir jāuzsver, ka lielāka sociālā atbildība, kas pārsniedz tiesību aktos paredzēto, ir atbalstāma un veicināma. EESK uzskata, ka katram uzņēmumam pašam ir jālemj par to, kā tas, pamatojoties ne tikai uz juridiskiem instrumentiem, uzņemsies sociālo atbildību. Iespējams, ka, ieviešot marķējumu saistībā ar korporatīvu sociālo atbildību, lielākā uzmanība vairs netiks veltīta sociāliem jauninājumiem, bet gan centieniem ievērot prasības, kas saistītas ar marķējuma saņemšanu.

3.5. Ideja par sociālā marķējuma zīmi jau iepriekš minēta saistībā ar Komisijas darbu sociālās uzņēmējdarbības jautājumā, ko EESK aktīvi izskatījusi vairākos atzinumos⁽⁶⁾. Jau paziņojumā "Ceļā uz aktu par vienoto tirgu"⁽⁷⁾ sociālā marķējuma zīme minēta sociālās uzņēmējdarbības un sociālo uzņēmumu kontekstā. Vēlāk to pieņēma kā galveno pasākumu Komisijas paziņojumā par sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu⁽⁸⁾, lai uzlabotu sociālo uzņēmumu iespējas darboties, konkurēt un attīstīties, pamatojoties uz tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējiem uzņēmumiem. Minētajā iniciatīvā citstarp ierosināts izveidot publisku sertifikātu datubāzi, lai ieinteresēto personu vidū veidotu izpratni un varētu salīdzināt dažādus sociālās uzņēmējdarbības marķējumus Eiropas Savienībā. Turklāt Komisija paredz tuvākajā laikā veikt pētījumu par sociālo uzņēmējdarbību. Tajā citstarp tiks precizēts, kur ir ieviestas sociālā marķējuma zīmes sociālajiem uzņēmumiem un kādi ir to veidi, kā arī citas specifiskas iezīmes, noteikumi un šā īpašā uzņēmējdarbības veida modeļi.

3.6. Tāpēc EESK uzskata, ka, pirms tiek paplašināta uzņēmumu sociālā marķējuma definīcija, ir **jāpublicē gaidāmais un sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvā minētais pētījums par sociāliem uzņēmumiem un tas jānošķir** no iepriekš minētās definīcijas izstrādes. EESK uzskata, ka iesāktais darbs ir jāpabeidz, pirms tiek apsvērta paplašināt marķējuma sistēmu, jo, pārskatot pašreizējās sociālās uzņēmējdarbības marķēšanas sistēmas, var gūt vērtīgas zināšanas par plašākas marķējuma sistēmas sniegtajām iespējām un lietderību. Turklāt, pirms tiek sāktas jaunas darbības, ir jādod iespēja nostiprināties arī citām saistītām iniciatīvām, piemēram, sociālajam aspektam iepirkuma procedūrā, jaunajiem apbalvojumiem korporatīvās sociālās atbildības jomā un nozaru forumiem sociālo uzņēmumu marķēšanas jomā.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta Budžeta komiteja, 2012. gada 4. oktobris.

⁽²⁾ Angļu valodā izmanto saīsinājumu SME = Small and Medium Enterprises (mazie un vidējie uzņēmumi).

⁽³⁾ Angļu valodā izmanto saīsinājumu VSE = Very Small Enterprises (ļoti mazi uzņēmumi).

⁽⁴⁾ OV C 229, 31.7.2012., 77. lpp.

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁶⁾ OV C 24, 28.1.2012., 1. lpp. un OV C 229, 31.7.2012., 44. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2010) 608 final.

⁽⁸⁾ COM(2011) 682 final.

3.7. EESK vēlas norādīt, ka ir svarīgi nepārprotami nošķirt Nodarbinātības komitejas priekšlikumu (kas paredz korporatīvu sociālo atbildību) un sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu. To mērķi nav vienādi, tāpēc tie jāvērtē atsevišķi. Šajā sakarā EESK aicina Nodarbinātības komiteju apsvērt iespēju priekšlikumā izmantot citu jēdzienu, lai **novērstu pārpratumus jēdzienu lietojuma ziņā**. Šā ierosinājuma nozīmīgumu apstiprina arī tas, ka sociālās uzņēmējdarbības jomā darbojas tādi tirgus dalībnieki, kuri jau tagad ir atzīti un izmanto šo jēdzienu sociālās uzņēmējdarbības marķēšanai, piem., sociālā uzņēmuma marķējums (*Social Enterprise Mark*)⁽⁹⁾.

4. Īpašas piezīmes par Nodarbinātības komitejas jautājumiem

4.1. Mērķis, kas izvirzīts priekšlikumā par izmēģinājuma projektu attiecībā uz sociālā marķējuma zīmi, ir nodrošināt to, ka uzņēmumi papildus savai juridiskajai atbildībai tiecas uzņemties arī lielāku sociālo atbildību. Tas ir ļoti svarīgi, tomēr rodas šaubas, vai pašreizējās ekonomikas apstākļos Eiropas sociālā marķējuma zīme nav pārāk sarežģīta salīdzinājumā ar tās pievienoto vērtību. Priekšlikuma politiskais mērķis ir veicināt jaunu darba vietu rašanos un jauniešu nodarbinātību, kā arī izskaust nabadzību. Eiropai ir svarīgi visi šie aspekti, tomēr EESK uzskata, ka saistība starp tiem un sociālā marķējuma zīmes brīvprātīguma principu ir pārāk vāja, lai būtu efektīva. EESK drīzāk uzskata, ka šie mērķi efektīvāk joprojām būtu sasniedzami ar spēcīgākiem un labāk piemērotiem tiesību aktiem šajā jomā, kā arī atjaunotu un nostiprinātu atvērto koordinācijas metodi sociālajā jomā.

4.2. EESK uzskata, ka svarīgi ir norādīt arī uz to, ka šajā jomā virzītā priekšlikuma pamatā ir pārliecība par spēcīgu un konkurētspējīgu uzņēmumu nozīmi ekonomikas izaugsmes sekmēšanā un tādējādi labāku sociālo apstākļu nodrošināšanā.

4.3. Priekšlikumā ierosināta pakāpeniska un progresīva novērtējuma sistēma, kas pamatojas uz to, cik sekmīgi tiek izpildīti dažādi sociālie kritēriji, piemēram, attiecībā uz taisnīgu darba samaksu, sociālo nodrošinājumu, veselības aprūpi, dzimumu līdztiesību, bērnu aprūpi, tādārbu u. c. Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas krīzi un atsevišķās valstīs pieaugošās grūtības, EESK pauž bažas, ka šī pakāpeniskā novērtējuma sistēma šobrīd **var palielināt plaisu, nevis veicināt Eiropas mēroga saskaņotību starp uzņēmumiem un dažāda lieluma ES valstīm**. Progresīva novērtējuma sistēma nav atbilstoša, ja to izstrādā tā, ka tā der tikai lieliem starptautiskiem uzņēmumiem, bet ne maziem un vidējiem uzņēmumiem un ļoti maziem uzņēmumiem.

4.4. Turklāt marķējumam ir tikai tad nozīme, ja tas ir zināms un atzīts. Šajā sakarā informatīvajos pasākumos būtu jānorāda uz marķējuma zīmi saņēmušo MVU un ļoti mazo uzņēmumu

saistībām. Tāpēc ir rūpīgi jāapspriež jautājums par to, kas uzskatāms par sociālo progresu, ņemot vērā gan subsidiaritātes principu šajā jomā, gan arī dažādās tradīcijas un labklājības sistēmu un sociālā nodrošinājuma sistēmu modeļus valsts mērogā. Šis **dialogs jāuztur ar sociālajiem partneriem un citiem tirgus dalībniekiem**, piemēram, patērētāju kustību, gan ES, gan valstu mērogā.

4.5. Eiropas Savienībai pūloties atvieglot uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu, ir ieviesta virkne vienkāršošanu un īstenoti vairāki izaugsmi veicinoši pasākumi ar mērķi nevājināt korporatīvu sociālo atbildību, darba ņēmēju sociālās tiesības, kā arī uzņēmumu izaugsmes un konkurētspējas potenciālu. Lai gan tiesību jomā darāmā joprojām ir daudz, EESK apšaubā, vai brīvprātīga sistēma efektīvi veicinās sociālo atbildību. Turklāt EESK vēlas norādīt, ka marķējums neatkarīgi no tā, vai tas ir bezmaksas, **prasīs resursus**, kurus spiedienu izjūtošie uzņēmumi šajā krīzes laikā varētu izmantot labāk citām vajadzībām.

4.6. Cenšoties uzlabot sociālās atbildības uzņemšanos, ir jāizvērtē arī tas, ciktāl uzņēmums ir atbildīgs par sociālajām tiesībām, piemēram, runājot par sadarbību ar piegādātājiem ārpus ES robežām. Ja nebūs skaidrības šajā jautājumā, marķējumam nevarēs uzticēties un uz to nevarēs paļauties. Tāpēc būtu **jāņem vērā arī iespējamā ietekme uz tirdzniecību un importu**.

4.7. Tāpat ir **jāpārbauda jebkāda standartizēta marķējuma leģitimitāte**. Iepriekš gūtā pieredze liecina, ka ļoti bieži šāda veida regulatīvas iniciatīvas negūst patērētāju kustības vai citu tirgus dalībnieku atbalstu, kas nepieciešams marķējuma efektivitātes nodrošināšanai. Šajā gadījumā *Fairtrade*⁽¹⁰⁾ ir lielisks piemērs patērētāju pašiniciatīvai kāda marķējuma ieviešanā, un tas varētu būt paraugs. Sīkāk būtu jāanalizē arī tās marķēšanas sistēmas, kuras tiek novērtētas kā nepilnīgas⁽¹¹⁾.

4.8. Svarīgi ir tas, kā tiek veidota uzticība jaunam marķējumam. Raugoties no patērētāju viedokļa, dažādās marķējumu sistēmas jau pašreiz rada lielu apjukumu, daudzas ir grūti saprotamas, turklāt nav iespējams būt pastāvīgi informētam. Vēl vienas jaunas sistēmas izveidošana var būt par daudz, un būtu pārdroši cerēt, ka patērētāji varēs pieņemt pārdomātus lēmumus. Būtu nevis jārada jauna sociālā marķējuma zīme, bet gan **jāapsver iespēja paplašināt pašreizējās marķējuma sistēmas, ietverot tajās sociālo atbildību** (ja tā vēl nav ietverta). Tas pats attiecas uz marķējuma zīmes spēju palielināt ieguldītāju uzticību. Piemēram, ar iniciatīvām sociālo ieguldījumu jomā Komisija paredz izstrādāt vadlīnijas, kā veiksmīgāk ziņot par sociālajiem rezultātiem uzņēmējdarbībā; tā ir virzība, kurai EESK ir pievērsusi uzmanību, norādot uz tās nozīmīgumu darbā ar ieguldījumiem sociālajā uzņēmējdarbībā⁽¹²⁾, un to vajadzētu ņemt vērā arī šīs iniciatīvas sakarā.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fairtrade.net>

⁽¹¹⁾ Piemēram, sociālais marķējums Beļģijā, sociālais un vides marķējums Francijā.

⁽¹²⁾ OV C 229, 31.7.2012., 55. lpp.

⁽⁹⁾ <http://www.socialenterprisemark.org.uk>

4.9. Ir jāizvērtē arī problēmas, kas saistītas ar sarežģītas sistēmas izveidošanu Eiropas mērogā, jo īpaši sociālā, tehniskā un praktiskā ziņā. Pašreiz jau pastāv atšķirīgas sertifikācijas sistēmas dažāda veida sociālā marķējuma zīmēm; lielākā daļa minēto sistēmu ir ļāvuši uzlabot redzamību un priekšnoteikumus attiecībā uz sociāliem jautājumiem uzņēmumā⁽¹³⁾. Saisītībā ar Nodarbinātības komitejas priekšlikumu ir jāņem vērā galvenokārt standarts ISO 26000⁽¹⁴⁾, jo tas ietver vairākus priekšlikumā minētos kritērijus un daudzi uzņēmumi to jau ievēro. Turklāt pastāv virkne citu jau ieviestu starptautisku standartu⁽¹⁵⁾. Tāpēc saistībā ar izmēģinājuma projektu vajadzētu izvērtēt, vai ir nepieciešama jauna marķēšanas sistēma vai arī **drīzāk būtu jāveido zināšanas par pašreizējām sistēmām un jānodrošina uzņēmumi tās izmantot**, kā arī jāpadara tās spēcīgākas, ieviešot, piemēram, uzlabošanas rādītājus.

4.10. Lai nerastos izkropļojumi, Eiropas sociālā marķējuma zīmei nevajadzētu pārkāpt atšķirties no starptautiski atzītajiem standartiem, taču tai būtu jāaplicina tipiska Eiropas iezīme, proti, sociālo tiesību respektēšana.

4.11. Daudzi sociālā marķējuma zīmes pamatā esošie kritēriji ir ietverti **sociālajā dialogā**, sarunās, kuru ietvaros sociālie partneri pieņem lēmumus, vai attiecīgajos valstu tiesību aktos. Tas nozīmē, ka nav lietderīgi klasificēt šos kritērijus. EESK vēlas arī norādīt, ka, pamatojoties uz sociālo dialogu, ir veicināta laba prakse un izstrādātas pamatnostādnes šajā jomā, jo atbildīga uzņēmējdarbība veicina un papildina sociālo dialogu.

4.12. Ir ļoti grūti un sarežģīti izveidot tādu sociālo kritēriju sarakstu, kas būtu piemēroti visiem uzņēmumiem, situācijām un apstākļiem valstīs. Mūsdienās līdztekus kopīgajiem tiesību aktiem pastāv dažādas valstu sistēmas un tradīcijas attiecībā uz sociālo nodrošinājumu, piemēram, bērnu aprūpi, bērnu kopšanas atvaļinājumu, veselības aprūpi, minimālo atalgojumu u. c. Tāpēc izmēģinājuma projektā vajadzētu **ņemt vērā attie-**

cīgos subsidiaritātes jautājumus un ierosinātos kritērijus, lai izvērtētu marķējuma zīmes izmantojamību.

4.13. Lai veidotu uzticību marķējumam, ir ne tikai jāveicina uzņēmumu, ieguldītāju un patērētāju izpratne, bet ir nepieciešama arī funkcionējoša **uzraudzības sistēma**. Marķējuma zīme ir tikai momentuzņēmums, kas atspoguļo to, cik veiksmīgi uzņēmums izpilda kritērijus pieteikuma iesniegšanas brīdī. Ja trūkst neatkarīgas sertifikācijas iestādes, netiek īstenota uzraudzība un noteikti termiņi marķējumam, nerodas nedz uzticība, nedz sociālais progress, uz ko marķējums ir vērst. Šajā saistībā ir jāņem vērā ļaunprātīga lietojuma vai nelikumīgas rīcības risks, kā arī tas, kā tiek īstenota uzņēmuma izslēgšana. Lai izveidotu atbilstošu kontroles procedūru, ir nepieciešami resursi un birokrātija. Tāpēc ir jāizvērtē, vai paredzamā pievienotā sociālā vērtība attaisno lielāku birokrātiju un sarežģītību.

4.14. EESK apšaubā to, vai ir pamatoti veidot marķēšanas sistēmu, kas aptvertu visas jomas un visas Eiropas Savienības dalībvalstis. Dažādu uzņēmumu iespējas sasniegt izvirzītos mērķus ir ļoti atšķirīgas, turklāt nevar izveidot novērtēšanas iestādi, kas būtu taisnīga pret visiem. Tāpēc EESK drīzāk ierosina **vienu daļu iekļaut plašākā korporatīvas sociālās atbildības koncepcijā**, kur marķējumu nosaka dažādas darbības un procesi, nevis uzņēmums.

4.15. Tāpēc EESK vēlas uzsvērt, ka tad, ja kādā brīdī izmēģinājuma projekts tiks īstenots, tā izstrādē ir jāiesaista **marķējuma mērķgrupa**. Būtu lietderīgi veikt pētījumu, lai precizētu sociālā marķējuma zīmes svarīgākos faktoros, kā uzraudzība, derīguma termiņš, marķējuma zīmes anulēšana, vērtējumu intervāls, kā arī uzlabošanas rādītāji u. c. Turklāt izmēģinājuma projektam ir jābūt vērstam uz to, lai noteiktu, vai Eiropas sociālā marķējuma zīme ir ieviešama un izmantojama vēlamo rezultātu sasniegšanai.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Piemēram, iniciatīva "Globālais līgums" (*Global Compact*), Vides vadības un audita sistēma (*EMAS*), iniciatīva "Uzņēmējdarbības sociālā atbildība" (*Business Social Compliance Initiative*), iniciatīva "Globālā ziņošana" (*Global Reporting*).

⁽¹⁴⁾ <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

⁽¹⁵⁾ ESAO pamatnostādnes starptautiskiem uzņēmumiem, ILO trīspusējā deklarācija, ANO iniciatīva "Globālais līgums".

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

486. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 16. UN 17. JANVĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “II vienotā tirgus akts. Kopā jaunai izaugsmei””

COM(2012) 573 final

(2013/C 76/05)

Ziņotājs: **SIECKER kgs**Līdzziņotāji: **FEDERSPIEL kdze, VOLEŠ kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 19. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “II vienotā tirgus akts. Kopā jaunai izaugsmei””

COM(2012) 573 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 162 balsīm par, 24 balsīm pret un 18 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1. Komiteja atgādina⁽¹⁾, ka vienotais tirgus ir viens no Eiropas integrācijas centrālajiem elementiem, kas var dot tiešu un jūtamu labumu Eiropas ieinteresētajām pusēm un sekmēt Eiropas valstu ekonomikas ilgtspējīgu izaugsmi. Pašreizējās ekonomikas krīzes apstākļos labi funkcionējošs, uz nākotni orientēts vienotais tirgus ir ne vien vēlams, bet arī būtiski nepieciešams Eiropas Savienības politiskajai un ekonomiskajai nākotnei.

1.2. Ņemot vērā pašreizējos ekonomikas krīzes apstākļus, tostarp finanšu tirgu regulējuma atcelšanas ietekmi uz dalībvalstu budžetu, reālo ekonomiku un uz nabadzību un nodarbinātību Eiropas Savienībā⁽²⁾, Komisijas paziņojumā paustā optimistiskā noskaņa attiecībā uz vienotā tirgus īstenošanu šķiet

nevieta. EESK uzskata, ka Komisija nav veltījusi pietiekami daudz uzmanības vienotā tirgus netīši radītajiem negatīvajiem blakusefektiem. Pārāk tieši un demonstratīvi, bet pārāgi apgalvojumi par panākumiem ES iedzīvotājos var izraisīt tikai vilšanos. Tādējādi vienoto tirgu varētu vēl vairāk apdraudēt, nevis radīt jaunu dinamiku. Komisijai būtu jāapliecina pieeja, kas tuvēka realitātei, un jāizvēlas līdzsvarotāks vēstījums.

1.3. Vienotā tirgus darbības uzlabošanu, izmantojot vecās un jaunās pamatnostādnes, nopietni apdraud ārkārtīgi lielais bezdarbnieku skaits, kas sasniedzis 28 miljonus, bezdarbam īpaši skarot jauniešus Eiropas Savienībā. Bankrotējuši simtiem tūkstošu MVU, un 120 miljoniem cilvēku, t. i., aptuveni 25 % ES iedzīvotāju, draud nabadzība un sociālā atstumtība. Minēto iemeslu dēļ Eiropas Savienībā būtiski mainījies arī pieprasījums un patēriņš. ES un dalībvalstīm papildus galvenajiem pasākumiem jāpastiprina centieni finanšu, ekonomikas un budžeta krīzes pārvarēšanai un vienotā tirgus potenciāla pilnīgai izmantošanai.

⁽¹⁾ OV C 24, 28.01.2012., 99. lpp.

⁽²⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-03122012-AP/EN/3-03122012-AP-EN.PDF

1.4. EESK aicina Parlamentu, Komisiju un Padomi rīkoties bez kavēšanās, vienlaikus rūpējoties par kvalitāti, lai nodrošinātu attiecīgo tiesību aktu priekšlikumu pieņemšanu pirms Parlamenta un Komisijas pilnvaru termiņa beigām 2014. gada pavasarī. Lai uzlabotu ES noteikumu vispārēju piemērošanu, Komiteja visnotaļ atbalsta Komisijas paziņojumā par vienotā tirgus pārvaldību ierosināto pasākumu strauju īstenošanu.

2. Vispārīgas piezīmes: “Par augsti konkurētspējīgu sociālu tirgus ekonomiku”

2.1. Komisija ir noteikusi vienotā tirgus akta otro posmu, paredzot divpadsmit jaunas pamatdarbības vienotā tirgus darbības uzlabošanai. EESK pauž gandarījumu par to, ka pirms paziņojuma publicēšanas Komisija ir konsultējusies ar Komiteju un dažus tās ieteikumus ņēmusi vērā II vienotā tirgus aktā. Vienlaikus Komiteja izsaka nožēlu, ka šoreiz nav notikusi jautājuma oficiāla sabiedriskā apspriešana un ka neoficiālajā apspriešanās attiecīgās ieinteresētās puses nebija vienlīdzīgi pārstāvētas.

2.2. Lai gan kopš tā izveides vienotais tirgus ir sniedzis pozitīvu ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmē un jaunu darba vietu radīšanā, tas nav nodrošinājis iespēju izmantot pilnu tā potenciālu visām ieinteresētajām pusēm: uzņēmējiem, darba ņēmējiem, patērētājiem, iedzīvotājiem u. c. Komisija min 2,77 miljonus papildu darba vietu, bet nenorāda, ka daļa no tām ir nestabilas⁽³⁾. Ir zināms, ka kopš 2008. gada pavasara, kad visā Eiropā bija jūtamas ekonomikas krīzes sekas, zaudēti aptuveni 10 miljoni darba vietu, un šķiet, ka lejupslīde vēl nav beigusies⁽⁴⁾.

2.3. Lai gan Komisija norāda, kādi pamatprincipi noteikuši tās izvēli (labāka regulējuma programma, Eiropas integrācijas trūkuma izmaksas u. c.), ES iestādēs ne vienmēr skaidri apzinās, ka daži lēmumi ir jāpieņem bez kavēšanās. Piemēram, attiecībā uz darba ņēmēju mobilitāti Komisija paziņo par iniciatīvu saistībā ar EURES portālu, taču tajā pašā laikā lēmumi par citiem pamatpasākumiem minētajā jomā Padomē joprojām netiek pieņemti.

2.4. EESK uzskata, ka Komisija nav veltījusi pietiekami daudz uzmanības vienotā tirgus netīši radītajiem negatīvajiem blakusefektiem. ES regulējums finanšu tirgiem nav bijis pietiekami spēcīgs, lai izskaustu nepilnīgu uzraudzību un novērstu tādu

uzņēmējdarbību, kas vērsta uz privilīģētas akcionāru grupas īstermiņa interesēm. Lielāka uzmanība jāvelta uzņēmumu pārvaldības pilnveidošanai. Pārredzamības un pārskatatbildības palielināšana būtu jānosaka par pilnīgu prioritāti, lai nodrošinātu, ka vienotais tirgus veicina tādas tiesiskās vides veidošanos, kurā ievērotas visu iesaistīto pušu likumīgās intereses.

2.5. Jānorāda uz Komisijas noteiktību, tai apgalvojot, ka divpadsmit jaunie mehānismi veicinās izaugsmi, jaunu darba vietu radīšanu un lielāku uzticēšanos vienotajam tirgum. EESK uzskata: vienotā tirgus izveides vēsture liecina, ka dažiem pagātnē īstenotajiem pasākumiem bijusi liela ietekme īstermiņā. Pārāk izteikti un demonstratīvi, bet pārāgi apgalvojumi par paredzamajiem panākumiem ES iedzīvotājos var izraisīt tikai vilšanos, it īpaši tad, ja trūkst pārlicenošu, ietekmes novērtējumus gūtu pierādījumu. Tādējādi vienoto tirgu varētu vēl vairāk apdraudēt, nevis radīt jaunu dinamiku⁽⁵⁾. Komisijai būtu jāapliecina pieeja, kas tuvāka realitātei, un jāizvēlas līdzsvarotāks vēstījums.

2.6. Diemžēl ne I vienotā tirgus aktā, ne II vienotā tirgus aktā nav uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt uzticēšanos saistībā ar tiesību piemērošanu. EESK joprojām ar nepacietību gaida, kad beidzot Eiropas patērētājiem būs pieejams efektīvs kolektīvas tiesiskās aizsardzības instruments. Lai gan tirgu liberalizācija un lielāka konkurence ir vienotā tirgus politikas galvenie mērķi un tiem ir svarīga loma patērētāju brīvas izvēles iespēju nodrošināšanā, tomēr patērētājiem nepieciešama arī stabila aizsardzības tiesību sistēma saistībā ar preču un pakalpojumu iegādi un efektīva šo tiesību piemērošana. Vairākos pētījumos secināts, ka dažādu ES instrumentu ieviešana noris gausi un to piemērošana ir salīdzinoši nepilnīga, it īpaši pārrobežu apstākļos, tāpēc Eiropas Komisijai būtu steidzami jāierosina saistoši pasākumi saistībā ar jauniem īstenošanas mehānismiem.

2.7. No divpadsmit iniciatīvām diemžēl tikai viena ir paredzēta patērētājiem, lai gan vairāki no mehānismiem būtiski ietekmē Eiropas patērētāju ikdienu⁽⁶⁾. Jācer, ka šāda pieeja neatspoguļo Komisijas vispārējo redzējumu par patērētāju aizsardzības politiku. Ir svarīgi jautājumu aplūkot plašā perspektīvā un patērētājus neuzskatīt par uzņēmējdarbības politikas pielikumu, bet gan kā neatkarīgus procesa dalībniekus, lai veidotu

⁽³⁾ FLASH-IT, Policy Research Alert 5 – Employment, 2012. gada oktobris.

⁽⁴⁾ Eurostat ziņu izlaidums, 2012. gada 31. oktobris.

⁽⁵⁾ Monti 2010: “Tas grautu ekonomiskās integrācijas, kā arī izaugsmes un nodarbinātības pamatus visā ES teritorijā laikā, kad, ņemot vērā jaunu pasaules lielvaru izveidošanos un smagu vides problēmu pastāvēšanu, gan Eiropas iedzīvotāju, gan efektīvas globālās pārvaldības interesēs vairāk nekā jebkad ir vajadzīga saliedēta ES.”

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2012. gada 14. jūnija Rezolūcija “Akts par vienoto tirgu — turpmākie pasākumi izaugsmes nodrošināšanai”

vienot tirgu, kas ir visu interesēs (sk. *Monti* un *Grech* ziņojumus). EESK piekrīt Komisijai, ka arī ar 50 priekšlikumiem un 12 mehānismiem vēl arvien viss vienotā tirgus potenciāls nav izmantots. Taču, no patērētāju viedokļa raugoties, Komisija būtu varējusi un tai būtu vajadzējis vairāk uzsvērt patērētājiem labvēlīgu iniciatīvu prioritāti, kā norādīts kādā iepriekšējā EESK atzinumā (7).

2.8. Tāpat EESK pauž pārstiegumu par to, ka paziņojumā trūkst izpratnes par sociālās partnerības nozīmi. Uzticēšanos nav iespējams atgūt, ja sociālo partneru iesaistīšana ES politikas pasākumos aprobežojas tikai ar Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ĢD darbības jomu. Apspriešanās ar sociālajiem partneriem nepieciešama arī dažādu lēkšējā tirgus un pakalpojumu DĢ pasākumu ietvaros.

2.9. EESK iepriekšējos atzinumos jau ir uzsvērusi, ka iespējamie priekšlikumi par pārrobežu darījumiem ar patērētājiem īstenojami pakāpeniski, sākot ar tādiem uzņēmumu pārrobežu tirdzniecības līgumiem (B2B), kas paredzēti kā izmēģinājuma pasākumi. Kamēr nav pieņemts priekšlikums par uzņēmumu darījumiem ar patērētājiem (B2C), nedrīkstētu izvirzīt citas fakultatīva rakstura iniciatīvas attiecībā uz uzņēmumu pārrobežu tirdzniecības līgumiem.

3. Pirmie divpadsmit mehānismi un trūkstošie elementi. Pašreizējais stāvoklis.

3.1. Komisija jau nākusi klajā ar vienpadsmit no divpadsmit tiesību aktu priekšlikumiem attiecībā uz iecerētajām pamatdarbībām, un Komiteja ir pieņēmusi atzinumus par šiem priekšlikumiem (8). EESK aicina Parlamentu, Komisiju un Eiropas Savienības Padomi rīkoties nekavējoties, vienlaikus rūpējoties par kvalitāti, lai nodrošinātu minēto tiesību aktu priekšlikumu pieņemšanu pirms Parlamenta un Komisijas pilnvaru termiņa beigām 2014. gada pavasarī. Pieņemtie tiesību akti dalībvalstīm ir pareizi jāievieš un jāpiemēro ar nolūku nodrošināt vienlīdzīgas konkurences apstākļus, un, lai vienotais tirgus varētu labi darboties, jāizskauž šķēršļi, kas radīti nepamatotu un diskriminējošu motīvu dēļ.

3.2. *Monti* II regulas atcelšana neatrisina problēmas, ko radījusi Eiropas Kopienas Tiesa ar tās spriedumiem saistībā ar darba ņēmēju norīkošanu darbā. Svarīgi ir rast risinājumu pašreizējā situācijā, kad darba ņēmēji nevar pilnā mērā izmantot savas tiesības. Komisijai būtu jānodrošina tas, ka ekonomisko brīvību īstenošana neierobežo sociālās pamattiesības. Tāpat Komisijai būtu jāapsver priekšlikums par sociālā progresu protokola pievienošanu Eiropas līgumiem. Šāda protokola mērķis būtu precizēt sociālo pamattiesību un ekonomisko brīvību savstarpējo saistību, apstiprinot, ka vienotais tirgus nav pašmērķis, bet tas dibināts, lai panāktu sociālo progresu visiem Eiropas iedzīvotājiem (īstenojot Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas 3. panta 3. punktu). Tāpat ar protokolā

būtu skaidri jānorāda, ka ekonomiskās brīvības un konkurences noteikumi nevar būt svarīgāki par sociālajām pamattiesībām un sociālo progresu un ka ekonomiskās brīvības un konkurences noteikumus nekādā ziņā nedrīkst skaidrot kā uzņēmumu tiesības neievērot vai apiet valsts sociālās un darba tiesības un praksi vai izmantot par pamatojumu negodīgai konkurencei darba samaksas un darba apstākļu jomā.

3.3. EESK ir noteikusi vairākus pasākumus, kas nav iekļauti I vienotā tirgus aktā, un uzskata, ka to īstenošana arī palīdzētu stiprināt iedzīvotāju uzticēšanos. Trūkstošie pasākumi ir saistīti ar šādiem jautājumiem: autortiesību direktīvas pārskatīšana, autortiesību nodevas, tīkla neitralitāte, sociālā progresu protokols, mikrouzņēmumi un ģimenes uzņēmumi, pasākumi jaunu uzņēmumu veidošanas un esošo uzņēmumu paplašināšanas atbalstam, pārlietu lielas parādsaistības un starpbanku pārskaitījumi vienotās *euro* maksājumu telpas (*SEPA*) darbības konsolidēšanai.

4. Divpadsmit jaunie mehānismi

4.1. Transports

EESK atzinīgi vērtē pasākumus dzelzceļa, jūras un gaisa transporta starpsavienojumu uzlabošanai vienotajā tirgū, bet uzskata, ka trūkst visaptverošas pieejas, jo Komisijas priekšlikumā nav paredzēti pasākumi attiecībā uz preču pārvadājumiem pa dzelzceļu un uz autotransportu, kas ir kravu un pasažieru pārvadājumu nozares lielākie segmenti, un attiecībā uz multimodālajiem pārvadājumiem, kuri ļauj optimizēt pārvadājumu efektivitāti.

4.1.1. Dzelzceļš

Dzelzceļa transporta privatizācija ir definēta un pamatota, neatspoguļojot faktu, ka svarīgos Eiropas reģionos sabiedriskā transporta uzturēšanā jāņem vērā arī citi, ne tikai saimnieciska rakstura argumenti. Pamatojoties tikai uz īenesīgumu, vājināsies dzelzceļa transporta sistēmu sabiedriskā funkcija. Privatizācijas sekmīgumu vai neveiksmīgumu nevar atbilstoši novērtēt, pamatojoties tikai uz ietaupījumiem. Par svarīgāko apsvērumu būtu uzskatāma kvalitāte un darbinieku un plašas sabiedrības drošība.

4.1.2. Ūdens transports

Patiesi vienotu tirgu kuģniecībā var izveidot tikai, nodrošinot vienlīdzīgas konkurences apstākļus attiecībā uz citiem transporta veidiem. Tas nozīmē, ka Eiropas Savienības iekšējās kuģniecības jomā apņēmīgi jāorientējas uz administratīvo formalitāšu, t. i., muitas procedūru, vienkāršošanu. Lai mazinātu birokrātisko slogu un atbildību nodotu pārvadātāju ziņā, ES precēm jāpiemēro citādāka pieeja nekā trešo valstu precēm (īpaši izmantojot elektronisko apstiprinājumu). Preces, kas pārbaudītas, tās ievedot ES teritorijā, nebūtu vēlreiz jāpārbauda citā ES ostā.

(7) OV C 299, 4.10.2012., 165. lpp.

(8) OV C 24, 28.1.2012., 99. lpp.

Tādējādi, pirmkārt, ES iekšienē varētu izveidot jūras transporta telpu bez šķēršļiem un, otrkārt, radīt tik ļoti nepieciešamās jūras maģistrāles, proti, galvenos jūras ceļus starp ES ostām saistīt ar citiem transporta veidiem. Pašlaik EESK gatavo atzinumu par “zilo izaugsmi” un 2013.gada sākumā plāno nākt klajā ar pragmatiskiem priekšlikumiem.

4.1.3. Gaisa transports

Lai gan EESK atzīst, ka ir svarīgi veikt pasākumus Eiropas gaisa telpas pasāreizējās sadrumstalotības novēršanai, tā vienlaikus pauž nožēlu, ka arvien vēl nav pārskatīta gaisa transporta pasažieru tiesību regula, ar kuru reglamentē atlīdzību un palīdzības sniegšanu pasažieriem iekāpšanas atteikuma, lidojuma atcelšanas vai ilgās kavēšanās gadījumā. Attiecīgie ES noteikumi jāprecizē un jāaktualizē attiecībā uz to darbības jomu un dažu vispārīgo noteikumu skaidrojumu. EESK arī aicina Komisiju nākt klajā ar tiesību akta priekšlikumu, lai noteiktu, ka lidsabiedrībām ir jānodrošina visu pasažieru aizsardzība lidsabiedrības maksātnespējas gadījumos un jāveic pasākumi, kas vērsti pret negodīgu nosacījumu izplatību līgumos, pret biļešu cenu pārrēķināšanas trūkumu un grūtībām, ar kādām patērētājiem jāsaskaras, lai saņemtu kompensāciju. Tāpēc jāpanāk, ka lidsabiedrības stingri ievēro alternatīvās strīdu izšķiršanas (ADR) procedūras un arī lēmumus, ko pieņēmušas par gaisa transportu atbildīgās valstis iestādes.

4.2. Enerģētika

Konkurences trūkuma dēļ daudzās dalībvalstīs vēl nav iespējas izvēlēties enerģijas piegādātāju. Eiropā vēl daudz jā dara, lai nodrošinātu pakalpojumu pieejamību, sūdzību izskatīšanas kvalitāti, cenu un piedāvājumu salīdzināmību, vieglu pāreju pie cita pakalpojumu sniedzēja, tarifu un līgumu noteikumu pārredzamību. EESK aicina Komisiju un Padomi stingri uzraudzīt valstu enerģētikas mazumtirdzniecības tirgus un, ja vajadzīgs, nekavējoties rīkoties, lai iedzīvotāju interesēs nodrošinātu trešā enerģētikas tiesību aktu kopuma efektīvu ieviešanu. Ir svarīgi trešā enerģētikas tiesību aktu kopuma noteikumus dalībvalstīs transponēt tā, lai palīdzētu neaizsargātākajiem attiecīgās valsts iedzīvotājiem un novērstu enerģētisko nabadzību. Patērētāju ieinteresētība ir nepieciešams priekšnoteikums viedo skaitītāju izmantošanas sekmīgai paplašināšanai, kas var nodrošināt energoefektivitātes potenciālu. Taču joprojām ir daudz neatbilstošu jautājumu, piemēram, vai iespējamie ieguvumi patērētājiem atsver izmaksas, kā arī jautājumi saistībā ar datu aizsardzību. Visu enerģijas lietotāju interesēs šīs problēmas būtu jāatrisina pēc iespējas ātrāk.

4.3. Iedzīvotāju mobilitāte

Komisija pārliecinoši atbalsta mobilitāti. Taču mobilitāte nav pašmērķis. Cilvēkiem nav viegli pamest savu zemi un māju,

un salīdzinājumi ar ASV ne vienmēr ir vietā. Darba ņēmēji un pašnodarbinātie, kas ieceļo citā zemē, bieži saskaras ar tādām grūtībām kā viņu kvalifikācijas neatzīšana, garas darba stundas, neatbilstoši darba apstākļi, diskriminācija, negodīga attieksme un valodas šķēršļi. Darba apstākļu uzlabošanai un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanai būtu jābūt aktīvas Eiropas darba tirgus politikas daļai. Komiteja īpaši pauž nožēlu par to, ka svarīgajā profesionālās kvalifikācijas atzīšanas jautājumā vairāk nekā divdesmit gadu ilgā laikā nav panākta nekāda virzība⁽⁹⁾. Eiropā būtu jāveicina mācekļu, stažieru un jauno uzņēmēju mobilitāte.

4.4. Piekļuve finansējumam

Pasākumi, kas ierosināti, lai atvieglotu piekļuvi ilgtermiņa ieguldījumu fondiem, iezīmē pozitīvu virzību. Taču tie neatrisina problēmas, ar kādām saskaras MVU rīcības kapitāla trūkuma dēļ. Mazie un vidējie uzņēmumi ir ES ekonomikas pamats, un finansējuma pieejamības ziņā tos nedrīkstētu diskriminēt banku rezervēm piemērojamo stingro noteikumu dēļ⁽¹⁰⁾. Komiteja norāda uz saviem iepriekšējiem atzinumiem par MVU piekļuvi finansējumam⁽¹¹⁾ un iesaka izveidot atjaunojamus instrumentus šādu kredītu nodrošināšanai, lai MVU ļautu finansējumam piekļūt vieglāk, bez pārmērīgi liela nodrošinājuma⁽¹²⁾. Šādiem kredītiem garantijas būtu jāsniedz no valsts vai Eiropas resursiem. Dalībvalstīm būtu jāapsver arī citas iespējas, piemēram, gan nodokļu atlaides tādiem privātiem ieguldītājiem un ieguldītājiem no ģimenes loka, kuri ieguldījumus veic jaundibinātos mazos un vidējos uzņēmumos, gan šādu atlaizņu piemērošana uz vairākiem gadiem, gan citas iniciatīvas. Minētajiem pasākumiem būtu jāpapildina uz inovatīviem uzņēmumiem vērstais priekšlikums par Eiropas riska kapitāla brīvu pārrobežu apriti, kā ierosināts I vienotā tirgus aktā, bet tas neatrisina finansējuma trūkuma problēmu citiem maziem un vidējiem uzņēmumiem.

4.5. Uzņēmējdarbības vide

Lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un, it īpaši, lai ļauju uzņēmējiem izmantot otru iespēju, solis pareizajā virzienā ir arī priekšlikums modernizēt tiesību aktus par maksātnespēju. Administratīvais slogs arvien vēl ir pārāk liels, un MVU, īpaši mikrouzņēmumi, nespēj izpildīt visas prasības. Komiteja aicina Komisiju turpināt centienus, kas virzīti uz administratīva sloga mazināšanu un kvantitatīvu un kvalitatīvu mērķu noteikšanu. Tāpēc ietekmes novērtējums būtu pastāvīgi jāuzlabo. Līdz šim

⁽⁹⁾ OV C 191, 29.06.2012., 103. lpp.

⁽¹⁰⁾ Sk. CRD IV.

⁽¹¹⁾ OV C 351, 15.11.2012., 45. lpp.

⁽¹²⁾ Széchenyi karte Ungārijā. Vairāk informācijas: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.iapmei.pt%2Fconferencia%2F1_Laslo_Krisan.ppt&ei=DM29UKvHJNGRhQehsoGwDA&usq=AFQjCNHWIFTA7fbjHyT1ShycR1qL7tKRQ

veiktajos administratīvā sloga novērtējumos pārāk daudz uzmanības pievērsts regulējumam kā tādām, un daļēji arī minētā iemesla dēļ tie ir bijuši pārāk "tehnokrātiski". Piemēram, kāda dalībvalsts varbūt ļoti pamatoti ieviesusi noteikumus pakalpojuma kvalitātes nodrošināšanai, tāpēc tie ir sabiedrības interesēs un tātad nav lieki⁽¹³⁾.

4.6. Pakalpojumi

EESK atzinīgi vērtē to, ka II vienotā tirgus aktā paredzēta maksājumu pakalpojumu direktīvas pārskatīšana, un uzsver, ka par direktīvas pārskatīšanas galveno mērķi vajadzētu izvirzīt konkurētspējīga un labi funkcionējoša Eiropas maksājumu tirgus attīstību visu patērētāju un uzņēmumu interesēs. Īpaši svarīgi ir maksājumu pakalpojumus darīt pieejamus patērētājiem, taču tikpat svarīgi ir garantēt, lai tie tiktu sniegti droši, efektīvi un lēti. Pārskatīšanas rezultātā būtu jāaizliedz prakse, kad par kādas maksājuma metodes izmantošanu patērētājiem Eiropas Savienībā jāveic papildmaksājums. Tiešā debeta lietotājiem būtu jāparedz beznosacījumu atmaksas tiesības autorizētiem un neautorizētiem maksājumiem. Tāpat būtu jānodrošina spēcīga patērētāju aizsardzība neatkarīgi no izmantotās maksājuma metodes un ņemot vērā stingros patērētāju aizsardzības noteikumus dažās dalībvalstīs. Šajā saistībā būtu jāņem vērā visu iesaistīto dalībnieku daudzie ieguvumi, kā arī pieņemamas izmaksas MVU, kas šo maksājumu metodi piedāvā saviem klientiem. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu izvirzīt tiesību akta priekšlikumu attiecībā uz daudzpusējām starpbanku komisijas maksām par maksājumiem ar norēķinu karti.

4.7. Digitāls vienotais tirgus

EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu pieņemt vienotus noteikumus, lai samazinātu izmaksas un palielinātu efektivitāti ātrdarbīgas sakaru infrastruktūras izvēšanā. EESK atbalsta priekšlikumu uzlabot ātrdarbīga platjoslas interneta pieslēgumu, kas ir tehnisks nosacījums e-tirdzniecības attīstībai. Ir svarīgi pieņemt konsekventu modeli izmaksu aprēķina metodoloģijām, kuras izmanto valstu regulatīvās iestādes visā ES, lai tādējādi nodrošinātu, ka izmaksas ir taisnīgas un tiek aprēķinātas pēc vieniem un tiem pašiem standartiem. Pienācīgi regulētiem telekomunikāciju tirgiem jānodrošina, ka patērētājiem ir izvēles iespējas. Ja jauniem operatoriem nav efektīvi nodrošināta jaunās paaudzes piekļuves tīklu pieejamība, patērētājiem sniegto mazumtirdzniecības pakalpojumu izvēle būs kvalitatīvi izkropļota vai ierobežota. Infrastruktūras piekļuves nosacījumiem visiem konkurentiem jābūt vienādiem, un gan jauniem, gan pašreizējiem operatoriem piekļuve tīkliem būtu jānodrošina par saprātīgām (t. i., uz izmaksām balstītām) cenām.

4.8. Elektronisko rēķinu sagatavošana publiskā iepirkuma procedūrās

Uzņēmumi jau sen aicina plaši, arī pārrobežu darbībā, izmantot elektroniskos rēķinus. Tāpēc Komiteja visnotaļ atbalsta priekš-

likumu šādu praksi kā vispārēju prasību ieviest arī attiecībā uz publiskā iepirkuma līgumiem. Elektroniskā forma tomēr būtu piemērojama arī piedāvājumu iesniegšanai, jo tās neizmantošana ir viens no iemesliem, kāpēc tikai neliels skaits MVU iesaistītās publiskā iepirkuma konkursos citā dalībvalstī (sk. arī Komisijas darba plānu 2013. gadam).

4.9. Patērētāji

4.9.1. ES tirgū arvien vēl atrodamas bīstamas patēriņa preces, turklāt dažu šādu preču marķējumā ir CE zīme, bet šādu preču apdraudējumu veselībai un drošībai varētu novērst. Tāpēc EESK pauž gandarījumu, ka Eiropas Komisija ierosinās "produktu drošības tiesību aktu kopumu", kurā ietilps vienotā tirgus uzraudzības instruments visām nepārtikas precēm, jaunas vispārējās produktu drošības direktīvas priekšlikums un tirgus uzraudzības daudzgadu pamatplāns. Ar pārskatīšanu būtu jānodrošina lielāka skaidrība par to, kāda ir produktu drošības jomā pieņemto dažādo ES tiesību aktu mijiedarbība. Īpaši būtu jānostiprina un jāprecizē ražotāju atbildība. Tāpat būtu jāpanāk, ka visā ES ir vienāds tiesību aktu piemērošanas līmenis un ka tirgus uzraudzības pasākumi ir efektīvi visā ES.

4.9.2. Īpaša vērība būtu jāvelta bērnu uzmanību piesaistošiem produktiem un jāsauglabā aizliegums attiecībā uz pārtiku atdarinošiem produktiem. ES politikai būtu jāaplicina būtiska virzība drošības un veselības aizsardzības jomā. Uzmanība būtu jāpievērš negodīgai konkurencei attiecībā uz ES uzņēmumiem, kuriem jāievēro ES noteikumi. Pārskatot direktīvu par produktu vispārēju drošību, būtu jāpanāk, ka efektīvi tiek novērsta bīstamu produktu laišana tirgū; tāpēc ir nepieciešama Eiropas tirgus uzraudzības sistēma, kurā ietverta efektīva kontrole uz ES ārējām robežām.

4.10. Sociālā kohēzija un sociālā uzņēmējdarbība

4.10.1. Šajā sadaļā izklāstīti priekšlikumi, kuru atbilstība tās nosaukumam ir diezgan nosacīta. EESK atzīst, ka pašreizējās krīzes apstākļos ir svarīgi uzmanību koncentrēt uz turpmākas sociālās atstumtības un nabadzības apkarošanu. Šajā sakarā sociālā uzņēmējdarbība uzsvēta kā būtisks faktors krīzes pārvarēšanas stratēģijā. Ar vilšanos jāsecina, ka nav paredzēti mērķtiecīgi pasākumi sociālās ekonomikas un sociālo uzņēmumu attīstībai un izaugsmei. Ierosinātā divpadsmitā pamatdarbība nerisina Eiropā arvien būtiskākās sociālās atstumtības un nabadzības problēmas. Tāpēc EESK ierosina paredzēt skaidru un mērķtiecīgu darbību sociālās uzņēmējdarbības jomā, pamatojoties uz Komitejas proaktīvajiem ieteikumiem, kurus tā izvirza, uzskatot, ka tie labāk atbilst vajadzībai pēc lielākas sociālās kohēzijas⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Sk. EESK atzinumu OV C 318, 29.10.2011., 109. lpp., 3.2. punkts.

⁽¹⁴⁾ Šis jautājums uzsvērts arī EESK atzinumā: OV C 299, 4.10.2012., 165. lpp.

4.10.2. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu visiem ES pilsoņiem nodrošināt bankas maksājumu konta pieejamību, bankas kontu apkalpošanas maksas pārredzamību un salīdzināmību, kā arī atvieglināt bankas konta maiņu. EESK pauž cerību, ka šoreiz Komisija nāks klajā ar saistoša regulējuma priekšlikumu pagājušā gada jūlija ieteikuma vietā, kas vērtēts ļoti kritiski tā brīvprātīgās piemērošanas dēļ. EESK atzīmē, ka bankas kontu apkalpošanas maksas pārredzamība un salīdzināmība patērētājiem ir jomas, kuras raksturo būtiskas nepilnības vai pilnīga neveiksme. Ar ierosināto ES regulējumu būtu jānodrošina, ka katram ES iedzīvotājam ir nodrošināta bankas maksājumu konta pieejamība un ir novērsti visi šķēršļi bankas konta maiņai.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 39. panta 2. punkts).

a) 3.2. punkts (5. grozījums)

"Monti II regulas atcelšana neatrisina problēmas, ko radījusi Eiropas Kopienī Tiesa ar tās spriedumiem saistībā ar darba ņēmēju norīkošanu darbā. Svarīgi ir rast risinājumu pašreizējā situācijā, kad darba ņēmēji nevar pilnā mērā izmantot savas tiesības. Komisijai būtu jānodrošina tas, ka ekonomisko brīvību īstenošana neierobežo sociālās pamattiesības. Tāpat Komisijai būtu jāapstiprina priekšlikums par sociālā progresā protokola pievienošanu Eiropas līgumiem. Šāda protokola mērķis būtu precizēt sociālo pamattiesību un ekonomisko brīvību savstarpējo saistību, apstiprinot, ka vienotais tirgus nav pašmērķis, bet tas dibināts, lai panāktu sociālo progresu visiem Eiropas iedzīvotājiem (īstenojot Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas 3. panta 3. punktu). Tāpat ar protokolā būtu skaidri jānorāda, ka ekonomiskās brīvības un konkurences noteikumi nevar būt svarīgāki par sociālajām pamattiesībām un sociālo progresu un ka ekonomiskās brīvības un konkurences noteikumus nekādā ziņā nedrīkst skaidrot kā uzņēmumu tiesības neievērot vai apiet valsts sociālās un darba tiesības un praksi vai izmantot par pamatojumu negodīgai konkurencei darba samaksas un darba apstākļu jomā. Komisija izvirzīja divus priekšlikumus tiesību aktiem, ar ko uzlabot un pastiprināt Direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu darbā transponēšanu, piemērošanu un tās ieviešanu praksē. Pirmais tiesību akts, kas attiecas uz to, kā izpildīt Direktīvu 96/71/EK, tika izstrādāts, lai uzlabotu uz laiku darbā ārvalstīs norīkoto darba ņēmēju aizsardzību, pilnveidojot informēšanu, administratīvo sadarbību un kontroles, un minēto priekšlikumu joprojām apspriež. Otrais priekšlikums par to, kā īstenojamas tiesības uz kolektīvu rīcību saistībā ar brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību (Monti II), tika atsaukts.

EESK uzskata, ka tieši primārajos tiesību aktos ir jānodrošina sociālo pamattiesību un ekonomisko brīvību līdzvērtības princips. EESK norāda, ka LESD preambulas trešā apsvēruma un konkrēti tā 151. panta mērķis ir veicināt dzīves un darba apstākļu uzlabošanu "nolūkā tos saskaņot, turpinot ieviest uzlabojumus", un īpaši uzsver, ka līgumos jāiekļauj "Protokols par sociālo attīstību", lai nodrošinātu līdzsvaru starp sociālajām pamattiesībām un ekonomiskajām brīvībām un tādējādi noteiktu, ka ne ekonomiskās brīvības, ne konkurences noteikumi nedrīkst būt prioritāri pār sociālajām pamattiesībām, un lai precīzi definētu, ko nozīmē Eiropas Savienības mērķis nodrošināt sociālo attīstību (1)".

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsošanas rezultāti

Par: 77

Pret: 114

Atturas: 11

(1) OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Stiprāka Eiropas Pētniecības telpas partnerība izcilībai un izaugsmei””

COM(2012) 392 final

(2013/C 76/06)

Ziņotāja: **RONDINELLI kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 17. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Stiprāka Eiropas Pētniecības telpas partnerība izcilībai un izaugsmei””

COM(2012) 392 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 120 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka Eiropas Pētniecības telpas (EPT) īstenošana ir prioritārs mērķis, lai veicinātu ES izaugsmi un ekonomisko, sociālo un kultūras attīstību, kā arī zinātnes izcilību un dalībvalstu, reģionu un sabiedrības kohēziju. Finansēšanas politikai, kas paredzēta programmā “Apvārsnis 2020”, vajadzētu būt izšķirīgam posmam, kas ļautu īstenot šo mērķi.

1.2. Daudzos atzinumos ⁽¹⁾ EESK jau izteica savu redzējumu par EPT un kopā ar Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi sāka debates un padziļinātu viedokļu apmaiņu par šo jautājumu; tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē paziņojumu.

1.3. EESK piekrīt Komisijai, kad tā norāda uz izaugsmi kā uz vienu no prioritārajiem EPT mērķiem. Pašreizējā smagajā ekonomikas un sociālajā krīzē šai atsaucei ir būtiska nozīme Eiropas organizētai pilsoniskajai sabiedrībai.

1.4. EESK uzskata, ka pētnieku, zinātnes atziņu un tehnoloģiju brīvai aprītei jāklūst par iekšējā tirgus “piekto brīvību”.

1.5. EESK uzskata, ka vienotās pētniecības telpas īstenošana ir process, kas nemitīgi attīstās, un ka 2014. gada termiņš ir pārāk vērienīgs, ņemot vērā arī to, ka daudzas Eiropas valstis

īsteno taupības pasākumus, kuru dēļ tiek ierobežoti valstu publiskie ieguldījumi pētniecībā un inovācijā.

1.6. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu īstenot EPT ar stiprāku partnerību, kuras pamatā ir paraugprakse nevis reglamentējoši noteikumi, tomēr pauž bažas par faktu, ka nodomu protokoli, kas parakstīti ar organizācijām, ir brīvprātīgi, neformāli un nav juridiski saistoši.

1.7. EESK cer uz stipru politisku gribu, kas varētu atbalstīt efektīvas un konkurētspējīgas valstu pētniecības sistēmas; tās varēs labāk īstenot, izmantojot salīdzinošo izvērtēšanu, kurai jābalstās uz pētniecības kolektīvu, iesaistīto struktūru un sasniegto rezultātu kvalitātes novērtēšanu.

1.8. Komiteja uzskata, ka pētniecībā, ko finansē ar publiskiem līdzekļiem, prioritāte jādod tām nozarēm, kuras ir īpaši nozīmīgas ES iedzīvotāju labklājībai, un ka ar publiskajiem līdzekļiem jāturpina finansēt projektus, kas tiek īstenoti ciešā un savstarpējā sadarbībā ES mērogā.

1.9. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis īstenot visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu šķēršļus, kas kavē EPT īstenošanu un ir saistīti ar Eiropas pētnieku darba tirgus trūkumu, pētnieku darba apstākļiem, viņu mobilitāti un sociālā nodrošinājuma sistēmu.

1.10. EESK atgādina, ka steidzami vajadzētu uzlabot situāciju pensiju un pensiju fondu jomā tiem pētniekiem, kas piedalās starptautiskos projektos, un izveidot Eiropas papildu pensiju fondu, lai segtu/kompensētu zaudējumus, kuri rodas, mainot valstis un pārejot no vienas sociālā nodrošinājuma sistēmas uz citu.

⁽¹⁾ OV C 95, 23.4.2003., 48. lpp.; OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp.; OV C 306, 16.12.2009., 13. lpp.; OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.; OV C 181, 21.6.2012., 111. lpp.; OV C 299, 4.10.2012., 72. lpp.; OV C 229, 31.7.2012., 60. lpp.; OV C 44, 15.2.2013. (EESK atzinums par tematu “Svarīgas pamattehnoloģijas”); EESK atzinums par tematu “Starptautiskā sadarbība pētniecībā un inovācijā”; EESK atzinums par tematu “Labāka piekļuve zinātniskai informācijai — publiskie ieguldījumi” (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 43., 48. lpp.).

1.11. Komiteja brīdina, ka Komisijas ierosinātās jaunās iniciatīvas nedrīkst kaitēt vai neitralizēt darbu, kas vērsts uz pētnieku administratīvā sloga samazināšanu EPT.

1.12. EESK atgādina Eiropas Komisijai (EK) un dalībvalstīm, ka vajag pieņemt visas iniciatīvas, lai faktiski novērstu diskrimināciju, nevienlīdzību un atšķirības attieksmē dzimuma dēļ, kas joprojām pastāv akadēmiskajās, zinātnes un pētniecības aprindās. Jo sevišķi atzinīgi vērtē lēmumu nodrošināt sieviešu pārstāvību vismaz 40 % apmērā visās komitejās, kas iesaistītas darbā pieņemšanā, projektu izvērtēšanas kritēriju izstrādē un/vai pārskatīšanā, kā arī tajās, kas nosaka akadēmisko, pētniecības un zinātnes centru nodarbinātības politiku.

1.13. EESK atzinīgi vērtē EK priekšlikumu izstrādāt ceļvedi par tādu e-infrastruktūru attīstību, kas veicinātu e-zinātni. Komiteja atsaucas uz savu atzinumu ⁽²⁾ par Komisijas paziņojumu ⁽³⁾ par piekļuvi pētniecības rezultātiem un zinātniskai informācijai un to saglabāšanu un apriti.

1.14. EESK atbalsta ES pētnieku aprindu un zinātniskās kopienas aicinājumu ⁽⁴⁾ valstu un valdību vadītājiem, kā arī ES iestāžu priekšsēdētājiem, kurā norādīts, ka Eiropa nevar atļauties zaudēt vislielākos talantus, pētniekus un pasniedzējus, sevišķi jaunos, un ka ES finansējums ir būtisks, lai valstu finansējums kļūtu efektīvāks un lietderīgāks un lai uzlabotu konkurētspēju Eiropā un pasaulē. Tādēļ Komiteja prasa nesamazināt attiecīgo budžeta pozīciju nākamajā ES budžetā 2014.–2020. gadam.

1.15. EESK uzskata, ka paziņotajā pārskatā par pasākumiem, kas jāīsteno prioritārajās jomās, Forumā zinātnisko un pētniecības projektu rezultātu ieviešanai un nodošanai, kā arī paziņojuma rezultātu galīgajā novērtējumā vajadzētu paredzēt pilsoniskās sabiedrības, kas ir iesaistīta EPT, pilnīgu un efektīvu līdzdalību.

1.16. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, EESK vēlas izveidot grupu, kas kļūtu par atskaites punktu ES iestādēm attiecībā uz EPT īstenošanas turpmākajiem novērtēšanas, uzraudzības un lēmumu pieņemšanas posmiem.

2. Ievads

2.1. EESK daudzos atzinumos ir paudusi savu EPT redzējumu, kas joprojām ir spēkā un aktuāls; Komiteja atzinīgi vērtē paziņojumu, kura mērķis ir stiprāka partnerība un kurš liecina, ka ES un dalībvalstīm ir steidzami jārikojas, lai izpildītu un paplašinātu savas saistības. Progress dalībvalstīs nenotiek

viendabīgi, un dažos gadījumos tas joprojām ir lēns. Paziņojuma inovatīvais aspekts ir tas, ka sadarbību starp Komisiju un dalībvalstīm ir paredzēts paplašināt, iekļaujot tajā organizācijas, kas saistītas ar EPT ⁽⁵⁾. EESK uzskata, ka ir vajadzīga **pastiprināta, plašāka un efektīvāka sadarbība**.

2.2. EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka EPT īstenošanai jāsekmē ekonomiskā izaugsme, zinātnes izcilība un reģionu, dalībvalstu un sabiedrības kohēzija. Vienlaikus jāņem vērā un jāizvērs nepieciešamā mijiedarbība starp zinātni un tirgu, starp inovāciju un uzņēmējdarbību, starp jauniem darba organizācijas veidiem un pētniecību, kurā arvien pieaug savstarpējā mijiedarbība.

2.3. EESK uzskata, ka pašreizējos pasaules krīzes apstākļos ir vajadzīgi precīzāki un enerģiskāki pasākumi, ne vien lai pārvarētu negatīvo ietekmi, kāda ir valstu atšķirībām pētniecības politikas izstrādē un īstenošanā, bet arī lai optimizētu darbības, kas vērstas uz minētās politikas efektivitātes palielināšanu. Pasākumiem jābūt arī vērstiem uz veselīgas un godīgas konkurences, kā arī pārrobežu sinerģijas palielināšanu starp valstu pētniecības sistēmām un atvieglojot pētniekiem karjeras attīstību, mobilitāti un zināšanu brīvu apriti ⁽⁶⁾.

2.4. Sabiedriskā apspriešana, kas tika īstenota sakarā ar paziņojuma izstrādi, ļauj secināt, ka:

— **pētniekiem** galvenās bažas rada mazā karjeras pievilcība, ierobežotā pārvietošanās brīvība un iespēju trūkums, lai apmainītos ar idejām;

— **organizācijām, kas finansē un/vai veic pētniecisko darbību**, vairāk un efektīvāk jāstrādā un jākoordinē, lai sasniegtu izcilību un risinātu pašreizējos lielos uzdevumus Eiropā un pasaulē. Būtiski svarīga ir pārrobežu un Eiropas līmeņa sadarbība, kā arī attiecīgas infrastruktūras, lai piekļūtu datu bankām, rezultātiem un publikācijām. Pilsoniskajai sabiedrībai, kas saistīta ar pētniecību, vairāk jāpieņem lēmumu pieņemšanas procesā par EPT;

— **privātajam sektoram** vispārējās bažas rada augsti kvalificētu un izglītotu pētnieku trūkums. Arī rūpniecības nozare uzstājīgi prasa ciešāku sadarbību starp izglītības nozari un zinātni no vienas puses un uzņēmējiem no otras. Uzņēmēji uzskata, ka akadēmiskās aprindas, privātais sektors un uzņēmējdarbības nozare nesadarbojas pietiekami;

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "Labāka piekļuve zinātniskai informācijai — publiskie ieguldījumi".

⁽³⁾ COM(2012) 401 final.

⁽⁴⁾ Atklātā vēstule (23.10.2012.), ko parakstījuši 42 Nobela prēmijas laureāti un 5 Field medaļas saņēmēji: <http://erc.europa.eu/>

⁽⁵⁾ Komisija 2012. gada 17. jūlijā parakstīja saprašanās memorandu ar Eiropas Pētniecības un tehnoloģiju organizāciju asociāciju (European Association of research and technology organisations — EARTO), Nordforsk, Eiropas pētniecības augstskolu līgu (The league of European Research Universities — LERU), Eiropas Universitāšu asociāciju (European University Association — EUA) un Science Europe.

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 final.

— **dalībvalstis un partnervalstis** ir vienprātis, ka ir vajadzīgi konkrētāki pasākumi, lai pabeigtu īstenot EPT, un dod priekšroku metodei, kas balstās uz paraugpraksi, nevis iespējamaī leģislatīvai pieejai.

3. Valsts pētniecības sistēmu nostiprināšana, lai tās kļūtu efektīvākas, atvērtākas un konkurētspējīgākas

3.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu nostiprināt valsts pētniecības sistēmas, izmantojot paraugpraksi, un piekrist tam, ka līdzekļi jāpiešķir publiskos un atvērtos konkursos, kuros iesniegtos priekšlikumus izvērtētu attiecīgās dalībvalsts, citu dalībvalstu vai trešo valstu ekspertu grupas (**salīdzinošā novērtēšana** ⁽⁷⁾). Pētniecības kolektīvu, iesaistīto iestāžu un sasniegto rezultātu **kvalitātes novērtēšanai** jābūt par pamatu iestāžu lēmumiem par publisko finansējumu. Vēl joprojām daudzos gadījumos pētnieki, kolektīvi, pētniecības priekšlikumi un programmas nav novērtēti atbilstoši salīdzinošiem standartiem, pat ja tie ir projekti un pētījumi, kurus īsteno un finansē līdzīgā veidā. EESK uzskata, ka nevar pieņemt tādu vērtības zudumu brīdī, kad vairākas dalībvalstis jūtamī samazina budžeta dotācijas pētniecībai.

3.2. EESK apzinās, ka ES pētniecība ir viena no labākajām pasaulē. Pētniecība universitātēs un zinātniskajās iestādēs ļāva ES uzņēmumiem būt līderiem un pirmajiem tehnoloģiju attīstības jomā, kā arī atrasties vadošajās pozīcijās. Tādēļ EESK pauž bažas par ietekmes novērtējumā iekļauto Komisijas secinājumu, kurā tā apgalvo, ka atšķirības starp Eiropu, ASV, Japānu un citām attīstītajām tirgus ekonomikas valstīm kļūst arvien acīmredzamākas ⁽⁸⁾. Tas varētu norādīt uz to, ka Eiropa sāk zaudēt spēju radīt zināšanas un ka dažos rādītājos pasaules līmeņa līdervalstis inovācijas jomā apsteidz 27 valstu ES. EESK uzskata, ka, ņemot vērā globālo krīzi un ar to saistīto maiņu spēku līdzsvarā, EPT jākonsolidē Eiropas zinātnes vadošā loma, kuras kvalitāte un izcilības līmeni jāizmanto kā konkurences priekšrocības salīdzinājumā ar citiem starptautiskajiem dalībniekiem.

3.3. ES 2002. gadā nolēma, ka visu dalībvalstu ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē jābūt 3 % no Eiropas IKP ⁽⁹⁾. Atkārtotas neveiksmes šā mērķa sasniegšanā un tā pārlīksana uz 2020. gadu vedina EESK uzdot jautājumu, vai minētais mērķis tiks sasniegts. EESK piekrist, ka vienai no EPT prioritātēm jābūt izaugsmei (jo īpaši pašreizējā smagajā ekonomikas un sociālajā

krīzē) un pauž nopietnas bažas par budžeta samazinājumu pētniecībai taupības politikas dēļ.

3.4. Mobilitātes veicināšana, lai efektīvi papildinātu studentu, pasniedzēju un pētnieku izglītību, ir viens no Eiropas augstākās izglītības telpas pilāriem, kas ir cieši saistīts ar EPT īstenošanu. Minētie budžeta samazinājumi daudziem pētniekiem apgrūtinās EPT priekšrocību izmantošanu un pilnīgu dalību tajā. EESK pauž bažas par šiem pieņemtajiem lēmumiem ⁽¹⁰⁾.

3.5. EESK vēlreiz pauž pārliecību, ka efektīvām un konkurētspējīgām valsts pētniecības sistēmām vajadzīga stipra politiska griba, un aicina ES un dalībvalstis apņēmīgāk un ātrāk rīkoties, lai izpildītu savas saistības.

3.6. Pēdējos gados ar publiskajiem līdzekļiem finansētā pētniecība, šķiet, ir pametusi Eiropas iedzīvotāju labklājībai stratēģiski svarīgās nozares, kurām taču vajadzētu būt EPT inovatīvām pētniecības jomām, jo īpaši Eiropas kopīgajā sadarbībā.

3.7. Turklāt EESK atgādina: lai optimizētu un/vai pārskatītu ekonomisko atbalstu valsts pētniecības sistēmām, ir jāatmet maldinošais dalījums starp lietišķo zinātni un fundamentālo zinātni, ko piemēro dažas dalībvalstis, kas cenšas samazināt budžetu. Tas ir nopietns šķērslis, lai piekļūti resursiem un finansējumam.

4. Starptautiskā sadarbība

4.1. ES sadarbība Eiropas mēroga pētniecībā ir koncentrēta uz dažām lielām iniciatīvām ⁽¹¹⁾. Tomēr no apropriācijām no vispārējā budžeta ⁽¹²⁾ pētniecībai un izstrādei tikai 0,8 % tiek izmantoti dalībvalstu kopīgajām programmām, arī tām, kuras atbalsta vai līdzfinansē Komisija, lai gan ir pierādīts, ka ar transnacionālu sadarbību ir iespējams uzlabot pētniecības un izstrādes līmeni, iekļaut jaunas nozares un saņemt publiskā un privātā sektora atbalstu kopīgiem projektiem. **Tas apstiprina to, ka visā Eiropā ir jāizveido cieši sasaistīts zināšanu tīkls.**

⁽⁷⁾ Pamatprincipi izklāstīti „Brīvprātīgi piemērojamajās nostādnēs par kopīgās plānošanas pamatnosacījumiem pētniecības jomā”, Eiropas Pētniecības telpas jautājumu komiteja (ERAC) – Augsta līmeņa plānošanas grupa (GPC), 2010. gads.

⁽⁸⁾ ES ziņojums „Innovation scoreboard 2011” liecina, ka ASV, Japāna un Dienvidkoreja produktivitātes ziņā pārspēj 27 valstu ES. Arvien lielāku nozīmi iegūst jaunās tirgus ekonomikas valstis, piemēram, Brazīlija, Ķīna un Indija, un to ietekme pētniecībā un izstrādē turpina palielināties.

⁽⁹⁾ Tā 2008. gadā ieguldījumi bija 1,92 % no Eiropas IKP, bet ASV — 2,79 % (EUROSTAT, 2008. gads).

⁽¹⁰⁾ *Patrizio Fiorilli* kgs, Komisijas pārstāvis sakariem ar presi budžeta jautājumos, 2012. gada oktobrī paziņoja, ka Kopienas un dalībvalstu budžetā tiks samazināts finansējums *Erasmus* stipendijām.

⁽¹¹⁾ Piemēram, pamatprogrammas, Eiropas Kosmosa aģentūra, Eiropas Molekulārās bioloģijas laboratorija, Eiropas Kodolpētījumu organizācija.

⁽¹²⁾ Apropiācijas no vispārējā budžeta un pētniecības un izstrādes izdevumi (GBAORD) ir rādītājs, ar ko nosaka budžeta apropiācijas, publiskos ieguldījumus un atbalsta pasākumus, kurus valstu valdības ir paredzējušas pētniecībai un izstrādei.

4.2. Pētniecības finansēšanas jaunu programmu ieviešana (piemēram, **Eiropas Pētniecības padomes (EPP) dotācijas sīnērgijas jomā**, ko sāka 2012. gadā, lai atbalstītu pārrobežu un kopumā arī starpnozaru mazas pētnieku grupas) var palīdzēt atklāt kopīgā darba pievienoto vērtību un papildināmību ar nosacījumu, ka pārvaldība tiks īstenota radoši un papildu zināšanas, spējas un resursi tiks kopīgi izmantoti inovatīvā veidā.

4.3. Turklāt joprojām pastāv šķēršļi un grūtības ārzemnieku piekļuvei Eiropas nozīmes valsts pētniecības centriem un Eiropas pētniecības infrastruktūru pieejamībai tiem zinātniekiem, kas strādā neiesaistītajās dalībvalstīs. Abos gadījumos pieeja tiek piešķirta, pamatojoties uz valstu izvēli. EESK uzskata, ka šādas grūtības traucē pilnībā īstenot EPT.

4.4. EESK uzskata, ka paredzētajā pārskatā par pasākumiem, kurā būtu uzsvērtas gan stiprās un vājās puses, gan transnacionālās zinātniskās sadarbības trūkumi, ne vien būtu jāņem vērā informācija, ko iesniegtu dalībvalstis, bet arī jānodrošina faktiska un efektīva līdzdalība pilsoniskajai sabiedrībai, kas ir saistīta ar ESP un/vai ir ieinteresēta tās īstenošanā.

5. Pētniekiem atvērts darba tirgus

5.1. Pieņemšana darbā

Neraugoties uz ieguldīto darbu, joprojām pastāv šķēršļi atvērtai, pārredzamai un galvenokārt uz sasniegumiem balstītai pieņemšanai darbā. Ne vienmēr atlases kritēriji ir pienācīgi paziņoti, tāpat kā nav zināmi novērtēšanas komisijas locekļu atlases noteikumi, kuri bieži vien nav salīdzināmi starp dalībvalstīm (piemēram, Euraxess portāls). Komisija norāda, ka uz noteiktu skaitu amatu pētniecības jomā pieņemšana darbā netika veikta, pamatojoties uz nopelniem, lai gan precīzs skaits nav zināms⁽¹³⁾. Ieteikumam par Eiropas pētnieku hartu, Rīcības kodeksu pētnieku pieņemšanai darbā un Eiropas partnerību pētniekiem⁽¹⁴⁾ bija neliela pozitīva ietekme valsts un iestāžu līmenī. Tomēr hartas un kodeksa principu īstenošana, diemžēl, joprojām ir lēna. EESK pauž bažas, ka nepastāv pētnieku darba tirgus, kas būtu integrētāks un dotu lielākas garantijas, var būt par grūti pārvaramu šķērslī, lai līdz 2014. gadam īstenotu EPT.

⁽¹³⁾ Pētniecības jomā ir aptuveni 40 000 vakantu amatu gadā, no kuriem 9 600 — lai kļūtu par universitātes katedras profesoru (*Tech-nopolis*, 2010. gads).

⁽¹⁴⁾ Lai atbalstītu minētās hartas un kodeksa faktisko īstenošanu, EK 2008. gadā sāka īstenot "Cilvēkresursu stratēģiju pētniekiem, lai integrētu tajā hartu un kodeksu", bet 2009. gadā izveidoja stratēģisko institucionālo grupu cilvēkresursu jautājumos, kuras uzdevums ir ieinteresēto dalībnieku apmaiņa ar paraugpraksi visā Eiropā.

5.2. Darba apstākļi

Pētnieku darba apstākļi ievērojami atšķiras atkarībā no dalībvalsts, un dažkārt tie nav pietiekami pievilcīgi, lai piesaistītu jauniešus, noturētu pieredzējušus profesionāļus un pieaicinātu ārvalstu pētniekus. Amatā paaugstināšanas kritēriji, karjeras perspektīvas un atalgojuma sistēmas joprojām pārāk atšķiras dažādās valstīs. Ne vienmēr iestādes uzskata, ka mobilitāte ir akadēmisko sasniegumu rādītājs. Valstīs, kuras krīze ir skārusi visvairāk, jau ir reģistrēts tādu jaunu pētnieku un/vai ekspertu skaita ievērojams pieaugums, kas meklē alternatīvas arī ārpus Eiropas. Komisija nevar nezināt par šiem cilvēkresursu zaudējumiem, un EESK to mudina īstenot steidzamus un konkrētus pasākumus, lai sadarbībā ar dalībvalstīm ierobežotu minēto parādību.

5.3. Mobilitāte

Arī dotāciju un finansējuma pārsesamības un pieejamības nosacījumi ir šķērslis pētnieku mobilitātei, jo viņi ne vienmēr var saglabāt saņemtās valsts dotācijas (tas ir 13 dalībvalstu gadījumā), bet pētniecības kolektīvi ne vienmēr var iekļaut ārvalstu partnerus savos valsts pētniecības projektos tāpēc, ka vairākās valstīs (11 dalībvalstīs) saņēmējiem jābūt attiecīgās valsts institūtiem. Savukārt 4 dalībvalstīs mācību stipendijas nav pieejamas ārvalstu pilsoņiem.

5.4. Sociālais nodrošinājums

Tāpat kā atzinumā par programmu "Apvārsnis 2020"⁽¹⁵⁾ EESK atgādina, ka steidzami vajag uzlabot situāciju pensiju un pensiju fondu jomā tiem pētniekiem, kas piedalās starptautiskos projektos, kā arī izveidot Eiropas papildu pensiju fondu, lai segtu/kompensētu zaudējumus, kuri rodas, mainot valstis un pārejot no vienas sociālā nodrošinājuma sistēmas uz citu. Pabalstu sistēmās, kas bieži vien balstās uz pieņemumu, ka pētnieki visas karjeras laikā strādā vienā organizācijā, nav ņemti vērā vai vienkārši nav nemaz iekļauti gadi, kas pavadīti pētniecības darbā ārzemēs. Līdz šim paveiktais noteikti nav pietiekams un nav izdevies pārvarēt šo šķērslī, kas īpaši kaitē jaunajiem pētniekiem.

6. Dzimumu līdztiesības pilnīga īstenošana. Dzimumu līdztiesības aspektu iekļaušana pētniecības projektos

6.1. Pēdējos gados gandrīz visās nozarēs ir vērojams nozīmīgs pētnieku skaita pieaugums, bet joprojām maz ir to pētnieku, kas aktīvi strādā augstos akadēmiskajos amatos, vadot augsta līmeņa pētījumus zinātniskajos institūtos un

⁽¹⁵⁾ OV C 181, 21.6.2012., 111. lpp.

universitātēs⁽¹⁶⁾. Tā tas ir, lai gan pietiekami daudz ir pierādījumu, ka jauktu pētniecības grupu produktivitāte ir labāka un tie izmanto plašāku pieredzi, kopīgas zināšanas, dažādus skatupunktus, kā arī augstāka līmeņa sociālo inteliģenci. Sieviešu akadēmisko karjeru joprojām raksturo izteikta vertikāla segregācija un “stikla griesti” turpina pastāvēt, tāpat kā segregācija darba tirgū⁽¹⁷⁾.

6.2. No dzimuma atkarīga darba samaksas atšķirība turpina pastāvēt akadēmiskajā vidē un pētniecības centros, tāpat kā citās ekonomikas nozarēs. Līdztekus citiem faktoriem šo parādību uztur teorētiski neitrālas amatu apraksta sistēmas, kurās tomēr nav ievērotas dzimumu atšķirības, ģimenes pienākumi, kas gulstas tikai uz sievietēm, un joprojām pastāvoša tieša un netieša diskriminācija⁽¹⁸⁾. Tas nozīmē, ka sieviešu zinātniskais potenciāls nav pietiekami novērtēts un izmantots, ka sievietes ir nepietiekami pārstāvētas un ka trūkst dzimumu līdzsvara lēmumos pētniecības un inovācijas jomā.

6.3. Ne visās dalībvalstīs ir izstrādāta valsts politika, lai veicinātu **dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu pētniecībā**, un tas negatīvi ietekmē pētniecības kvalitāti un lietderību. Sieviešu taisnīgāka līdzdalība ļautu palielināt talantu rezerves, darbaspēka un lēmumu pieņemšanas procesa daudzveidību, kā arī uzlabotu pētniecības kvalitāti. Tas ļautu samazināt augstas ekonomiskās izmaksas un pat izvairīties no kļūdām saistībā ar dzimumu aspekta neievērošanu pētniecībā. Ja netiks panākti uzlabojumi saistībā ar dzimumu aspekta iekļaušanu pētniecības saturā, tas negatīvi ietekmēs mērķus, kurus EPT ir izvirzījusi izcilības līmeņu jomā. Lielāka sieviešu iesaistīšanās veicinās Eiropas sociālo un ekonomisko izaugsmi, kā arī uzlabos izcilību, pakalpojumus un pētniecības sasniegumus.

6.4. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis veltīt divreiz vairāk pūļu un pieņemt efektīvākas iniciatīvas, lai faktiski novērstu atšķirības attieksmē dzimuma dēļ, kas pastāv akadēmiskajā vidē, pētniecībā un zinātnē. Jo sevišķi ir jāpilda solījums nodrošināt sieviešu īpatsvaru vismaz 40 % apmērā visās komitejās, kas ir iesaistītas līgumu slēgšanā un projektu izvērtēšanas kritēriju izstrādē un/vai pārskatīšanā vai nosaka akadēmisko, pētniecības

un zinātnes centru nodarbinātības politiku. Rīcības plānu par dzimumu līdztiesību universitātēs un pētniecības centros izstrādē, īstenošana un novērtēšana ir cits pasākums, ko EESK vērtē pozitīvi, ar nosacījumu, ka sievietes aktīvi un pilnībā iesaistīsies visā procesā.

6.5. Turklāt Komiteja aicina Eiropas Komisiju nodrošināt organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalību ieteikuma izstrādē, kurā būs iekļautas vadlīnijas attiecībā uz institucionālajām izmaiņām, kas paredzētas, lai veicinātu faktisku dzimumu līdztiesību universitātēs un pētniecības centros.

7. Optimāla zinātniskās informācijas aprīte, pieejamība un nodošana, tostarp izmantojot digitālos instrumentus

7.1. Komisija 2008. gada aprīlī publicēja ieteikumu⁽¹⁹⁾ par intelektuālā īpašuma pārvaldību zināšanu nodošanā, kurā bija iekļauts paraugprakses kodekss, kas bija paredzēts universitātēm un citām publiskajām pētniecības struktūrām⁽²⁰⁾. Tomēr ar minēto kodeksu nepietiek, lai īstenotu ieteikuma mērķus.

7.2. Zinātniskās informācijas pieejamība ir būtisks priekšnosacījums, lai varētu nodrošināt veiksmīgu pētniecību un inovācijas veicināšanu, tāpat, arī Eiropas konkurētspēju. Šādas informācijas pieejamību nodrošina zināšanu apmaiņa starp pētniekiem, starp pētniecības partnerībām — jo īpaši starp pētniekiem un uzņēmumiem — un starp pētniekiem un iedzīvotājiem, kā arī brīva piekļuve publikācijām. EESK atzinīgi vērtē attiecīgo Komisijas paziņojumu⁽²¹⁾ un atsaucas uz savu atzinumu⁽²²⁾ par minēto paziņojumu.

7.3. Turklāt EESK atbalsta nodomu izstrādāt ceļvedi tādas e-infrastruktūras attīstībai, kas atbalsta e-zinātni, pateicoties piekļuvei pētniecības instrumentiem un resursiem.

⁽¹⁶⁾ Doktora grādu ieguvuši 45 % sieviešu, bet tikai 30 % pētnieču aktīvi darbojas šajā jomā; šis skaitlis noslīd līdz 19 %, ja runa ir par vadošajiem akadēmiskajiem amatiem. Vidēji sievietes vada tikai 13 % no augsta līmeņa zinātniskajiem vai pētniecības institūtiem un tikai 9 % universitāšu. *She Figures*, 2012. gada provizorisks datis, “Gender in Research and Innovation: statistics and indicators”, Helsinku grupa “Sievietes un zinātne” — Eiropas Komisija <http://ec.europa.eu>

⁽¹⁷⁾ Procentuāli universitātes studentu (55 %) un absolventu (59 %) īpatsvars ir lielāks salīdzinājumā ar vīriešu kārtas pārstāvjiem, bet vīriešu ir daudz vairāk augstākajos līmeņos. Sieviešu īpatsvars zemākā līmeņa akadēmiskā personāla vidū ir tikai 44 %, asociēto profesoru vidū — 36 %, bet profesoru vidū — 18 %.

⁽¹⁸⁾ Eiropas Parlamenta 2012. gada marta rezolūcijā ir uzsvērts, ka darba samaksas atšķirības joprojām ir augstas. ES sievietes vidēji pelna par 17,5 % mazāk nekā vīrieši, lai gan 60 % sieviešu absolvē augstskolas.

⁽¹⁹⁾ C(2008) 1329.

⁽²⁰⁾ Šā dokumenta mērķis bija piedāvāt dalībvalstīm un ieinteresētajiem dalībniekiem paraugprakses un politikas nostādņu kopumu, lai stimulētu zināšanu nodošanu, kas tomēr joprojām ir nepietiekama. Savukārt to darbinieku skaits (piemēram, universitāšu departamentos, kas nodarbojas ar zināšanu apriti un nodošanu), kuriem ir pieredze rūpniecības nozarē, Eiropā ir ievērojami zemāka nekā citviet pasaulē; ES tikai 5–6 % pētnieku ir strādājuši gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

⁽²¹⁾ COM(2012) 401 final.

⁽²²⁾ EESK atzinums par tematu “Labāka piekļuve zinātniskai informācijai — publiskie ieguldījumi”.

7.4. EESK aicina Eiropas Komisiju prasīt, lai Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas ir ieinteresētas pētniecībā un zinātnē, piedalās un pilnībā izmanto regulāru apmaiņu, kura ir paredzēta dalībvalstu forumā; šis forums tiks izveidots kā atskaites punkts zinātnisko programmu un projektu rezultātu aprītei un nodošanai.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Rūpniecības politika drošības nozarē. Inovatīvas un konkurētspējīgas drošības nozares rīcības plāns""

COM(2012) 417 final

(2013/C 76/07)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Eiropas Komisija 2012. gada 26. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Rūpniecības politika drošības nozarē. Inovatīvas un konkurētspējīgas drošības nozares rīcības plāns" "

COM(2012) 417 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 128 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka integrēta Eiropas rūpniecības politika drošības nozarē, kas balstīta uz saskaņotu pieeju nozares problēmām, uz kopēju stratēģiju un uz kopēju redzējumu par tās konkurētspējas attīstību vienotā Eiropas tirgū ir ļoti svarīga.

1.2. Lai nodrošinātu apstākļus konkurētspējas palielināšanai nozarē (kurā ietilpst tradicionālā drošības nozare, uz drošību vērsta aizsardzības nozare, kā arī jauni dalībnieki, t.i., galvenokārt uzņēmumi, kas paplašina esošo, civiliem mērķiem paredzēto tehnoloģiju lietojumu drošības jomā, un drošības pakalpojumu sniedzēji), EESK uzskata, ka ir svarīgi attīstīt šādus aspektus:

— **vienota tirgus pilnas sadarbības iekšējais aspekts:** ar tiesisko regulējumu, tehnisko noteikumu un procedūru palīdzību atbalstīt atbilstošu atvēlēto resursu līmeni, vienotu attīstības stratēģiju un ievērojamu ieguldījumu pētniecībā un inovācijā;

— **prioritārie pasākumi dažādiem produktu un pakalpojumu veidiem atkarībā no to spējas pielāgoties saskaņotiem noteikumiem un procedūrām;**

— **uzticama piekļuve starptautiskajiem tirgiem**, izmantojot labāku rūpnieciskā īpašuma tiesību (RĪT) starptautisko aizsardzību, gan komerciālo, gan publisko iepirkumu tirgu liberalizāciju, kā arī izmantojot rūpniecības politikas integrētu stratēģiju;

— visu ES ražotāju vienlīdzīga piekļuve jūras ceļiem savu produktu eksportēšanai uz starptautiskajiem tirgiem;

— **integrēti un kopīgi pasākumi dažādās drošības un civilās aizsardzības jomās;**

— drošības **tehnoloģiju lietojumu sociālais un ētiskais aspekts;** sākot no paša to izstrādes sākuma, lai nodrošinātu, ka **sabiedrībai tās ir pieņemamas**, pilnībā aizsargājot iedzīvotāju privātumu;

— **cilvēkresursu izglītība un profesionālā darbība**, ar kuru pievēršas drošības tehnoloģiju lietojumu koncepcijas izstrādei, uzstādīšanai, uzturēšanai un darbībai. Uzmanības centrā jābūt cilvēka cieņas un brīvību ievērošanai un tiesībām uz cieņas saglabāšanu.

1.3. EESK atzinīgi vērtē rīcības plāna iniciatīvas, bet atbalsta ciešāku un uz dažādiem produktu veidiem vērstu sadarbību un koordināciju, pamatojoties uz attiecīgu un detalizētu statistiku, kā arī ņemot vērā nozares uzņēmumu ražošanas un nodarbinātības apmēru un uzņēmumu lielumu.

1.4. EESK iesaka koordināciju, informācijas pārvaldības sistēmu konvergenci un sadarbības garantijas.

1.5. EESK pilnībā atbalsta to, ka jānodrošina iespēja regulēt un paredzēt jaunus konkurētspējīgus scenārijus un perspektīvas attiecībā uz piekļuvi institūciju finanšu resursiem, izmantojot arī līdzdalības prognozes Eiropas līmenī.

1.6. Saiknei ar **sociālo un ētisko aspektu** ir jābūt pārredzamai un garantētai visos posmos: no koncepcijas līdz standartizācijai un tehnoloģiskai piemērošanai dzīvē. Jaunajām tehnoloģijām un noteikumiem jau pašā sākumā ir jānodrošina pilsoņu pamattiesību aizsardzība, jo īpaši attiecībā uz privātumu un personas datu aizsardzību.

1.7. Ir nepieciešami ES līmeņa centieni un valstu centienu koordinācija, lai nodrošinātu cilvēkresursu apmācību un pieņemšanu darbā ar mērķi, pielietojot progresīvas tehnoloģijas, pilnas sadarbības režīmā sniegt kvalitatīvus profesionālus pakalpojumus, kuros ievēro cilvēka cieņu.

2. Ievads

2.1. Drošības nozare ir stratēģiska joma ar cieši un savstarpēji saistītiem civilajiem un militārajiem lietojumiem un ir ideāls satikšanās punkts starp zinātnisko pētniecību, tehnoloģisko inovāciju un modernām lietotnēm.

2.2. Šāda nozare pēc būtības ir orientēta uz tehnoloģijām, un tai raksturīga pastāvīga jauno tehnoloģiju plūsma. Nozares produkti un pakalpojumi ir daudzveidīgi, tie strauji noveco un to jomā nepieciešamas lielas zinātniski tehniskās spējas.

2.3. ES drošības nozares tirgus aptuvenā vērtība ir līdz 36,5 miljardi EUR, un tā nodrošina aptuveni 180 tūkstošus darba vietu ES, savukārt pasaules līmenī nozare pēdējo desmit gadu laikā ir palielinājusies no 10 līdz 100 miljardiem EUR 2011. gadā. Tajā iekļautas tādas jomas kā aviācijas drošība, jūras satiksmes drošība, transporta nozares drošība kopumā, robežu drošība, kritisko infrastruktūru aizsardzība, informācijas iegūšana terorisma apkarošanai (tostarp informācijas drošība, kibernetiskā drošība un saziņa), fiziskā drošība, krīžu pārvarēšana un aizsarggērbs.

2.4. Minētajām jomām jāpievieno arī kosmosa drošības nozare ar tās daudzajiem lietojumiem.

2.5. Eiropā ar drošību saistīto kosmosa nozares produktu tirgus balstās uz lielām starptautiskām grupām, kas darbojas Eiropas līmenī un atsevišķās dalībvalstīs civilajā un komerciālajā jomā, ar pieprasījumu 40 % komerciālajā jomā un 60 % — no iestādēm.

2.6. Lai arī tirgus tendences liecina par nemitīgu izaugsmi, nevis starptautiskās krīzes izraisītas ekonomikas lejupslīdes pazīmi, ES drošības nozare saskaras ar ļoti sadrumstalotu iekšējo tirgu un ievērojami atšķirīgo tiesisko regulējumu un valsts tehniski normatīvo standartu dēļ novājinātu rūpniecisko bāzi,

savukārt centieni pētniecības jomā un publiskie iepirkumi — neraugoties uz ES rīcību šajā jomā, piemēram, Septītās pētniecības pamatprogrammas ietvaros — galvenokārt aprobežojas ar atsevišķām dalībvalstīm.

2.7. ES ir jānodrošina savu pilsoņu, uzņēmumu un visas sabiedrības drošība vairākās jomās, sākot no civilās aizsardzības pret dabas katastrofām, līdz pārtikas ķēdes aizsardzībai, no terorisma novēršanas un apkarošanas līdz aizsardzībai pret ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko apdraudējumu, kodolapdraudējumu un sprāgstvielām.

2.8. Drošības nozarei ir izšķiroša nozīme nākotnē, un tajā jo īpaši izpaužas Eiropas nākotnes uzdevumi un iespējas: daudzi Eiropas uzņēmumi, pateicoties to tehnoloģiskās attīstības līmenim, ir starp pasaules līderiem dažādos nozares segmentos, bet salīdzinājumā ar to galvenajiem tirdzniecības partneriem riskē zaudēt tirgus daļas.

2.8.1. Ir vajadzīga attiecīga, detalizēta un uzticama statistika par nozares uzņēmumiem, ņemot vērā arī to ražošanas un nodarbinātības apmēru un to lielumu.

2.9. Drošības nozares uzņēmumu pārvaldībai raksturīga augsta sarežģītības pakāpe, kuru nosaka vairāki šādi mainīgi rādītāji:

- tirgu viendabīgums, pārredzamība un pieejamība,
- stratēģijas un redzējums; piekļuve finanšu resursiem,
- tiesiskais regulējums, tehniskie standarti, saskaņotas procedūras un rūpnieciskā īpašuma tiesību (RĪT) aizsardzība,
- tehnoloģiskā un operatīvā veikspēja,
- iespēja pārvaldīt un paredzēt jaunus konkurētspējīgus scenārijus.

2.10. Lai nodrošinātu apstākļus Eiropas drošības nozares konkurētspējas paaugstināšanai, EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai Eiropas iekšējais tirgus nodrošinātu šādus aspektus:

- vienota tirgus pilnas sadarbības iekšējais aspekts, lai novērstu sadrumstalotību gan valsts tirgos, gan investīcijās pētniecībā un inovācijā;

— piekļuves starptautiskajiem tirgiem ārējais aspekts, lai risinātu jautājumu par RĪT nepietiekamu aizsardzību starptautiskā līmenī, piekļuves ierobežojumiem gan komerciālajiem, gan publiskā iepirkuma tirgiem un arī šajā nozarē īstenotu "integrētu rūpniecības politikas ārējās dimensijas stratēģiju, kas nodrošinātu Savienībai vadošo lomu tirdzniecības sistēmā un vienotu nostāju daudzpusējos un divpusējos tirdzniecības nolīgumos" ⁽¹⁾;

— vienlīdzīgas tiesības ES ražotājiem attiecībā uz militārā ekipējuma eksportu uz trešām valstīm. Vienotajā tirgū ražotāji dalībvalstīs, kurām nav tiešas piekļuves jūrai, nedrīkst būt pakļauti diskriminācijai, kas izpaužas kā "tranzīta licences" iegūšanas prasības ražojumu pārvešanai uz jūras ostu kādā citā dalībvalstī;

— drošības tehnoloģiju lietojumu sociālais un ētiskais aspekts, sākot ar to koncepcijas izstrādi, lai nodrošinātu, ka **sabiedrībai tās ir pieņemamas**, pilnībā aizsargājot pilsoņu privātumu un pamattiesības, kopā ar konfidencialo datu aizsardzību;

— ražošana un pakalpojumi, kas neiejaucas privātajā dzīvē, taču ļauj īstenot sekmīgas pieejas gan cilvēkresursu attīstības, gan starptautiskas darbības jomā, mudinot lielos uzņēmumus, jaundibinātus uzņēmumus un MVU ar konsorciiju tīklu un zonu palīdzību veidot konkurencei nepieciešamo kritisko masu.

2.11. Pasaules mērogā līdz šim nozīmīgākais konkurents ir **Amerikas Savienotās Valstis**, kas gūst labumu no saskaņota tiesiskā regulējuma, kopējiem standartiem un spēcīga sabiedrības federālā pieprasījuma ⁽²⁾, konsolidēta iekšējā tirgus, kas veido vairāk nekā 42 % no visa pasaules apgrozījuma, un uzņēmumiem, kas aprīkoti ar visjaunākajām drošības tehnikām. **Japānai un Izraēlai** pieder daži īpašu modernu iekārtu vadošie uzņēmumi, jo īpaši informātikas un komunikāciju nozarēs, savukārt **Krievijā un Ķīnā** ir augsti izaugsmes rādītāji tradicionālajās nozarēs, tādās kā fiziskās drošības aizsardzība.

2.12. EESK uzsver, ka, ņemot vērā situāciju pasaulē, ir nepieciešama proaktīva Eiropas rūpniecības politika drošības jomā, kas labāk atspoguļotu līdzsvaru starp nozares iespējām un tehnisko regulējumu un RĪT, un it īpaši šādiem produktu, pakalpojumu un sistēmu veidiem, kas atbilst kopējiem standartiem, tiesiskajiem regulējumiem un saskaņotām procedūrām:

— piekļuves kontroles sistēmas,

— skenēšanas datoraparātūra un programmas (*scanning*),

— aizsardzības sistēmas un iekārtas,

— sistēmas un iekārtas realitātes noteikšanai un interpretēšanai,

— uzraudzības un izsekošanas sistēmas un iekārtas,

— trauksmes sistēmas.

Savukārt attiecībā uz "jutīgajiem" produktiem regulējošie un piekļuves nosacījumi jāpakļauj novērtēšanai un jāpanāk vienošanās par katru gadījumu atsevišķi, lai saglabātu kvalitātes un drošības līmeni.

2.13. EESK ir vairākkārt norādījusi, ka jāattīsta drošības politika tīklu un informācijas jomā, jo tie ir būtiski elementi digitālajā programmā Eiropai.

2.14. EESK jau ir paudusi viedokli par svarīgākajiem aspektiem aviācijas drošībā ⁽³⁾, jūras satiksmes drošībā ⁽⁴⁾ un sauszemes transporta drošībā ⁽⁵⁾, kā arī par ārējo robežu operatīvas sadarbības pārvaldību ⁽⁶⁾, uzsverot aģentūras "Frontex" svarīgo nozīmi un to, ka nepieciešama visaptveroša pieeja attiecībā uz robežu drošību un cīņu pret nelegālo imigrāciju.

2.15. Attiecībā uz kosmisko vides un drošības pārraudzību Komiteja uzsvērusi *Sentinel* satelītu un GMES programmas, kā arī satelītnavigācijas sistēmas "Galileo" svarīgo nozīmi ⁽⁷⁾.

2.16. Vairākos pētījumos ir uzsvērta drošības tehnoloģiju jomas demonstrējumu projektu svarīgā nozīme ķīmisko, bioloģisko, radioloģisko materiālu un kodolmateriālu un sprāgstvielu (CBRNE) jomā.

⁽¹⁾ OV C 218, 23.7.2011., 25. lpp.

⁽²⁾ Sk. *Homeland Security Act of 2002* un *US Safety Act of 2002*.

⁽³⁾ Sk. OV C 100, 30.4.2009., 39. lpp., OV C 128, 18.5.2010., 142. lpp.

⁽⁴⁾ Sk. OV C 44, 11.2.2011., 173. lpp.

⁽⁵⁾ Sk. OV C 65, 17.3.2006., 30. lpp.

⁽⁶⁾ Sk. OV C 44, 11.2.2011., 162. lpp. un OV C 191, 29.6.2012., 134. lpp.

⁽⁷⁾ Sk. OV C 256, 27.10.2007., 47. lpp., OV C 256, 27.10.2007., 73. lpp. un OV C 181, 12.6.2012., 175. lpp.

2.17. Septītā pētniecības pamatprogramma bija pirmā, kurā bija paredzēta īpaša pētniecības programma drošības jomai, atvēlot tai 1,4 miljonus EUR lielu budžetu; programma bija vērsta uz civilo lietojumu projektiem un tehnoloģiju un zināšanu attīstību, lai pasargātu ES iedzīvotājus⁽⁸⁾, ievērojot viņu privātumu un pamattiesības.

2.18. EESK uzskata, ka būtu jāatvieglo civilo un militāro hibrīdtehnoloģiju izmantošana, sadarbībā ar Eiropas Aizsardzības aģentūru (EAA) izstrādājot atbilstošus standartus, un ar lielāku intensitāti un resursiem jāatbalsta drošības aspekti arī saistībā ar jaunās pētniecības un inovācijas pamatprogrammas pamattehnoloģijām⁽⁹⁾, atbalstot demonstrējumu projektus un izmēģinājuma prototipu izstrādi.

2.19. Komisija ir noteikusi drošības nozari par galveno elementu stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvā “Integrēta rūpniecības politika globalizācijas laikmetam”, par kuru Komiteja jau ir paudusi savu viedokli⁽¹⁰⁾.

2.20. EESK uzskata, ka ir svarīgi uzsākt **vienotu Eiropas stratēģiju par integrētu pieeju drošības nozarei**, jo drošība mūsdienu sabiedrībā ir viens no svarīgākajiem jautājumiem, izaugsmes un nodarbinātības pamatelements, kā arī no visām dalībvalstīm prasa papildu pūles un kopīgu redzējumu, lai nostiprinātu konkurētspēju.

3. Komisijas dokumenta kopsavilkums

3.1. Paziņojumā paskaidrota drošības nozares stratēģiskā nozīme un definēti galvenie pasākumi, kas nepieciešami, lai padarītu Eiropas drošības nozari inovatīvu un konkurētspējīgu, un ar kuriem Komisija ir ielānojusi papildināt šo procesu.

3.2. Piedāvātajā rīcības plānā ir noteiktas šādas vadlīnijas:

— novērst ES iekšējā tirgus sadrumstalotību, izmantojot sertifikācijas procedūras un saskaņotus tehniskos noteikumus drošības tehnoloģijām un savstarpējai sertifikācijas sistēmu atzīšanai;

— efektīvāka un uzņēmumiem tuvāka pētniecība un inovācija, izmantojot tehniski normatīvās pilnvaras saskaņā ar EAA

par “standarta hibrīdiem”, derīgiem gan drošības, gan aizsardzības pētniecības un izstrādes posmā, un jauni noteikumi par intelektuālā īpašuma izmantošanu un par pirmskomercializācijas iepirkumu, kas paredzēti programmā “Apvāršnis 2020”, kā arī finansējumi nākotnes Iekšējās drošības fondam, kas paredzēts ātrām drošības tehnoloģiju apstiprināšanas pārbaudēm;

— sociālā aspekta un privātuma integrācija;

— piekļuve tirgiem: eksporta noteikumi trešo valstu publisko iepirkumu tirgus atvēršanai un tehnisko šķēršļu novēršanai un pētījums par Eiropas drošības zīmi produktiem; pētījums par civilās atbildības ierobežojumiem, kā to paredz ASV drošības likums (*US Safety Act*) (īstenošana: 2012/2013).

3.3. Komisija plāno izveidot uzraudzības grupu, lai pārbaudītu ierosināto pasākumu gaitu saskaņā ar noteiktiem termiņiem.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja uzskata, ka Eiropas pilsoņiem, uzņēmumiem un ES darbiniekiem, Eiropas sabiedrībai kopumā un konkurētspējīgas un ilgtspējīgas ekonomikas attīstībai ir svarīgi ES līmenī noteikt integrētu un saskaņotu pieeju drošības problēmām un attiecīgās Eiropas rūpniecības nozares attīstībai, izstrādājot vispārēju ES stratēģiju drošības sistēmu jomā, kuras centrā ir cilvēks un cilvēka cieņa un kura apmierina prioritārās vajadzības pēc brīvības un drošības.

4.2. EESK uzskata, ka būtu vairāk jāņem vērā pievienotā vērtība, kas ir jau nodibinātajām aģentūrām, piemēram, EAA (aizsardzība), *Frontex* (ārējās robežas), *EUROPOL* (sabiedrības drošība), Eiropas Tīklu un informācijas drošības aģentūra (*ENISA*), Eiropas Aviācijas drošības aģentūra (*EASA*) (aviācijas drošība), Eiropas Jūras drošības aģentūra (*EMSA*) (jūras satiksmes drošība), Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*EFSA*) (pārtikas drošība), un tādām brīdinājuma sistēmām kā *RAPEX* (Eiropas ātrās ziņošanas sistēma patēriņa preču jomā, izņemot pārtiku), Eiropas Ķīmisko vielu aģentūra (*ECHA*) Helsinkos (ķīmisko vielu sistēma/*REACH*).

4.3. EESK piekrīt Komisijas analīzes rezultātam, ka pilnībā jāizmanto daudzu Eiropas nozares uzņēmumu līderpozīcijas, lai **proaktīvi** nodrošinātu patiesi vienotu un ilgtspējīgu Eiropas iekšējo tirgu bez sadrumstalotības barjerām un veicinātu nozari, kas nodarbinātības aspektā ir plašas un daudzsoļošanas ražošanas un pakalpojumu avots.

⁽⁸⁾ Septītās pamatprogrammas norises vidusposmā no tās jau bija finansēti vairāk nekā 130 pētniecības projekti drošības jomā. Eiropas Komisija ir publicējusi katalogu ar sekmīgajiem projektiem, kuri ir finansēti no Septītās pamatprogrammas līdzekļiem.

⁽⁹⁾ Sk. INT/651 “Svarīgas pamattehnoloģijas”.

⁽¹⁰⁾ OV C 218, 23.7.2011., 38. lpp.

4.4. EESK tomēr uzskata, ka, definējot Eiropas rīcības plānu, būtu lietderīgi iet vēl tālāk, lai uzsāktu īstu Eiropas kopējo stratēģiju ar kopēju redzējumu, proti, Eiropas pamatnostādni, kurā būtu apvienoti dažādi drošības aspekti un pārvaldība, kas spēj nodrošināt efektīvu un vienotu koordināciju.

4.5. Šādu integrētas pieejas stratēģiju varētu īstenot kā virtuālu platformu, kas iekļautu ētikas un pārvaldības jautājumus, starpnozaru un sadarbības aspektus.

4.6. EESK uzskata, ka ir jāizlīdzina sapratnes plaids starp politikas veidotājiem un rūpniecību, tostarp nostiprinot tādas iniciatīvas kā Eiropas Drošības kongress (*European Security Congress*) un pastāvīga dialoga platformu kā Drošības politikas forums (*Security Policy Forum*).

4.7. Lai pārvarētu Eiropas iekšējā tirgus sadrumstalotību, būtu jāveic šādas darbības:

- horizontāla sadarbība un koordinācija drošības jomā starp ES institūcijām un tās aģentūrām, kā arī to iekšienē, lai nodrošinātu produktu un procedūru pilnīgu sadarbību, vienlaikus veicot vertikālu koordināciju starp intervences līmeņiem;
- līdzdalības prognozes, lai definētu vienotu, kopēju redzējumu;
- pārvaldes sistēma, kurā iesaistīts publiskais un privātais sektors.

4.8. Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams iekļaut ne tikai sociālos aspektus, sākot no produktu, pakalpojumu un sistēmu koncepcijas izstrādes, bet arī ieviest mehānismus, kas sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas iesaistītu drošības nozares attīstības un tās tehnoloģiju un ražošanas pielietojumu sociālo un ētisko aspektu uzraudzībā.

4.8.1. Tehnisko un normatīvo pilnvaru piešķiršanai pēc vienošanās ar EAA jānotiek saskaņā ar jaunās standartizācijas politikas principiem, izmantojot atklātu un pārredzamu ikgadējo darba programmu, pilnībā iesaistot sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus, izstrādājot iepirkumiem paredzētas specifikācijas, kurās ievēroti atklātības, konsensa, pārredzamības, atbilstības, neitralitātes un kvalitātes principi⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Sk. OV C 68, 6.3.2012., 35. lpp.

4.8.2. EESK atbalsta ierosināto pieeju attiecībā uz sertificēšanas sistēmu savstarpējo atzišanu tiktāl, ciktāl tiek panākts vienāds akreditēto sertificēšanas iestāžu kopīgs kompetences līmenis, ieviesti stingrāki atlases kritēriji un saskaņotas atlases procedūras atbilstības novērtēšanai⁽¹²⁾.

4.9. Komiteja uzskata, ka ir svarīga divējādi lietojamo tehnoloģiju tiesiskā atzišana, lai veicinātu hibrīdtehnoloģiju kopīgu izmantošanu civilajiem un militārajiem mērķiem. Komiteja vēl vairāk atbalsta gan finanšu, gan satura nostiprināšanu svarīgo pamattehnoloģiju prioritātei programmā "Apvārsnis 2020" līdztekus nākotnē izveidojamā Iekšējā drošības fonda pasākumiem.

4.9.1. Kaut arī ir svarīga programmā "Apvārsnis 2020" paredzētā inovatīvā pieeja, rūpnieciskā un intelektuālā īpašuma jomā ir nepieciešams nodrošināt RĪT aizsardzību PTO un ar Eiropas divpusējiem un daudzpusējiem nolīgumiem, jo īpaši pievēršot uzmanību klauzulām par atbildības ierobežošanu un piekļuvi ārvalstu publiskajiem tirgiem.

4.9.2. EESK piekrīt, ka pilnībā jāizmanto jaunās iespējas, ko sniedz pirmskonkurences iepirkumu instruments, kas paredzēts programmā "Apvārsnis 2020".

4.10. EESK pilnībā piekrīt, ka noteikumos, ar ko regulē drošības tehnoloģiju rūpniecības nozari, ir jānostiprina sociālie un ētiskie aspekti.

5. Īpašas piezīmes

5.1. **Dažādu produktu tirgus sadrumstalotības novēršana.** EESK iesaka noteikt darbības prioritātes nevis nozarēm, bet tādiem dažādiem produktu veidiem, kuri visātrāk var reaģēt uz vienotā tirgus prasībām. Minētajā nolūkā jāizstrādā regulējums un saskaņotas procedūras, pamatojoties uz produktu augsto tirgus potenciālu un ietekmi uz plašām iedzīvotāju un darbinieku masām, īpašu uzmanību pievēršot MVU attīstības veicināšanai gan finanšu līdzekļu un pētniecības resursu, gan organizatoriskajā aspektā.

5.2. **Pētniecība un inovācija, RĪT un iepirkumi.** EESK aicina palielināt ES piešķirto finansējumu drošības tehnoloģijām programmas "Apvārsnis 2020" ietvaros kopā ar spēcīgu to klātbūtni tēmas "Pamatehnoloģijas" jomā; nostiprināt kopīgus sadarbības projektus, kas veltīti drošības tēmai programmā ISA⁽¹³⁾; piemērot nozarei atbrīvojumus, izmantojot valsts atbalstu inovācijai; pārbaudīt Direktīvu 2004/18/EK un 2009/81/EK un pirmskonkurences iepirkumu instrumentu faktisko piemērošanu drošības nozarē; ciešāka publiskā-privātā

⁽¹²⁾ Sk. OV C 120, 16.5.2008., 1. lpp.

⁽¹³⁾ ISA — *Interoperability Solutions for European Public Administrations* 2010–2015.

un civilā-militārā sektora sadarbība un atvieglojumi uzņēmumu starptautiskas apvienošanas un grupēšanas stratēģijām; trešo personu atbildības ierobežošanas (TPAI) noteikumu saskaņošana; labāki iekšējie noteikumi par RĪT.

5.3. **Piekļuve ārējiem tirgiem.** EESK uzskata, ka ir jānos-
tiprina integrēti un kopīgi ārpolitikas pasākumi drošības jomā,
nostiprinot RĪT aizsardzību PTO un ar Eiropas divpusējo un
daudzpusējo nolīgumu palīdzību, pamatojoties uz savstarpī-
gumu, nodrošināt vienādu piekļuvi ārējiem tirgiem un publis-
kajiem iepirkumiem, palielināt ES nozīmi starptautiskajā stan-
dartzācībā un ieviest kvalitātes zīmi *Euro Security Label*.

5.4. **Sociālais un ētiskais aspekts.** Visās drošības sistēmās,
produktos un pakalpojumos ir jāievēro pilsoņu pamattiesības un

pamatbrīvības, it īpaši tiesības uz privātumu, un jāveicina
ekonomikas un sociālais progress, droša tirdzniecība un cilvēku
labklājība un drošība. Tehnoloģiju attīstībai jau pašā sākumā
būtu jāuzlabo personas datu aizsardzība un privātums, ar
publiskā un privātā sektora dialoga atbalstu nodrošinot instru-
mentus, kas ļautu pārredzamā un atbildīgā veidā piemērot liku-
mus, kuru uzmanības centrā būtu cilvēktiesību aizsardzība.

5.5. **Kvalificētu cilvēkresursu izglītošana un** integrācija
atbilstoši prasībām par drošību un progresīvu drošības tehnolo-
ģiju pielietošanu, lai pilnas sadarbības režīmā nodrošinātu
kvalitatīvu profesionālu pakalpojumu sniegšanu, kuros respektē
cilvēku un cilvēka cieņu.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja””

COM(2012) 497 final

(2013/C 76/08)

Ziņotājs: **Gerd WOLF**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 14. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Uzlabot un koncentrēt ES starptautisko sadarbību pētniecībā un inovācijā. Stratēģiska pieeja””

COM(2012) 497 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 133 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Pētniecībā un inovācijā gūtie panākumi nosaka Eiropas konkurētspēju pasaulē, proti, veido nodarbinātības, sociālo pakalpojumu un labklājības pamatu. Programma “Apvārsnis 2020” aptver šajā jomā paredzētos veicināšanas pasākumus, kas Eiropas Savienībai steidzami jāīsteno. Viens no programmas aspektiem ir starptautiskā sadarbība ar partneriem tajās valstīs, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis.

1.2 Starptautiskā sadarbība zinātnē un inovācijā visaptveroši un pozitīvi ietekmē attīstību šādā sadarbībā iesaistītajās valstīs un tautu savstarpējo saprašanu.

1.3 Taču to, kāds būs starptautiskās sadarbības devums Eiropai, būtiski ietekmē Eiropas pētniecības telpas pievilcība un attiecīgo Eiropas universitāšu, pētniecības iestāžu un uzņēmumu, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu (MVU), prestižs un veikspēja. Lai to nodrošinātu, Eiropas Savienībai no savas puses ir jārada vajadzīgie priekšnosacījumi, un tas ir viens no stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķiem.

1.4 Tāpēc, ņemot vērā pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, vēl jo svarīgāk ir īstenot anticiklisku ES atbalsta politiku un, izmantojot visus finanšu un strukturālos līdzekļus, stiprināt Eiropas pētniecības telpu, tās pamatus un starptautisko dimensiju, veicināt tās pievilcīgumu un nepieļaut tai paredzētā finansējuma samazināšanu. Nav pieļaujams, ka dažādu interešu konfliktu dēļ sākas spēlēšanās ar programmas “Apvārsnis 2020” budžetu.

1.5 Slēdzot pamatnolīgumus ar partnervalstīm, galvenais mērķis ir nodrošināt līdzvērtīgus konkurences apstākļus un abu pušu tiesību un pienākumu vienlīdzību. Taču ar ES noteikumiem sadarbības partneri nebūtu jāierobežo vairāk nekā vajadzīgs, lai nodrošinātu ES interešu aizsardzību. Jaunrade nav iedomājama bez brīvības!

1.6 Saskaņā ar subsidiaritātes principu sadarbības nolīgumi, kas saistīti ar projektu īstenošanu, būtu jāslēdz tām ieinteresētajām personām, kas ir iesaistītas attiecīgajā sadarbības projektā, vai organizācijām, kurām jāuzņemas atbildība par projekta īstenošanu.

1.7 Infrastruktūras un demonstrācijas projekti var būt tik lieli, ka tie pārsniedz vienas dalībvalsts — iespējams, pat visas ES — veikspēju un arī izmantošanas iespējas, un tādēļ iespējams, ka to īstenošanā tieši jāiesaistās Komisijai.

1.8 Panākumu priekšnosacījums ir uzticamība, nepārtrauktība un līdzekļi neparedzētiem gadījumiem visā sadarbības projektu īstenošanas gaitā. Tāpēc ir jāveic īpaši pasākumi. Jānodrošina un jāveicina arī patiekama iesaistīto speciālistu mobilitāte.

1.9 Starptautiska sadarbība nav pašmērķis, bet tajā iesaistās darba ņēmēji un tā jāsaik, ja paredzams, ka tā radīs pievienoto vērtību. Tā nedrīkst kļūt par Komisijas līdzekļu ārpolitikas īstenošanai.

1.10 Būtu jānodrošina, ka pamatmērķis ir ES interešu aizsardzība, kā arī Eiropas pētniecības telpas pilnveidošana un Eiropas inovācijas spēju uzlabošana. Tāpēc ar ES līdzekļiem veicinātā sadarbība ar partneriem attīstības valstīs būtu galvenokārt jāfinansē no palīdzībai attīstības jomā paredzētajiem budžetiem.

1.11 Eiropas sadarbības partneriem būtisks ekonomisks trūkums ir tas, ka joprojām nav ieviests ES patents, kas nodrošina intelektuālā īpašuma aizsardzību. Komiteja rosina Parlamentu, Komisiju un Padomi atbalstīt paredzēto virzību uz Eiropas patentu, kam ir vienots spēks, un beidzot rast izeju no strupceļa. Šajā sakarā Eiropas Savienībā arī būtu jāievieš labvēlības periods.

1.12 Lai iegūtu informāciju par stratēģiskās pieejas īstenošanu, nav jārada jauni instrumenti, bet jānodrošina, ka to, piemēram, var iegūt no Eiropas pusgadā veiktajiem apsekojumiem.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1 Paziņojumā minēti starptautiskās sadarbības pētniecībā, izstrādē un inovācijā motīvi un stratēģiskie mērķi, kā arī dažas šīs sadarbības procedūras. Runa ir par sadarbību ar partneriem no valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis.

2.2 Paziņojumā minēti šādi mērķi:

- a) **stiprināt Savienības izcilību un pievilcību pētniecības un inovāciju jomā, kā arī tās ekonomisko un rūpniecisko konkurētspēju**, piekļūstot ārējiem zināšanu avotiem, piesaistot Savienībai talantus un ieguldījumus, atvieglojot piekļuvi jauniem un potenciāliem tirgiem un vienojoties par kopīgu praksi, kā veicami pētījumi un izmantojami rezultāti;
- b) **risināt pasaules mēroga sabiedrības problēmas**, ātrāk izstrādājot un ieviešot efektīvus risinājumus un optimizējot pētniecības infrastruktūru izmantošanu;
- c) **atbalstīt Savienības ārpolitiku**, cieši koordinējot to ar paplašināšanās, kaimiņattiecību, tirdzniecības politiku, kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP), humānās palīdzības un attīstības politiku un padarot pētniecību un inovācijas par visaptverošas ārējo pasākumu paketes neatņemamu daļu.

2.3 Jauno stratēģisko pieeju starptautiskajai sadarbībai pētniecības un inovācijas jomā raksturo:

- “Apvārsnis 2020” pilnīga atvērtība trešo valstu dalībniekiem, lai Eiropas pētnieki var sadarboties ar labākajiem zinātniekiem visā pasaulē;
- mērķtiecīga starptautiskā sadarbība vajadzīgajā mērogā un darbības jomā, lai maksimāli palielinātu ietekmi;
- daudzgadu plānu izstrāde sadarbībai ar galvenajām partnervalstīm un reģioniem;
- partnerības stiprināšana starp Komisiju, dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām;
- starptautiskās sadarbības pētniecībā un inovācijā kopēju principu veicināšana;
- Savienības nozīmes palielināšana starptautiskajās organizācijās un daudzpusējos forumos;
- īstenošanas, pārvaldības, uzraudzības un novērtēšanas uzlabošana.

3. Komitejas vispārīgas piezīmes.

3.1 Pētniecībā un inovācijā gūtie panākumi nosaka Eiropas konkurētspēju pasaulē, proti, veido nodarbinātības, sociālo pakalpojumu un labklājības pamatu. Programma “Apvārsnis 2020” aptver šajā jomā paredzētos veicināšanas pasākumus, kas Eiropas Komisijai steidzami jāīsteno. Starptautiskā sadarbība ir viens no programmas “Apvārsnis 2020” aspektiem.

3.2 Starptautiskā sadarbība pētniecībā un inovācijā visaptveroši un pozitīvi ietekmē attīstību šādā sadarbībā iesaistītajās valstīs un tautu savstarpējo saprašanos. Tas attiecas ne tikai uz Eiropas pētniecības telpu, bet arī uz visu pasauli un tāād arī uz šajā atzinumā aplūkoto tematu. Komiteja vēlreiz norāda uz saviem iepriekšējiem ieteikumiem, kas attiecas uz šo tematu ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Skatīt OV C 306, 16.12.2009., 13. lpp.

3.3 Komiteja tāpēc atzinīgi vērtē Komisijas jauno paziņojumu un pamatā atbalsta tajā izvirzītos mērķus un minētos argumentus.

3.4 To, kādas būs ES pozīcijas sarunās par partnerību uzsākšanu un kāds būs starptautiskās sadarbības devums Eiropas Savienībai, būtiski ietekmē Eiropas pētniecības telpas pievilkība, attiecīgo Eiropas universitāšu un pētniecības iestāžu prestižs un veikspēja un uzņēmumu, tostarp mazo un vidējo uzņēmumu (MVU), inovācijas spējas.

3.5 Lai to nodrošinātu, Eiropas Savienībai ir jārada vajadzīgie priekšnosacījumi no savas puses, un tas ir viens no stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķiem. Tāpēc, ņemot vērā pašreizējo finanšu un ekonomikas krīzi, vēl jo svarīgāk ir īstenot anticiklisku ES atbalsta politiku, proti nesamazināt finansējumu, bet, izmantojot visus finanšu un strukturālos līdzekļus, stiprināt Eiropas pētniecības telpu, tās pamatus un ārējo dimensiju un panākt, ka tā kļūst pievilcīga. Tieši tāpēc programmas “Apvārsnis 2020” budžetam ir jābūt vismaz tik lielam, kā to ierosinājusi Komisija. Tāpēc Komiteja atkārtoti tās vairākkārt izteikto lūgumu Eiropas Parlamentam un Padomei nepieļaut šā budžeta samazinājumus un, risinot interešu konfliktus, nespēlēties ar programmas “Apvārsnis 2020” budžetu.

3.6 Visās dalībvalstīs pētniecība un inovācija nav vienlīdz veiksmīga. Komiteja vēlreiz norāda uz tās vairākkārt izteikto ierosmi, ka tajās dalībvalstīs, kuras atrodas Eiropas pētniecības telpā un kurām pašlaik nav pietiekami daudz izcilu pētniecības iestāžu un inovācijas centru, ar struktūrfondu un Kohēzijas fonda palīdzību šis trūkums steidzami ir jānovērš un, veiksmīgi īstenojot veicināšanas un ekonomikas politiku, ir jānodrošina pietiekami liels izcilu pētnieku skaits un jāattīsta radoša uzņēmējdarbība; Tikai tā var īstenot lietderīgo iniciatīvu “*Teaming of Excellence*”⁽²⁾. Tāpēc Komiteja aicina arī visas dalībvalstis (un attiecīgos gadījumos arī privāto sektoru) beidzot īstenot Lisabonas stratēģijas mērķus, kas tagad ir iekļauti stratēģijā “Eiropa 2020”, un 3 % no IKP paredzēt pētniecībai un izstrādei.

3.7 Komisijas izvirzītais mērķis ir ““Apvārsnis 2020” pilnīga atvērība trešo valstu dalībniekiem, ļaujot Eiropas pētniekiem sadarboties ar labākajiem prātiem visā pasaulē”. Šī iespēja, protams, pastāv⁽³⁾ jau daudzus gadu desmitus, un to arī aktīvi

izmanto. Tāpēc Komisijai pašreizējais stāvoklis būtu jāraksturo skaidrāk. Tai būtu jānorāda, ar kādiem jauniem līdzekļiem tā grib nodrošināt papildu brīvības, kādas jaunas darbības tā paredzējusi atļaut un finansiāli atbalstīt.

3.8 Komisija ierosina, ka svarīgi pasākumi, ar kuriem atbalstīt veiksmīgu starptautisku sadarbību, būs pamatnolīgumu ar iespējamām partnervalstīm noslēgšana. Komiteja uzskata, ka šādi nolīgumi galvenokārt jāslēdz ar rūpnieciski attīstītām valstīm, kuras ir īpaši novatoriskas, veiksmīgas un spējīgas. Slēdzot pamatnolīgumus — tāpat kā slēdzot brīvās tirdzniecības nolīgumus — pamatmērķis ir nodrošināt līdzvērtīgus konkurences apstākļus un abu pušu tiesību un pienākumu vienlīdzību. Taču ar ES noteikumiem iespējamie sadarbības partneri nebūtu jāierobežo vairāk nekā vajadzīgs, lai nodrošinātu ES interešu aizsardzību.

3.9 Pamatnolīgumos jāizvairās no nelietderīgiem apsvērumiem un ietekmes un jānodrošina pietiekama elastība un brīvība, lai varētu slēgt līgumus, kas attiecīgajos gadījumos un apstākļos ir vispiemērotākie. Jaunrade nav iedomājama bez brīvības!

3.10 Īpaši svarīgi ir nodrošināt pietiekamu uzticamību, nepārtrauktību un līdzekļus neparedzētiem gadījumiem visā sadarbības projektu īstenošana gaitā. Tas ir grūts uzdevums, un tāpēc ir jāveic īpaši pasākumi.

3.11 Saskaņā ar subsidiaritātes principu sadarbības nolīgumi būtu jāslēdz tām ieinteresētajām personām, kas ir iesaistītas attiecīgajā sadarbības projektā, vai organizācijām, kurām jāuzņemas atbildība par projekta īstenošanu.

3.12 Savukārt Komisijai būtu tieši jāiesaistās tikai tādos gadījumos (piemēram, lielos zinātnes un tehnikas projektos), kad vienas dalībvalsts, viena uzņēmuma vai vienas pētniecības iestādes potenciāls nav pietiekams, un šādos gadījumos tai arī būtu jāuzņemas atbildība par projekta īstenošanu. Komiteja atgādina⁽⁴⁾, ka jo īpaši infrastruktūras un demonstrācijas projekti var būt tik lieli, ka tie pārsniedz vienas dalībvalsts — iespējams, pat visas ES — veikspēju un arī izmantošanas iespējas, un tādēļ to īstenošanā aktīvāk jāiesaistās Komisijai.

⁽²⁾ Skatīt, piemēram, Peter Gruss viedokli izdevumā “*MaxPlanckForschung* 3/12”, 6. lpp., ISSN 1616-4172.

⁽³⁾ Skatīt OV C 306, 16.12.2009., 13. lpp., 3.2. punkts.

⁽⁴⁾ Skatīt OV C 181, 21.06.2012., 111. lpp., 4.3.1. punkts.

3.13 Jānorāda arī, ka vairums starptautiskās sadarbības veidu attīstās, pētniekiem, inženieriem, pētnieku grupām, uzņēmumiem, tostarp MVU, vai pētniecības organizācijām veidojot personīgus sakarus, kuri parasti rodas starptautiskās konferencēs vai gadatirgos un kurus tur arī stiprina. Ir jāvelta uzmanība šiem pašorganizācijas veidiem, kas ir atzinīgi jānovērtē, jāizmanto un vairāk jāatbalsta. Komiteja pauž nožēlu, ka pret tās vairākkārtējiem ieteikumiem šajā jomā Komisija līdz šim nav izrādījusi atsaucību.

3.14 Panākumu priekšnosacījums ir patiekama sadarbības projektos iesaistīto speciālistu mobilitāte. Komisijai būtu jāvelta vairāk uzmanības šim aspektam, ja iespējams, ierosinot noteikumus un veicināšanas modeļus, kas ir līdzīgi tiem, kuri veicina iekšējo mobilitāti Eiropā.

3.15 Komiteja pauž bažas (Komisijas paziņojuma 5. punkts), ka starptautiskā sadarbība varētu kļūt par Komisijas politisko pašmērķi vai par Komisijas līdzekli ārpolitikas īstenošanai. Sadarbība nav pašmērķis, bet, lai varētu sadarboties, ir jāvelta papildu pūles, kuru vērtību nosaka vienīgi uzlabotās un papildinātās zināšanas un prasmes un izstrādātie jauninājumi. Tāpēc sadarbības projektu dalībnieku skaitam jābūt tikai tik lielam, lai varētu radīt pievienoto vērtību.

3.16 Svarīgas ir ne tikai līdzekļu sadales prioritātes, bet arī administratīvais slogs. Kaut arī cerams, ka, īstenojot paredzētos vienkāršošanas pasākumus⁽⁵⁾, programmas "Apvārsnis 2020" administratīvo slogu Eiropas Savienībā varēs samazināt, šī darba veikšanai joprojām tiek atvēlēta būtiska zinātnieku un pētnieku darba laika daļa. Sākot vēl arī starptautisku sadarbību, uz ko varētu attiekties oficiālas procedūras, ļoti iespējams, ka birokrātija atkal palielināsies.

3.17 Bažas raisa arī programmai "Apvārsnis 2020" paredzēto un diemžēl joprojām ierobežoto finanšu līdzekļu izlietošana. Ja tie aizplūst uz trešām valstīm, kas nav ES dalībvalstis, tas automātiski nozīmē, ka tie netiks izlietoti Eiropas Pētniecības telpā. Tāpēc vienmēr ir rūpīgi jāapsver prioritātes, ievērojot arī to, ka ES dalībvalstīm lielas pūles jāvelta atpazīcības novēršanai. Tāpēc tāda sadarbība, kura pēc būtības ir palīdzība attīstības jomā, galvenokārt ir jāfinansē no šādi palīdzībai paredzētajiem budžetiem.

3.18 Komisijas paziņojumā minēts arī intelektuālā īpašuma jautājums un norādīts, ka tā risināšanai vajadzīga "Eiropas"

pieeja. Fundamentālo pētījumu jomā galvenais ir atzīt jauna atklājuma vai atziņas hronoloģisko prioritāti. Taču jau pārejas posmā, kad sākas virzība uz izmantošanu, protams, izvirzās jautājums par iespējama izgudrojuma patentējamību.

3.19 Jau gadu desmitiem Eiropas Savienībā šis trūkums nav novērsts, proti, nav ieviests ES patents! Tādēļ palielinās visu ES uzņēmumu un jo īpaši MVU izmaksas, kas ir daudzkārt lielākas nekā to sadarbības partneriem valstīs (piemēram, ASV), kuras nav ES dalībvalstis, vai pat nākas atteikties no patenta, proti, zaudēt iespējas, ko nodrošina aizsardzība ar patentu. Komiteja rosina Parlamentu, Komisiju un Padomi⁽⁶⁾ pilnībā atbalstīt paredzēto virzību uz Eiropas patentu, kam ir vienots spēks, un beidzot rast izeju no strupceļa. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta rezolūcijas šajā jautājumā⁽⁷⁾. Eiropas Savienībā turklāt būtu jāievieš labvēlības periods⁽⁸⁾.

3.19.1 Saistībā ar starptautiskajām kopīgajām tehnoloģiju ierosmēm (*Joint Technology Initiatives*) vēlreiz būtu jāapspriež un jāpārskata noteikumi, kas attiecas uz intelektuālo īpašumu.

4. Komitejas īpašas piezīmes

4.1 Komisija ierosinājusi to valstu sarakstu, kas ir atbilstīgas automatiskajam finansējumam, ierobežot, papildinot pašreizējos atlases kritērijus, kuru pamatā ir tikai NKI uz vienu iedzīvotāju, ar papildu kritēriju, kura pamatā ir kopējais IKP, un tādējādi izslēgt valstis, kuru rādītāji ir virs noteiktās robežvērtības.

4.1.1 Komiteja uzskata, ka būtu jāizvēlas diferencētāka pieeja. Būtu jānosaka, ka svarīgākais kritērijs, lai ES subsidētu sadarbību ar izraudzītiem ES sastāvā neietilpstošu valstu pilsoņiem, ir Eiropas organizāciju, uzņēmumu un MVU, zinātnieku un pētnieku īpaša interese vai vajadzība iegūt papildu zinātību, ko šāda sadarbība var sniegt. Svarīgākais ir atbalstīt Eiropas pētniecības telpu. Ja kādā projektā ir vajadzīgs izcils eksperts no valsts ar lielāku IKP, jānodrošina iespēja viņu finansiāli atbalstīt, ja nav citu iespēju viņa prasmju un zināšanu izmantošanai Eiropas interesēs. Jāparedz, ka svarīgākais pamatprincips ir ES interešu ievērošana!

⁽⁵⁾ Eiropas Savienības Padome, 2011. gada 23. jūnijs – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/de/pressroom/content/20121210IPRO4506/html/Parlament-verabschiedet-einheitlichen-EU-Patentschutz>

⁽⁸⁾ Skatīt atzinumu par tematu "Labāka piekļuve zinātniskai informācijai – publiskie ieguldījumi", 3.4. punkts. (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 48. lpp.)

⁽⁵⁾ Skatīt OV C 48, 15.02.2011., 129. lpp. 1.2. punkts.

4.2 Komisija uzskata, ka objektīva informācija ir nepieciešama, lai īstenotu stratēģisko pieeju. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pārstāvja mutisko izteikumu, ka paziņojumā ierosinātā statistiskās apkopošana un datu vākšana neradīs papildu slogu un Komisija šiem mērķiem izmantos avotus, kas jau ir tās rīcībā. Komiteja iesaka, piemēram izmantot Eiropas pusgadā savāktos datus ⁽⁹⁾, lai papildus neapgrūtinātu uzņēmējus un pētniekus.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_lv.htm

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzība uz labāku piekļuvi zinātniskai informācijai: arvien lielāki ieguvumi no publiskajiem ieguldījumiem pētniecībā””

COM(2012) 401 final

(2013/C 76/09)

Ziņotājs: **Gerd WOLF**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 17. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzība uz labāku piekļuvi zinātniskai informācijai: arvien lielāki ieguvumi no publiskajiem ieguldījumiem pētniecībā””

COM(2012) 401 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 151 balsi par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Piekļuve zinātniskajai informācijai ir būtisks priekšnoteikums sekmīgai pētniecībai un inovācijai, kā arī Eiropas konkurētspējai. Tā ietver zināšanu apriti starp pētniekiem, starp pētniecības partnerībām un jo īpaši starp pētniecību un uzņēmumiem, kā arī starp pētniekiem un iedzīvotājiem.

1.2. Ņemot vērā turpmāk minētos apsvērumus, EESK atbalsta Komisijas ierosinātos mērķus un priekšlikumus; Komiteja tajos saskata perspektīvu — ko tehniski var nodrošināt ar interneta palīdzību — atvieglot zinātnisko darbu un palielināt tā efektivitāti.

1.3. Lai sekmīgi īstenotu šos mērķus, arī turpmāk jānodrošina pētnieku autortiesību un intelektuālā īpašuma aizsardzība, nedrīkst būt apdraudēta zinātnes un pētniecības brīvība, kā arī pētnieki ir jāatbrīvo no neefektivitāti mazinoša papildu darba un nevajadzīga administratīvā sloga.

1.4. Brīva piekļuve (ar interneta starpniecību) zinātniskajām publikācijām ļauj atbilstoši mūsdienu tehniskajām iespējām paplašināt un papildināt bibliotēku resursus. Tā ir ļoti noderīga un kļūst arvien izplatītāka, un to vajadzētu attīstīt un pilnveidot. Būtu jātiecas uz globālu simetriju starp Eiropu un ārpus Eiropas esošām valstīm.

1.5. Ir nepieciešama zinātniskās informācijas (pētījumu datu) uzglabāšana iespējamai vēlākai izmantošanai; pašlaik tā ir atzīta par labu zinātnisko praksi. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu arī nākotnē atbalstīt tai nepieciešamo infrastruktūru.

Tiktāl, ciktāl datu uzglabāšana detalizētāk jānosaka projektu līgumos, kopīgi ar iesaistītajiem pētniekiem katrā konkrētajā gadījumā būtu jāpieņem lēmumi attiecībā uz apjomu, formātu, detalizācijas pakāpi un aprakstu (ar metadatiem).

1.6. No iepriekš minētā izriet jautājums par brīvu (t.i., vispārēju, globālu, bezmaksas, nekontrolētu un beznosacījumu) piekļuvi uzglabātajiem pētniecības datiem, izmantojot internetu. Šim jautājumam ir daudz aspektu, tas attiecas uz līdzšinējo zinātnes kultūru, un tam ir vajadzīga ļoti diferencēta un rūpīga pieeja. Ir tādas pētniecības jomas, kurās brīva ārējā pieeja var būt lietderīga un droša, savukārt daudzās citās jomās pret to ir būtiski iebildumi. Tādēļ vispārinoša pieeja šajā gadījumā nav ieteicama.

1.7. Tāpēc atsevišķos gadījumos iespējamus risinājumus pakāpeniski un eksperimentālā veidā vajadzētu balstīt uz jau tagad izmantoto brīvprātīgo pašorganizētas datu apmaiņas procesu (piemēram, CERN un *World Wide Web*) un, konsultējoties ar pētniecībā aktīvi nodarbinātajiem zinātniekiem, tos empīriski izmēģināt izmēģinājumu projektos. Tomēr ar to saistītajām administratīvajām procedūrām, ieviešot jaunas prasības vai papildu procedūras, nevajadzētu negatīvi ietekmēt tikai nesen uzsāktos vienkāršošanas pasākumus.

1.8. Tomēr, it īpaši, ja ir globāla simetrija starp Eiropu un ārpus Eiropas esošām valstīm, varētu būt lietderīga brīva piekļuve tiem datiem, uz kuriem balstītas brīvi pieejamas publikācijas, ja ar to saistītais papildu slogs ir pieņemams un pamatots.

1.9. Visi šie pasākumi ir saistīti ar dažām ievērojamām papildu izmaksām pētniekiem un pētniecības organizācijām. Tas būtu pilnībā jāņem vērā budžeta plānošanā un budžeta piešķiršanā.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1. Paziņojumā ir izklāstīti pasākumi, ko Komisija plāno veikt, lai uzlabotu piekļuvi zinātniskai informācijai un palielinātu ieguvumus no publiskajiem ieguldījumiem pētniecībā.

2.2. Pasākumu mērķi ir šādi:

— piekļuve zinātniskajām publikācijām;

— zinātniskās informācijas saglabāšana;

— piekļuve pētniecības datiem.

2.3. Attiecībā uz piekļuvi zinātniskām publikācijām pašlaik ar zinātnisko publikāciju izdevniecībām tiek apspriesti divi modeļi:

— **“zelta” atklātā piekļuve:** publicēšanas izmaksas no lasītājiem (abonēšanas maksa) tiek pārliktas uz autoriem. Šīs izmaksas parasti sedz universitāte vai pētniecības institūts, ar kuru pētnieks ir saistīts, vai finansēšanas aģentūra, kas atbalsta pētniecību;

— **“zaļa” atklātā piekļuve** (pašarhivēšana): publicēto rakstu vai galīgo zinātniski recenzēto manuskriptu pētnieks arhivē tiešsaistes krātuvē pirms vai pēc tā publicēšanas vai vienlaikus ar tā publicēšanu. Pēc izdevēja pieprasījuma piekļuve šim rakstam nereti tiek atlikta (“aizlieguma periods”), lai abonenti varētu gūt papildu priekšrocības.

2.4. Turklāt ir iesniegts grafiks attiecībā uz šo mērķu pakāpenisku īstenošanu programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros.

3. Komitejas piezīmes

Izskatāmais temats attiecas uz brīvu, t.i., vispārīgu, bezmaksas, globālu un neierobežotu piekļuvi ar interneta starpniecību turpmākajām publikācijām un to pamatā esošajiem pētniecības datiem, kas vienlaikus ir pieejami arī digitālā formātā.

3.1. Iepriekšējie izteikumi

Jau atzinumā par tematu “Pētniecības iestāžu, rūpniecības nozaru un MVU sadarbība un zināšanu nodošana — būtiski inovācijas procesa priekšnosacījumi”⁽¹⁾ EESK ir aplūkojusi šeit izskatāmo jautājumu un sniegusi būtiskas piezīmes, kuras joprojām ir aktuālas. Tās ir vērstas uz mērķi uzlabot zināšanu apriti starp pētniecības partnerībām (īpaši starp pētniecību un uzņēmumiem). Kā būtisks faktors ir norādīta inovācijas un līdz ar to Eiropas konkurētspējas veicināšana. Tās attiecas arī uz pētniecības un inovāciju procesa rezultātā radīto intelektuālo īpašumu, kā arī mākslas un zinātnes brīvību⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.2. Autortiesības un intelektuālais īpašums

No vienas puses, attiecībā uz pētnieku un pētniecības organizāciju autortiesībām un intelektuālo īpašumu ir runa par atzīšanu, ka izdarīts zinātnisks pirmatklājums, kas parasti dokumentēts autora attiecīgā publikācijā. No otras puses, ir runa par radošo procesu un iespējamu (dalītu) ekonomisku tiesību atzīšanu, kur jauni atklājumi var būt par pamatu inovācijām un izgudrojumiem, kam bieži piemēro arī patentēšanu. Tāpēc Komiteja atzīnīgi vērtē Komisijas paziņojumā (4.1. punkts) minēto norādi par to, ka “atklātās piekļuves politika neietekmē autora brīvību izvēlēties: publicēt vai ne. Tāpat tā netraucē patentēšanai vai citiem komerciālas izmantošanas veidiem [...]”.

3.3. Izgudrojumu novitātei nekaitējošs saudzēšanas termiņš

Jautājums par to, vai publicēt zinātniskos rezultātus agrīnā posmā un līdz ar to atteikties no jebkādam novitātes pretenzijām uz iespējamajiem izgudrojumiem, kas uz tiem ir balstīti, vai, lai novērstu šādu situāciju, sākotnēji aizkavēt publikāciju un tādējādi, iespējams, zaudēt prioritātes tiesības, piemēram, uz atklājumu, ir sarežģīta dilemma, kas var būt saistīta ar zaudējumiem. EESK atkārtoti iesaka attiecībā uz Eiropas Savienības patenta⁽⁴⁾ ieviešanu nodrošināt tā dēvēto novitātei nekaitējošo saudzēšanas termiņu, lai mazinātu šo dilemmu.

3.4. Patenttiesību gadījums

Desmitiem gadu ilgā attīstības procesā starptautiskajās patenttiesībās ir izveidojies pārdomāts līdzsvars starp sākotnējām intelektuālā īpašuma tiesībām, no vienas puses, un brīvu pieeju šādiem produktiem, no otras puses. Līdz ar to patentu pieteikumi tiek nodoti atklātībai pēc 18 mēnešiem un ikvienam ir brīvi pieejami arī tiešsaistē.

3.5. Pētniecības dati

Atkarībā no konkrētās jomas līdzšinējām procedūrām vairāk vai mazāk ir raksturīgi, ka

⁽¹⁾ OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp., 3. punkts.

⁽²⁾ Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 13. pants (2010. gada marts): “Tiek respektēta akadēmiskā brīvība”.

⁽³⁾ Piemēram, *Torsten Wilholt, FORSCHUNG & LEHRE*, 19. Jahrgang 12/12, 984. lpp., www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp., 3.9. punkts.

- i. attiecībā uz savāktajiem datiem, kas ir daļa no pētījuma, pamatojoties uz izejas datiem, vispirms tiek veikti pielāgojumi un pārbaudīti nepareizi mērījumi un kļūdas; iekšējo diskusiju gaitā tiek pārbaudīta un izvērtēta atbilstība un, ja nepieciešams, pirms pievienošanas apstiprinātai un uzticamai datu kopai un publicēšanas to salīdzina vai kombinē ar citiem mērījumu datiem, un
- ii. iesaistītie pētnieki publikācijās ir pirmie, kas par tiem ziņo, interpretē rezultātus un izdara secinājumus.

3.6. Vispārējs atbalsts

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, EESK atbalsta Komisijas ierosinātos mērķus un priekšlikumus; Komiteja tajos saskata perspektīvu — ko tehniski var nodrošināt ar interneta palīdzību — atvieglot zinātnisko darbu un palielināt tā efektivitāti. Komiteja iesaka pakāpeniski attīstīt uzsāktos procesus vai pieejas, nodrošinot pastāvīgu atgriezenisko saikni ar zinātniekiem, kuri aktīvi darbojas pētniecības procesā. Tāpat ir jāņem vērā dažādu pētniecības nozaru īpatnības un jānodrošina efektivitāte, samazinot papildu darbu un administratīvo slogu pētniekiem. Nākamajā nodaļā ir izklāstīti turpmāki apsvērumi un ierobežojumi.

4. Komitejas īpašas piezīmes

4.1. Brīva piekļuve publikācijām

Brīva piekļuve (ar interneta starpniecību) zinātniskajām publikācijām ļauj atbilstoši mūsdienu tehniskajām iespējām papildināt bibliotēku resursus. Tā ir ļoti noderīga un kļūst arvien izplatītāka, un to vajadzētu aktīvi attīstīt un pilnveidot.

4.1.1. “Zelta” vai “zaļā” piekļuve

Tas, vai var un vai ir vēlme panākt vienošanos ar attiecīgajiem izdevējiem par “zelto” vai “zaļo” piekļuvi, ir pragmatisks un ar izmaksām saistīts jautājums. Svarīga ir vispārēja un ne pārāk novēlota piekļuve zinātniskām un tehniskām publikācijām, izmantojot internetu.

4.1.2. Pārmērīgas izmaksas

Ir izveidojies iespaids, ka vadošie izdevēji nosaka pārmērīgu samaksu. To varētu novērst lielāka konkurence attiecībās starp autoriem, redaktoriem un izdevējiem. Zinātnisku sasniegumu vērtēšanā ir nozīme tam, cik prestižā izdevumā tie ir publicēti. Tādēļ EESK mudina Komisiju kopīgi ar zinātniskajām organizācijām apsvērt turpmāku uzlabojumu iespējas. Turklāt nekādā ziņā nedrīkst ierobežot autoru brīvību izvēlēties konkrētos izdevumus.

4.1.3. Melnraksti

Komiteja atzīmē plaši izplatīto praksi rezultātus melnrakstu veidā, tostarp ar interneta palīdzību, padarīt pieejamus kolēģiem pirms publicēšanas akadēmiskajos izdevumos, kamēr tos izskata ārējie eksperti (vērtētāji). Tas pats attiecas uz referātiem simpozijos un konferencēs, kam ir ļoti svarīga nozīme, lai zinātniekus pulcētu kopā.

4.1.4. Starptautiskie nolīgumi — simetrija

Starptautiskā līmenī jāizvairās no būtiskas vienpusības starp ES un citām valstīm. Ja zinātniekiem un iedzīvotājiem visā pasaulē ir brīvi pieejama bezmaksas piekļuve ES izstrādātām zinātniskajām publikācijām ar interneta starpniecību, ir svarīgi, lai arī ES zinātniekiem un iedzīvotājiem būtu brīvi pieejama bezmaksas piekļuve šādām publikācijām citās valstīs. EESK atbalsta Komisijas centienus panākt šo simetriju ar starptautisku nolīgumu palīdzību. Tikai ar globālas informācijas plūsmu patiešām tiek atvieglots zinātniskais darbs.

4.1.5. Specializētas konferences un bibliotēkas

Vienlaikus Komiteja brīdina no priekšstata, ka atklātā piekļuve varētu padarīt par nevajadzīgiem vai nesvarīgiem citus veidus, kā dalīties ar informāciju un idejām. Darbs pie datora nevar aizstāt stimulējošo ietekmi, ko rosina diskusijas vai intelektuālā vide bibliotēku vai konferenču gaisotnē.

4.2. Datu glabāšana

Vairums vadošo pētniecības organizāciju jau ir iekļāvušas datu glabāšanu savos noteikumos par labu zinātnisko praksi. Ņemot vērā pašreizējos lielos datu apjomus, šis uzdevums pirmām kārtām ir saistīts ar jautājumu par pieejamajiem resursiem un infrastruktūru, t.i., ievērojamas izmaksas par iekārtām un personālu, lai validētu datu apjomus un vajadzības gadījumā šķīrotu, saspiestu, saīsinātu un dzēstu jēldatus, kā arī tos aprakstītu ar metadatu palīdzību, nezaudējot svarīgu informāciju. Pienācīga uzmanība jāpievērš izmaksām un ieguvumiem.

4.2.1. Veicināšana, ko veic Komisija

Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas līdzšinējos un plānotos turpmākos pasākumus, lai sekmētu pētniecības datu uzglabāšanu un šim nolūkam nepieciešamo infrastruktūru.

4.2.2. Specializēti risinājumi

EESK ir vienprātis ar Komisiju par to, ka nav jāmeklē vispārīgi risinājumi, bet gan katra nozare pati nosaka, cik lielā mērā un ar kādiem resursiem tiek nodrošināta datu uzglabāšana un cik tālejoši normatīvi ir jānosaka. Šim nolūkam vajadzētu izmantot pēc iespējas atvērtākus un starptautiskus standartus, lai nodrošinātu savstarpēju izmantojamību.

4.3. Brīva ārējā piekļuve datiem

Komisijas un citu iniciatīvas atbalstītāju nodoms veicināt brīvu (digitālo) piekļuvi pētījumu datiem ⁽⁵⁾ jo īpaši ir vērsts uz šādiem mērķiem:

- a) paaugstināt zinātnisko diskusiju kvalitāti, ņemot vērā, ka vairumā gadījumu izpratne un detalizēts novērtējums par publicēto pētījumu ir atkarīgs no piekļuves vērtējamajiem datiem un to novērtēšanas instrumentiem;
- b) datu turpmākās izmantošanas rezultātā palielināt datu izstrādāšanai iztērētā publiskā finansējuma atdevi.

Šiem mērķiem Komiteja principā var pilnībā piekrist.

Tomēr jautājums ir par to, ar kādiem instrumentiem, cik diferenciētā veidā un cik tālejoši tas būtu jāveic, kādas ir ar to saistītās papildu, tostarp administratīvās izmaksas, vai gaidāmie ieguvumi šīs izmaksas attaisno, un kādi ir pretargumenti šai iecerei.

4.3.1. Pašreizējā prakse

Zinātniskās pētniecības būtiska iezīme ir tā, ka zinātnisko atklājumu procesam un to pamatā esošajiem datiem un avotiem jābūt saprotamiem un reproducējamiem, un no tiem izdarītajiem secinājumiem jāspēj izturēt jebkuras diskusijas un debates. Šim nolūkam zinātnes aprindās darbojas labi izveidotas un veiksmīgas procedūras pirms publicēšanas, tās laikā un pēc publicēšanas, piemēram, semināri, konferences, ekspertīzes, salīdzinoši pārskati, informācijas un datu apmaiņa, personāla apmaiņa u.c. Šim nolūkam tiek izmantoti arī mūsdienīgi digitalizācijas programmas līdzekļi. CERN ⁽⁶⁾ izstrādātais un kopīgi ar partneriem attīstītais *World Wide Web* (www) ir paredzēts tieši datu apmaiņas mērķim.

4.3.2. Papildu pasākumi

Tādējādi attiecībā uz Komisijas priekšlikumiem ir runa par to, kā šos līdzšinējos pašorganizācijas procesus var papildināt, uzlabot, vienkāršot un padarīt efektīvākus. Šim nolūkam paredzētie konkrētie papildu pasākumi Komisijas paziņojumā nav norādīti pietiekami skaidri; acīmredzot, cita starpā ir paredzēti izmēģinājumu projekti.

4.3.3. Problēmas — neiespējamības gadījumi

Tā kā jau ir norādītas ar brīvu piekļuvi saistītās cerības, būtu jāaplūko arī risināmās problēmas, izņēmumi un neiespējamības gadījumi. Pēdējie ir, piemēram, šādi:

- konfidencialitāte attiecībā uz inovatīvām izstrādātnēm, jo īpaši sadarbībā ar rūpniecības uzņēmumiem (MVU); patentu jautājumi;

⁽⁵⁾ Piemēram, www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Eiropas Kodolpētījumu organizācija.

- pacientu datu konfidencialitāte medicīniskos pētījumos;
- (pētnieku un pētniecības organizāciju) autortiesību nodrošināšana attiecībā uz datiem;
- pārpratumi saistībā ar datu iegūšanu un interpretāciju, t.sk. sekām;
- eksporta kontroles tiesību ierobežojumi attiecībā uz tehnoloģiju pārņemšanu;
- globālas simetrijas nodrošināšana starp ES un trešām valstīm;
- personāla un aprīkojuma izmaksas, kas nepieciešamas, lai izfiltrētu būtiskos datus no bieži vien nepārskatāmiem jēldatu apjomiem un padarītu tos vieglāk saprotamus trešajām personām.

Minētās problēmas acīmredzami ir šķērslis brīvas piekļuves pētījumu datiem vispārējai ieviešanai.

4.3.4. Diferencēšana

Tāpēc ir vajadzīga diferencēta pieeja. Komiteja atzīst, ka ir jomas, kurās atvērta ārējā piekļuve pētījumu datiem var sniegt priekšrocības, piemēram, meteoroloģiskie dati, ģenētiskie dati, demogrāfiskie dati un citi skaidri noteikti un statistiski nozīmīgi dati (kaut arī šeit būtu jāprecizē jēdziena “dati” definīcija).

Vienlaikus Komiteja iesaka ievērojami piesardzīgāku pieeju, piemēram:

- i. attiecībā uz eksperimentiem ar augstu sarežģītības pakāpi, piemēram, pātrinātajiem vai izmēģinājuma iekārtām kodolpētniecības jomā,
- ii. attiecībā uz visu veidu kopdarbību rūpniecisko pētījumu jomā, tostarp MVU.

4.3.5. Jo īpaši attiecībā uz pēdējo gadījumu Komiteja saskata iekšēju pretrunu starp konkrētajiem mērķiem, no vienas puses, veicināt atvērto piekļuvi pētījumu datiem un, no otras puses, pastiprināti atbalstīt inovāciju, koncentrējoties uz publiskā un privātā sektora partnerību u.tml., kur konfidencialitātei ir īpaši svarīga nozīme. Tomēr centieni panākt līdzsvaru starp šiem pretrunīgajiem mērķiem, nošķirot “nekaitīgus” datus, piemēram, fundamentālās pētniecības jomā, un novatoriskus datus, piemēram, lietišķās pētniecības jomā, nav bez riska, jo šādam “*a priori*” dalījumam ir vajadzīgs skats uz nākotni. Visbeidzot, tieši revolūcionāras jaunas atziņas t.s. fundamentālajā pētniecībā var

būt īpaši inovatīvas un pārāk agrīnas publicēšanas gadījumā var novest pie patenta aizsardzības zuduma (sk. arī 3.3. punktu). Tāpēc šeit ir vajadzīgs līdzīgs pragmatisks risinājums “normālas” publicēšanas gadījumā (sk. arī 3.2. punktu un Komisijas paziņojuma 4.1. punktu).

4.3.6. Brīvprātība

Tāpēc attiecīgajos pētniecības projektos iesaistītajiem pētniekiem jāatstāj iespēja brīvi lemt, vai, kad un cik detalizēti projektā iegūtos datus ar attiecīgiem nosacījumiem padarīt brīvi pieejamus. CERN piemērs parāda, ka šeit izskatāmajiem mērķiem vairāk atbilst brīvprātīgi augšupēji procesi, nevis uzspiesti noteikumi. Komiteja iesaka vairāk uzticēties zinātnes sistēmas pašorganizācijas spēkiem. Jāizvairās no jebkuras piespiedu iejaukšanās (sk. 4.3.10. punktu) līdz šim ļoti veiksmīgajā, bet vienlaikus arī sensitīvajā zinātnes kultūrā.

4.3.7. Dati no publikācijām

Piemēram, varētu apsvērt iespēju elektroniski sagatavot un padarīt atklāti pieejamus izvēlētos brīvi datus, kuri ir pamatā brīvi pieejamām publikācijām (sk. 4.2. punktu), kopā ar pašām publikācijām. Tomēr arī šajos gadījumos ir jājauc un jāpārbauda, vai paredzētais ieguvums, trešajām personām tos izmantojot tiešsaistē, patiešām ir pamatots, ņemot vērā ar to saistīto papildu slogu sākotnējiem autoriem, kas viņus atrauj no veicamā pētniecības darba.

4.3.8. Izmēģinājums

EESK atbalsta Komisijas centienus ne visai sarežģītā un attiecīgi piemērotā jomā vispirms uzsākt sākotnēju izmēģinājuma projektu un tādējādi iegūt pieredzi. Būtu jāinformē par panākto pievienoto vērtību.

4.3.9. Birokrātija un pieņemamība

Ievērojamo neapmierinātību daudzu pētnieku vidū par pārmērīgo birokrātiju, ko Komisija radījusi pieteikumu un publiskā iepirkuma procedūru jomā, ir nedaudz mazinājuši centieni ieviest vienkāršojumus un nodrošināt nepārtrauktību (?) attiecībā uz atbalsta instrumentiem. To varētu no jauna saasināt vāji izstrādātas jaunas prasības, iejaukšanās pētniecības darbā un jauni birokrātiski šķēršļi.

4.3.10. “Līdzekļu devēja” interese

Diskusijās par iepriekš minētajiem jautājumiem izvirzās jautājums arī par to, vai un cik tālejoši “līdzekļu devējs” vai “nodokļu maksātājs”, ko šeit pārstāv Komisija, kā nosacījumu finansiāla atbalsta sniegšanai varētu pieprasīt pētniecības datu brīvu pieejamību internetā. Neskarot 3.1. un 3.2. punktā minēto, šis jautājums

nav šā atzinuma uzmanības centrā. Komiteju vairāk interesē jautājums par to, ar kādu pētniecības finansēšanas un pārvaldības praksi, jo īpaši “līdzekļu devēju” interesēs, var panākt vislabāko zinātnisko un ekonomisko rezultātu.

4.4. Papildu slogs pētniecības budžetiem

Visi pasākumi, ko ierosinājusi Komisija, atbrīvo informācijas (publikāciju, datu) saņēmējus no maksas par minēto informāciju. Tā vietā šīs izmaksas jāsedz datu un publikāciju izstrādātājiem, t.i., pētniekiem un viņu organizācijām. Tādējādi šīs izmaksas jāsedz no attiecīgajiem pētniecības budžetiem, un attiecībā uz ES finansējumu — no programmas “Apvārsnis 2020” budžeta. Tāpēc šīm izmaksām būtu jāatspoguļojas attiecīgajās atbalsta summās.

4.4.1. Saistībā ar atvērtu piekļuvi zinātniskajām publikācijām attiecīgajiem pētniecības budžetiem ir jāsedz ne tikai izmaksas jaunu pētniecības rezultātu radīšanai, bet arī ar vispārējās piekļuves nodrošināšanu saistītās izmaksas.

4.4.2. Tas pats attiecas arī uz datu glabāšanas apjomu palielināšanās un ar to saistītajām personāla un infrastruktūras izmaksām (piemēram, 4.4.3. punktā).

4.4.3. Visbeidzot tas, protams, attiecas, uz tām papildu izmaksām, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu publisko piekļuvi visiem vai izvēlētiem pētniecības datiem.

4.5. Iespējamie pārpratumi

Komitejai ir iespaids, ka dažādas politiskās diskusijās paustas prasības un argumenti par brīvu piekļuvi vismaz daļēji ir balstītas uz maldīgiem priekšstatiem par zinātniski pētnieciskā darba metodēm un par parasto iedzīvotāju spēju interpretēt zinātniskos datus: zinātniskās publikācijas parasti ir saprotamas tikai ekspertiem, kas darbojas attiecīgajā jomā; tādējādi, izmantojot brīvu piekļuvi, noderīgu informāciju parasti iegūst tikai eksperti. Tas pats attiecas uz piekļuvi pētniecības datiem.

4.6. Informācija iedzīvotājiem un politikājiem dalībniekiem

Tāpēc ir īpaši svarīgi, lai būtisku informāciju par jaunām zināšanām saņemtu arī nespeciālisti. Komiteja vairākkārt ir uzsvērusi šādu plašsaziņas līdzekļu nozīmību un atzinusi Komisijas centienus šajā jomā, tostarp saistībā ar CORDIS⁽⁸⁾. Īpaši svarīgi ir iesaistīt tos zinātniekus, kuriem piemīt spēja vispārēji saprotamā veidā izskaidrot zinātniskās atziņas savā jomā. Visbeidzot, ir svarīgi arī, lai politiskie dalībnieki būtu pēc iespējas labāk informēti par zinātnisku atklājumu saturu un nozīmi un par turpmākās pētniecības perspektīvām, lai tādējādi spētu pieņemt pamatotus lēmumus.

(7) OV C 48, 15.2.2011., 129. lpp.

(8) http://cordis.europa.eu/home_en.html

4.7. Ekspertīzes pieejamība

Uzņēmumi un pilsoniskās sabiedrības organizācijas bieži sūdzas par nepietiekamu piekļuvi specializētai ekspertīzei. Tāpēc arī īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir svarīgi, lai tiem būtu pieejams vismaz viens iekšējs vai ārējs kompetents eksperts vai piekļuve attiecīgai padomdevējai organizācijai. Turklāt Komiteja atsaucas, pirmkārt, uz saviem ieteikumiem (kas izklāstīti iepriekšējā atzinumā ⁽⁹⁾) Komisijai izveidot īpašu meklētājprogrammu šajā jomā un, otrkārt, uz Eiropas Patentu iestādes

piedāvāto meklētājprogrammu ⁽¹⁰⁾, ar kuras palīdzību tagad var atrast lielāko daļu pasaules jaunāko patentu aprakstu.

4.8. Piekļuve iepriekšējām publikācijām tiešsaistē

Ārpus šajā atzinumā aplūkotā temata, cita starpā arī humanitāro zinātņu aprindās, pastāv ieinteresētība ar interneta starpniecību padarīt elektroniski pieejamas senākas oriģinālās publikācijas. Komiteja katrā ziņā atzinīgi vērtē šajā virzienā vērstus centienus, taču tie nav šā atzinuma temats.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ OV C 218, 11.9.2009., 8. lpp., 3.2. punkts.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 273/2004 par narkotisko vielu prekursoriem"

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)

(2013/C 76/10)

Ziņotājs: **SEARS kgs**

Padome 2012. gada 15. oktobrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 273/2004 par narkotisko vielu prekursoriem"

COM(2012) 548 final – 2012/0261(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 8. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 130 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 Šis priekšlikums izstrādāts nolūkā mazināt atsevišķus trūkumus, kas identificēti spēkā esošajos ES tiesību aktos attiecībā uz etiķskābes anhidrīda tirdzniecības starp ES uzņēmumiem uzraudzību un kontroli, jo šo ķīmisko pamatproduktu var ne tikai likumīgi izmantot dažādos nozīmīgos veidos, bet arī novirzīt citiem mērķiem, proti, izmantot kā prekursoru heroīna nelikumīgai ražošanai no morfija, pārsvarā Afganistānā. EESK uzskata, ka šo regulu ir jāgroza, un pauž stingru atbalstu priekšlikumam.

1.2 EESK arī atbalsta ierosinājumu izveidot Eiropas līmeņa datubāzi, kurā būtu apkopoti apstiprinātie uzņēmēji un gala lietotāji, un uzlabot ziņojumu saņemšanas sistēmu no dalībvalstīm par visu klasificēto un neklasificēto narkotisko vielu prekursoru nelegālo sūtījumu konfiscēšanu un apstādināšanu.

1.3 Lai spēkā esošos tiesību aktus par reģistrēšanu attiecinātu arī uz "lietotājiem" (pretstatā "uzņēmējiem"), nepieciešamas atsevišķas jaunas vai pārskatītas definīcijas; mazāk svarīgas problēmas ir ņemtas vērā un ir sniegti ieteikumi. Gala lietotājus būtu skaidri jāinformē par reģistrēšanās mērķi un labumu, ko tā sniedz. Kompetentajām iestādēm jāpiešķir tādas pašas tiesības piekļūt gala lietotāju biroja telpām, kādas šobrīd ir noteiktas uzņēmējiem.

1.4 EESK apzinās, ka jaunie priekšlikumi būs efektīvi vienīgi tad, ja par tiem tiks sniegta skaidra informācija un ja tie iesaistītajām pusēm neradīs nevajadzīgu papildu finansiālo slogu.

Tāpēc stingri atbalstāms priekšlikums atbrīvot mikrouzņēmumus no reģistrācijas maksas.

1.5 Visbeidzot, EESK norāda, ka iesaistītās puses Eiropā pilnībā ir ņēmušas vērā atbilstošajā 1988. gada ANO Konvencijā noteiktās prasības, it sevišķi 12. pantu par sadarbību izvirzīto mērķu sasniegšanā. Pateicoties tam, ir notikusi sekmīga sadarbība gan ES iekšienē, gan ārpus tās, lai apkarotu noziedzību, aizsargātu iedzīvotāju veselību, ļautu turpināt likumīgo tirdzniecību un aizsargātu iesaistīto organizāciju un uzņēmumu reputāciju. Izmantotās metodes, sasniegtais abpusējās cieņas un uzticības līmenis un iesaistīto pušu savstarpējās saziņas veids un saturs pelna atzinību kā modeļi tiesību aktu izstrādē un ieviešanā ES vai jebkurā citā līmenī. Atliek cerēt, ka plānotie priekšlikumi par psihotropo vielu un sintētisko narkotisko vielu kontroli stingru, mērķtiecīgu un uz pierādījumiem balstītu sabiedrības veselības aizsardzības politikas pasākumu, jo īpaši ES un valstu līmenī īstenotu profilakses pasākumu ietvaros tiks īstenoti līdzīgā veidā. EESK ir gatava sniegt savu ieguldījumu šo priekšlikumu īstenošanā, kad tas būs nepieciešams.

2. Ievads

2.1 Narkotisko vielu prekursori ir vielas, kuras visā pasaulē ražo, tirgo un izmanto dažādos likumīgos un nozīmīgos procesos, taču tās var arī izmantot narkotiku, piemēram, kokaīna, heroīna, "ecstasy" vai metamfetamīnu nelikumīgai ražošanai. Jau ilgu laiku centieni kontrolēt tirdzniecību ar minētajām vielām tiek uzskatīti par būtiskiem, jo savu fizikālo īpašību dēļ šīs vielas ir nepieciešamas, piemēram, kā šķīdinātāji aktīvo vielu iegūšanai no augiem vai kā reaģenti, lai pārveidotu no tām radīto medikamentu veidu un darbību.

2.2 Šādas darbības starptautisko pamatu nodrošina 1988. gada ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu tirdzniecību. Tās 12. pantā uzsvērts, ka vēlamo rezultātu sasniegšanai būtiska ir regulatīvo iestāžu un uzņēmumu sadarbība.

2.3 Eiropas Savienības līmenī narkotisko vielu prekursoru izmantošanas samazināšana narkotiku ražošanā ir svarīgs mērķis, kas noteikts gan ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijā (2005.–2012.), gan Narkomānijas apkarošanas rīcības plānā (2009.–2012.). Pašreiz tirdzniecības ES iekšienē tiesisko pamatu nosaka Regula (EK) Nr. 273/2004, ko pārvalda Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts, savukārt ārējās tirdzniecības tiesisko pamatu nosaka Padomes Regula (EK) Nr. 111/2005, kuru pārvalda Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāts. Ar Komisijas Regulu (EK) Nr. 1277/2005, kas grozīta ar Regulām (EK) Nr. 297/2009 un (ES) Nr. 225/2011, paredz detalizētus īstenošanas noteikumus kompetentajām iestādēm un uzņēmējiem.

2.4 Saskaņā ar minētajām regulām dalībvalstis salīdzina un ziņo par tonnāžu konkrētām klasificētām (proti, speciāli uzraudzītām un kontrolētām) un neklasificētām (brīvprātīgi uzraudzītām) vielām, kuras apstādinātas (pirms piegādes uzsākšanas) vai konfiscētas (piegādes laikā vai pēc tās). Šos apjomus pēc tam var salīdzināt ar šādu vielu kopējiem apjomiem, kas tikuši apstādināti vai konfiscēti. Jebkāda negaidīta apjomu palielināšanās vai izmaiņas apstādināto vai konfiscēto piegāžu biežumā vai ģeogrāfiskajā izplatībā var būt saistītas ar uzraudzības uzlabošanu, taču var liecināt arī par pastiprinātu nelikumīgās darbības uzmanību konkrētam tirgum, iespējams, saistībā ar iedomātiem vai reāliem trūkumiem vietējās uzraudzības sistēmā.

2.5 Konsolidētie dati par 2008. gadu uzrāda septiņkārtīgu pieaugumu viena prekursora, proti, etiķskābes anhidrīda apjomā salīdzinājumā ar 2007. gadu; šo prekursoru izmanto morfija (kas iegūts no opija) pārveidošanai par heroīnu. Eiropas Savienībā konfiscētā 241 tonna veido vairāk nekā 75 % no visā pasaulē konfiscētā prekursoru apjoma. Tā rezultātā Starptautiskā Narkotiku kontroles padome vairākkārt ir paudusi kritiku attiecībā uz ANO. Komisijas ziņojumā COM(2009) 709 par attiecīgo tiesību aktu novērtējumu un darbību tika secināts: lai gan vispārējā darbība ir apmierinoša, konstatējami atsevišķi trūkumi, un Komisija sniedza ieteikumus, it sevišķi attiecībā uz etiķskābes anhidrīda tirdzniecības Eiropas Savienībā uzraudzību un kontroli.

2.6 Komisija un visas pārējās iesaistītās puses vienmēr ir apzinājušās etiķskābes anhidrīda kā alkilēšanas aktīvās vielas

nozīmīgo lomu dažāda veida materiālu ar pārklājumu, filmu, plastmasas, farmaceitisko līdzekļu (piemēram, aspiřina) un citu patērētāju preču sintēzes procesā. Lielāko daļu no kopējās produkcijas pasaulē (pašreiz apmēram 1 miljons tonnu gadā) izmanto paši ražotāji savām vajadzībām, un tikai mazāk nekā viena trešdaļa no kopējā apjoma tiek pārdota trešo pušu gala lietotājiem. Tiek lēsts, ka nelikumīgai izmantošanai, galvenokārt Afganistānā, nepieciešamas no 380 līdz 570 tonnām gadā. No minētā daudzuma savukārt tiek saražotas aptuveni 380 tonnas Afganistānas heroīna, no kurām 70 tonnas tiek piegādātas narkotiku lietotājiem Eiropā. Pieņemot, ka viens grams heroīna nelegālajā tirdzniecībā Eiropā maksā aptuveni 40 euro, nelegālā tirdzniecība gadā sasniedz apmēram 3 miljardus euro. Minētā saražošanai vajadzīgā etiķskābes anhidrīda tirgus cena ir niecīga salīdzinājumā ar šiem skaitļiem, kā arī likumīgās tirdzniecības vērtību un personāla vai uzņēmumu reputācijas zaudējuma izmaksām, ko izraisa šāda minētās vielas novirzīšana nelikumīgai izmantošanai. Ķīmiskās rūpniecības visā pasaulē īstenotā atbildīgas ķīmikāliju apstrādes programma ("Responsible Care") palīdz nodrošināt, lai likumīgā tirgus dalībnieki, ienākot tirgū pirmo reizi, izprastu šos aspektus.

2.7 Ir atzīts, ka, pat ja sekmīgi tiks novērsti visi šo vielu novirzīšanas mēģinājumi Eiropā, tas turpinās notikt citviet pasaulē. Finansiālie ieguvumi narkotiku ražotājiem vienkārši ir pārāk lieli, kā norādīts iepriekš. Tomēr kontroles vēl joprojām ir pilnībā attaisnojamas un kalpo par piemēru pārējiem. Ja šīs kontroles tiek veiktas rentablā veidā, attiecīgās rūpniecības nozares tās pilnībā atbalsta, jo tādējādi tiek nodrošināts, ka tās var turpināt savu likumīgo tirdzniecību ES iekšienē.

2.8 Ņemot vērā augstāk minēto situāciju, Komisija ir apsvērusi vairākas alternatīvas pieejas, kā izklāstīts ietekmes novērtējumā, un ir apspriedusies ar iesaistīto nozaru pārstāvības struktūrām — galvenokārt Eiropas Ķīmijas rūpniecības padomi (CEFIC) saistībā ar ražotājiem ("uzņēmējiem") un atsevišķiem lieliem gala lietotājiem, kā arī FECC, kas pārstāv izplatītājus un mazākos gala lietotājus, — un ar to dalībvalstu pārstāvjiem, kurām būs jāīsteno priekšlikumi. Tika panākta vispārēja vienprātība par to, ka pašreizējais priekšlikums ir vispiemērotākā izvēle.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Komisijas priekšlikumā paredzēts pastāvošās reģistrācijas prasības attiecināt ne tikai uz etiķskābes anhidrīda ražotājiem, izplatītājiem un tirgotājiem, bet arī uz rūpnieciskajiem gala lietotājiem, proti, uzņēmumiem, kas etiķskābes anhidrīdu iepērk savām vajadzībām vai pārstrādei ES iekšienē.

3.2 Šādas rīcības mērķis ir vēl vairāk ierobežot etiķskābes anhidrīda esošo novirzīšanu vai mēģinājumus to veikt ES iekšienē, lai samazinātu šīs vielas nelikumīgu izmantošanu ārpus ES teritorijas un radītu lielāku tiesisko drošību uzņēmumiem, kas likumīgi darbojas ES teritorijā.

3.3 Tāpēc vielas, kas pašreiz Regulā (EK) Nr. 273/2004 klasificētas 2. kategorijā, tiek iedalītas divās grupās, attiecinošā 2.a kategoriju vienīgi uz etiķskābes anhidrīdu un 2.b kategoriju uz pārējām četrām ķīmiskajām vielām, kuras šīs izmaiņas neietekmē. Izmaiņas neskar 1. kategorijas definīcijas par ķīmiskām vielām, kuru tirdzniecības apjoms ir mazāks un kuras kā visjutīgākie un visnozīmīgākie narkotiku prekursori tiek kontrolētas vēl stingrāk, un 3. kategoriju, kas attiecas uz ķīmiskajām vielām, kuras tiek ražotas masveidā un izmantotas daudzveidīgiem mērķiem.

3.4 Priekšlikumā paredzēts arī izveidot narkotisko vielu prekursoru Eiropas datubāzi, lai nodrošinātu efektīvāku datu iegūšanu par konfiscētiem un apstādinātiem sūtījumiem un lai uzturētu sarakstu, kurā apkopoti Eiropas Savienībā licencētie vai reģistrētie uzņēmēji un lietotāji, kas likumīgi ražo, tirgo vai izmanto narkotisko vielu prekursorus.

3.5 Priekšlikumā arī precizētas dažas esošās definīcijas, paredzēts mikrouzņēmumu atbrīvojums no reģistrācijas maksas, grozīti spēkā esošie nosacījumi par komitoloģiju atbilstoši jaunajiem Lisabonas līguma noteikumiem un atcelta prasība vadlīniju izstrādē ievērot oficiālu pieņemšanas procesu. Priekšlikumā arī precizētas dalībvalstu tiesības noteikt papildu pasākumus, lai gūtu informāciju un nepieciešamības gadījumā ieietu uzņēmēju biroja telpās, pamatojoties uz jebkādam aizdomām par nelikumīgiem pasūtījumiem saistībā ar neklasificētām vielām.

3.6 Priekšlikuma tiesiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pants, un tas, vismaz savā pašreizējā redakcijā, atbilst ES prasībām par subsidiaritāti un proporcionālītāti.

3.7 Regula stātos spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, uzliktu saistības kopumā un būtu tieši piemērojama visās dalībvalstīs. Regulā paredzēts, ka kompetentās iestādes var izmantot līdz pat 18 mēnešiem ilgu pārejas periodu, lai izstrādātu nepieciešamās procedūras un lai atsevišķi gala lietotāji varētu veikt pirmreizējo reģistrāciju. Reģistrācijas procesu noteikumi visiem lietotājiem ir padarīti stingrāki, un tagad reģistrāciju iespējams atteikt gadījumā, ja kompetentajām iestādēm iesniegtā informācija tiek uzskatīta par nepietiekamu.

3.8 Priekšlikumam pievienots paskaidrojuma raksts un Komisijas darba dokuments (ietekmes novērtējums). Ir pieejams arī ietekmes novērtējuma kopsavilkums. Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD un Nodokļu politikas un muitas savienības ĢD attiecīgajās tīmekļa vietnēs ir apkopota informācija par Kopienas tiesību aktu attīstību narkotisko vielu prekursoru uzraudzības un kontroles jomā ES iekšienē un starp ES un trešām valstīm, kā arī sniegtas saites uz visiem saistītajiem dokumentiem, ieinteresētajām pusēm un iesaistītajām organizācijām.

3.9 Komisijas ziņojumi par narkotisko vielu prekursoru apstādinašanu un konfiscēšanu, kas izstrādāti, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem datiem par 2006.–2010. gadu, ir izskatāmo priekšlikumu pamatā un ir atrodamā tīmekļa vietnēs. Papildu informācija sniegta Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD prezentācijā, ko 2012. gada 16. decembrī sniedza Padomes muitas savienības darba grupā. Atsevišķi tika iesniegta arī Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD un Nodokļu politikas un muitas savienības ĢD kopīgi publicēto "Vadlīniju uzņēmējiem" kopija, ko paredzēts ar dalībvalstu kompetento iestāžu starpniecību izplatīt vienīgi uzticamiem uzņēmumiem, kuri iesaistīti likumīgos ilgtermiņa darījumos ar klasificētām un neklasificētām vielām.

3.10 Citos ziņojumos, piemēram, Starptautiskās Narkotiku kontroles padomes (INCB) 2011. gada "Ziņojumā par prekursoriem un ķīmikālijām, ko bieži lieto narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgai izgatavošanai" un ASV Valsts departamenta 2012. gada "Starptautiskās narkotiku kontroles stratēģijas ziņojumā par ķīmisko vielu kontroli" sniegts plašāks pārskats no ārēja skatu punkta. Šobrīd, piemēram, ir pieņemts, ka Afganistānā nav likumīga pieprasījuma pēc etiķskābes anhidrīda un ka tādejādi jebkāds šīs vielas imports ir nelikumīgs. Saskaņā ar attiecīgo informāciju koalīcijas spēki ir konfiscējuši apmēram 20 tonnas no ievērojami lielākā šīs vielas apjoma, kas tika importēts 2011. gadā. Domājams, ka nelegālie sūtījumi galvenokārt nāk no Ķīnas, Dienvidkorejas, Eiropas, Centrālāzijas valstīm un Indijas. Bez šaubām, šajā jomā vēl ir daudz darāmā, un izšķiroši faktori ir cieša starptautiskā sadarbība un ilgā darbā iegūta abpusēja uzticēšanās.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 EESK 2003. gada 26. februārī⁽¹⁾ sniedza savu atzinumu par Komisijas dokumentu COM(2002) 494 final, paužot pilnīgu atbalstu Komisijas priekšlikumiem par ierosinātajām pārbaudēm saistībā ar narkotisko vielu prekursoriem. Minētais tika atbilstoši ņemts vērā galīgajā versijā, proti, Regulā (EK) 273/2004, ko publicēja 2004. gada februārī⁽²⁾.

⁽¹⁾ OV C 95, 23.4.2003., 6. lpp.

⁽²⁾ OV L 47, 18.2.2004., 1. lpp.

4.2 EESK arī stingri atbalsta centienus mazināt narkotiku lietojumu gan ES teritorijā, gan ārpus tās, kā skaidri norādīts Komitejas 2012. gada maija atzinumā, kas izstrādāts, atbildot uz Komisijas paziņojumu “Stingrāka Eiropas reakcija uz narkotiku izraisītajām problēmām”⁽³⁾. Tajā uzsvērta nepieciešamība nodrošināt līdzsvarotu pieeju gan attiecībā uz piedāvājumu, gan pieprasījumu. Piedāvājuma samazināšana, kura nevar būt pastāvīga, jāpapildina ar stingriem, mērķtiecīgiem un efektīviem sabiedrības veselības aprūpes politikas pasākumiem, jo īpaši profilakses pasākumiem, ES un valstu līmenī (LESD 168. panta 1. punkts). Svarīga nozīme būs dalībvalstu sadarbībai un paraugprakses piemēru apmaiņai. Politikai jābūt balstītai uz datiem un pierādījumiem — un nevis otrādi.

4.3 Tāpēc EESK stingri atbalsta pašreizējo priekšlikumu pastiprināt ES iekšējās tirdzniecības ar etiķskābes anhidrīdu uzraudzību un kontroli un īstenot papildu pasākumus narkotisko vielu prekursoru uzraudzības un kontroles vispārējam atbalstam, it sevišķi, izveidojot Eiropas datubāzi par licencētiem vai reģistrētiem uzņēmējiem vai lietotājiem, kas arī aptvertu dalībvalstu sniegto informāciju par tādu vielu apstādīšanu vai konfiscēšanu, kuras izmantotas nelikumīgiem mērķiem, jo īpaši narkotisko un psihotropo vielu ražošanai (pārsvarā ārpus ES teritorijas). Īpašu satraukumu rada nelielu etiķskābes anhidrīda apjomu novirzīšana heroīna ražošanai.

4.4 EESK arī pauž atzīni Komisijai un visām pārējām pusēm, kas bija iesaistītas spēkā esošo tiesību aktu īstenošanā un tai sekojošajos pārskatīšanas un konsultāciju procesos par ciešo un nepārtraukto sadarbību ar dalībvalstīm, reglamentējošajām iestādēm, tiesībaizsardzības iestādēm, ražotājiem, pārvadātājiem un gala lietotājiem, kā noteikts 1988. gada ANO Konvencijas 12. pantā. Pateicoties šai sadarbībai, tika izstrādāti mērķtiecīgi, konkrēti, labi pamatoti un izmaksu ziņā efektīvi priekšlikumi, kuriem skaidru atbalstu pādušas visas tieši iesaistītās puses un tāpēc, domājams, tie arī tiks īstenoti.

4.5 Šīs sadarbības rezultātā jau ir ievērojami samazināties ES apstādīnāto vai konfiscēto narkotisko vielu prekursoru apjoms, un ir jācer, ka tas liecina par to, ka ES vairs netiek uzskatīta par “vieglu” mērķi. Tiek ziņots, ka īpaši sekmīga ir bijusi brīvprātīgi veiktā neklasificēto vielu uzraudzība. Lai cīnītos ar šādu inovatīvu, neatlaidīgu un lielu peļņu nesošu kriminālu darbību, svarīga ir elastība. Vismaz šajā jomā visām pusēm ir viens mērķis. To ir atzinušas visas iesaistītās puses, un tas, iespējams, varētu kalpot par paraugu izmaksu ziņā efektīviem ES tiesību

aktiem citās jomās, kuras lielākā mērā ietekmē uzņēmējdarbību, darba ņēmējus un patērētājus.

4.6 Minētie tiesību akti efektīvi darbojas arī tāpēc, ka attiecīgie ražotāji, izplatītāji un gala lietotāji jau ir pakļauti virknei līdzīgu pārbažu, ar kuru norisi tie ir pazīstami un kuras tiek veiktas saistībā ar radioaktīviem materiāliem, bioloģiskiem aģentiem, divējādi izmantojamām ķīmiskajām vielām un eksporta precēm, kurām nepieciešama iepriekšēja atļauja, u.c. Drīzumā tiks ierosināti jauni tiesību akti par sprāgstvielu prekursoriem. Taču ir nepieciešams visā visumā saglabāt šīs prasības un pēc iespējas saīsināt to vielu sarakstu, kurām nepieciešama reģistrācija un licences iegūšana. Tāpēc ir ticams, ka pašreizējais priekšlikums būs sekmīgs, sasniedzot tam diezgan šauri noteikto mērķi, proti, vēl vairāk samazināt jebkādu etiķskābes anhidrīdu novirzīšanu nelikumīgai izmantošanai tirdzniecībā, kas ES teritorijā notiek likumīgi; domājams, ka citas alternatīvas, kuras nav tik konkrētas un prasa vairāk darba, nespētu sasniegt iecerēto mērķi.

4.7 EESK arī piekrīt Komisijai, ka šis priekšlikums neietekmē nedz darba apstākļus rūpniecības nozarē, nedz arī vispārējās patērētāju tiesības, izņemot tādā ziņā, ka patērētāji kā privātpersonas tādējādi atbalsta ierobežotu heroīna un ar to saistīto produktu pieejamību Eiropā un ārpus tās. Taču būs grūti izmērīt to, vai šāds samazinājums patiešām būs novērojams. Šis priekšlikums tomēr nav atkarīgs no šāda izmaksu un ieguvumu novērtējuma un tāpēc būtu pēc iespējas ātrāk jāīsteno ierosinātajā veidā.

4.8 Visbeidzot, EESK pauž vēlmi sniegt ieguldījumu turpmākajās ES iniciatīvās šajā jomā un tāpēc aicina Komisiju pēc iespējas drīzāk ierosināt jaunus priekšlikumus, it sevišķi attiecībā uz psihotropajām vielām un pilnībā sintētiskām narkotiskajām vielām, kuras šobrīd pakāpeniski aizstāj tādas tradicionālās narkotikas kā heroīns, kā arī ienāk arvien jaunus tirgos.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK norāda, ka “uzņēmēja” un “lietotāja” definīcijas nav viennozīmīgi nošķiramas viena no otras (jo visu iesaistīto “uzņēmēju īpašumā” kādā brīdī būs “klasificētās vielas”). Tā kā viennozīmīgi ir nepieciešams norādīt uz šo atšķirību, 2. panta jaunā h) punkta pirmajā rindkopā pēc “juridiska persona” varētu pievienot frāzi “kura ir nevis uzņēmējs, bet gan”.

⁽³⁾ COM(2011) 689 final, EESK atzinums: OV C 229, 31.7.2012., 85. lpp.

5.2 Būtiski ir arī norādīt, ka minētais attiecas konkrēti uz lietotājiem, kuri darbojas ES teritorijā. Pārdošana un/vai piegāde lietotājiem ārpus ES ir reglamentēta atsevišķos tiesību aktos. Lai nodrošinātu iekšējā tirgus pienācīgu darbību, dalībvalstīm savā starpā arī jāprecizē, kuros gadījumos ir nepieciešama uzņēmēja un lietotāja reģistrācija, proti, valstī, kurā uzņēmējs vai lietotājs darbojas vai kurā produkts (etiķskābes anhidrīds) tiek laists tirgū.

5.3 Reģistrācijas prasība, kas šobrīd attiecas arī uz gala lietotājiem, likumīgajā tirdzniecībā varētu radīt īslaicīgus traucējumus. Tos varētu samazināt līdz minimumam, ja 18 mēnešu garajā pārejas periodā uzņēmēji un izplatītāji īstenotu proaktīvu saziņas politiku, kurā, vēlams, tiktu izmantotas dalībvalstu kompetento iestāžu izstrādātas skaidras un atbilstoši formulētas vadlīnijas. Esošās "Vadlīnijas uzņēmējiem" ir lielisks šādas saziņas paraugs. Reģistrācijas procesa laikā būtu skaidri jāinformē par reģistrācijas mērķi un ieguvumiem, lai gala lietotāji un uzņēmēji apzinātos ar novirzīšanu saistītās iespējas un riskus un tādējādi sekmīgāk varētu palīdzēt to mazināt. Kompetentajām iestādēm jābūt vienlīdzīgām piekļuves tiesībām gan gala lietotāju, gan uzņēmēju biroja telpām.

5.4 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu atbrīvot mikrouzņēmumus no reģistrācijas maksas, jo ir ļoti svarīgi ne tikai nodrošināt, lai tiktu turpināta likumīgā tirdzniecība (mikrouzņēmumu un to darbinieku interesēs), bet arī lai tiktu izprasta pārbaužu nepieciešamība un tās tiktu īstenotas pēc iespējas plašāk. Ņemot vērā, ka nelikumīgiem mērķiem nepieciešamo vielu apjomi ir nelieli, iespējams, tieši mazie lietotāji ir pakļauti riskam pieņemt piedāvājumus, kurus tie, viņuprāt, nevar atļauties palaist garām. Tāpēc būtiska nozīme ir labai saziņai visās

attiecīgajās valodās gan rakstiskā, gan elektroniskā formā ar nolūku veicināt prasību ievērošanu.

5.5 EESK norāda, ka ziņošanas un cita veida informācijas sniegšanas prasība attiecībā uz neklasificētām vielām balstās uz brīvprātības principu, proti, dalībvalstīm nav pienākuma ievērot ieteikto kārtību. Iekšējā tirgus aizsardzības ziņā tas, protams, nav ideāls risinājums, taču tas, iespējams, tomēr ir labāk nekā pievienot jau apzināto prioritāro prekursoru sarakstiem vēl lielāku skaitu vielu. Tādēļ visām iesaistītajām pusēm rūpīgi jāseko norisēm šajā jomā.

5.6 Visbeidzot, attiecībā uz ierosināto Eiropas datu bāzi, EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu un noteikti mudina īstenot šo ieceri ar nosacījumu, ka tiek nodrošināti pietiekami līdzekļi, lai datu bāzi būtu iespējams ilgtermiņā atjaunināt un to varētu izmantot visas iesaistītās puses, kā arī tā nestu reālus rezultātus, nevis būtu vienīgi novecojušu un nepilnīgu datu apkopojums. Vienlīdz svarīga būs apkopotu datu kvalitāte un kvantitāte. Šai ziņā izšķiroša nozīme būs dalībvalstu tiesībsargājošo iestāžu nepārtrauktam atbalstam.

5.7 Pieeja datiem, saprotams, jāsniedz vienīgi tiem dalībniekiem, kuri ilgstoši ir nodarbojušies ar likumīgu tirdzniecību, — iespējams, tiem, kuri ir iekļauti datu bāzē. Noteikumiem par informāciju, ko sniedz uzņēmēji, izplatītāji un gala patērētāji, kā arī dalībvalstis, būtu jābūt maksimāli saskaņotiem, lai saglabātu iekšējo tirgu un pēc iespējas samazinātu izmaksas. Taču minētais nedrīkst būt pretrunā ar šā priekšlikuma galveno mērķi, proti, apzināt un ierobežot narkotisko vielu prekursoru nelikumīgu novirzīšanu, un, cerams, aizturēt vainīgos.

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Mākoņdatošanas potenciāla atraisīšana Eiropā””

COM(2012) 529 final

(2013/C 76/11)

Ziņotājs: **PIGAL kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu 2012. gada 14. augustā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Mākoņdatošanas potenciāla atraisīšana Eiropā” ”

COM(2012) 529 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 18. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (16. janvāra sēdē), ar 158 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK uzskata, ka mākoņdatošana sniedz iespēju veicināt Eiropas izaugsmi un konkurētspēju, un vēlas šajā atzinumā sniegt atšķirīgu redzējumu, kas papildina Komisijas paziņojumā pausto. EESK mudina Komisiju rūpīgi apsvērt šo priekšlikumu un atbilstoši pielāgot stratēģiju mākoņdatošanas jomā.

1.2 EESK ir vienprātis ar Komisiju par nepieciešamību attīstīt mākoņdatošanu Eiropā, lai tās ekonomiku padarītu elastīgāku, efektīvāku un inovatīvāku. Tādēļ tā atbalsta Komisijas ierosinātās 3 darbības:

— daudzo tehnisko standartu pārskatīšana un sertifikācijas sistēmu stiprināšana;

— drošu un taisnīgu līgumu noteikumu un nosacījumu izstrādāšana mākoņdatošanas jomā;

— Eiropas Mākoņdatošanas partnerības izveide publiskā sektora kopīgas līderības veicināšanai, iesaistot dalībvalstis un uzņēmumus.

1.3 Mākoņdatošanas vajadzībām ir jāstiprina iedzīvotāju, viņu datu un privātuma aizsardzība. Tāpēc Komiteja aicina Komisiju turpināt šo darbu, veidojot starptautisku sadarbību un nostiprinot tiesisko sistēmu, lai

— aizsargātu datus un privātumu,

— nodrošinātu valdības iestāžu piekļuvi datiem,

— kontrolētu datus un atrisinātu konfliktus starp lietotājiem un pakalpojumu sniedzējiem,

— nodrošinātu datu pārnesamību un savstarpējo savietojamību.

Komiteja arī atgādina, ka minētie aizsardzības pasākumi būs maksimāli efektīvi attiecībā uz datiem, kurus mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzēji uzglabā ES teritorijā.

1.4 Komiteja iesaka Komisijai veicināt **Eiropas digitālās enerģijas ražošanas** attīstību, proti, Eiropas mākoņdatošanas infrastruktūras (sk. *IaaS: Infrastructure as a Service* jeb infrastruktūra kā pakalpojums) nodrošinātāju veidošanos un nostiprināšanos paralēli un papildus **mākoņdatošanas izmantošanas veicināšanai**, ņemot vērā pozitīvo pieredzi un panākumus mākoņdatošanas jomā ASV.

To var panākt vairākos veidos:

— rosināt ES dalībniekus aktīvāk iesaistīties un veikt ieguldījumus digitālās enerģijas ražošanas projektos. Uzņēmumu mērķauditorija varētu būt telekomunikāciju operatori, programmatūru redaktori u. c.;

— pastiprināt **struktūrfondu piešķirumus vai veicināt dotāciju izmantošanu**, lai atbalstītu mākoņdatošanas datu centrus, ko pārvalda un vada Eiropas dalībnieki; Eiropas finansējums platjoslas savienojumiem varētu būt par modeli mākoņdatošanas finansējumam;

— uzsākt **Eiropas projektus**, kuros Eiropas konsorcijs varētu sniegt konkurētspējīgus piedāvājumus, un tādējādi atbalstīt to darbību, pakalpojumus un produktus.

Mērķis ir **izmantot labvēlīgos apstākļus** (spēcīga datu aizsardzība Eiropā, lietotāju bažas saistībā ar pārāk tālu esošiem mākoņdatošanas pakalpojumu nodrošinātājiem, nepieciešamība pēc stingrām drošības garantijām u.c.), lai veicinātu gan vietējo un valstu (*sovereign cloud*), gan pārrobežu (konsorcijs, kurās iesaistītas vairākas dalībvalstis) **Eiropas mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzēju** veidošanos.

1.5 Informātikas pakalpojumu **pārstrukturēšana, darba vietu zudums, uzņēmumu pārvietošana**, virtualizācija un attālināšanās starp lietotājiem un informātikas pakalpojumu sniedzējiem saistībā ar pāreju uz mākoņdatošanu ir negatīvi aspekti, kas būtu jāņem vērā. Tomēr šī sociālā ietekme nav minēta Komisijas paziņojumā.

Tieši pretēji, Komisija, atsaucoties uz pētījumu aģentūras sniegtiem provizoriskiem aprēķiniem, paziņo, ka saistībā ar mākoņdatošanas ieviešanu izveidosies **2,5 milj. darba vietu**. EESK vēlas noskaidrot, vai šie skaitļi nav **nesasniedzami un atrauti no informātikas jomas realitātem**.

1.6 Papildus Eiropas mākoņdatošanas partnerībai (EMP), Komisijai vajadzētu pēc iespējas ātrāk izstrādāt **“Cloud First Policy” līdzīgu dokumentu** (balstoties uz ASV vai Jaunzēlandes piemēriem), lai veicinātu mākoņdatošanas lietošanas izplatību Eiropas un dalībvalstu pārvaldības iestādēs. Mērķis būtu nojaukt kultūras barjeras, kļedēt individuālās bailes un gūt neapšaubāmu labumu no lielāka elastīguma un zemākām izmaksām, izmantojot mākoņdatošanas pakalpojumus.

Tāpēc EESK uzsver, ka šajā uz **“Cloud First Policy”** balstītajā dokumentā Komisijai vajadzētu iekļaut atbilstošus drošības pasākumus attiecībā uz mākoņdatošanas izmantošanu publisko pakalpojumu jomā un vairākās jutīgās privātā sektora jomās, lai novērstu datu mitināšanas pakalpojumu nodošanu tādiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri ir pakļauti ar attiecīgu risku saistītiem valstu regulējumiem, piemēram, **“Patriot Act”**, kurš attiecas uz ASV piederīgiem pakalpojumu sniedzējiem pat tad, ja tie ir reģistrēti Eiropā.

1.7 Viena no galvenajām grūtībām un lietotāju (gan privātpersonu, gan uzņēmumu) bažām mākoņdatošanas jomā ir konfliktsituāciju ar pakalpojumu sniedzējiem risināšana ārpus savu valstu robežām.

Nemot par paraugu e-komercijas jomu, kas ir tikpat globalizēta un starptautiski izvērsta kā mākoņdatošana, Komiteja, kas ir

izstrādājusi atzinumu par šo tematu ⁽¹⁾, iesaka Komisijai iekļaut strīdu izšķiršanu tiešsaistē (ODR — *Online Dispute Resolution*) kā iespējamo risinājumu, lai izšķirtu lielāko daļu strīdu, īpaši tādus, kuros ir iesaistītas vairākas jurisdikcijas. Šādu strīdu izšķiršanu, kam jābūt neatkarīgai un objektīvai, varētu uzticēt jaunizveidotai vai esošai Eiropas aģentūrai. Tās pārziņā būtu starpniecība un sarunas starp mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem. Turklāt šāda starpniecības darbība ļautu apzināt konfliktsituāciju un sistemātisku problēmu galvenos cēloņus un vajadzības attiecībā uz esošās prakses vai regulējuma pielāgošanu.

1.8 Kaut gan ir bijuši dažādi paziņojumi (konferencēs, presē u. c.), kuros Komisijas pārstāvji ir apstiprinājuši savu vēlmi atbalstīt saziņas, informēšanas un potenciālo lietotāju apmācības pasākumus mākoņdatošanas jomā, paziņojumā nav ierosināti konkrēti un skaitliskā izteiksmē definēti pasākumi.

Tāpēc EESK sagaida, ka Komisija papildinās savu paziņojumu ar iniciatīvām, kas pirmām kārtām vērstas uz tiem lietotājiem, kuri ir vismazāk informēti par mākoņdatošanu, un, proti:

— individuālo lietotāju izglītošana par drošības jautājumiem un piesardzību mākoņdatošanas jomā; vispārīgie nosacījumi un līgumi, privātuma aizsardzība u. c.;

— veicināt MVU informētību par to, kā viņi var gūt labumu no mākoņdatošanas, izmaksu samazināšana, elastība, spēja reaģēt uz jauninājumiem IT jomā u. c.

1.9 EESK iesaka Komisijai paziņojumā norādīt, ka jāizstrādā **enerģijas patēriņa normatīvi** serveru centriem, kuri specializējas mākoņdatošanas jomā.

1.10 Attiecībā uz pasākumiem, ko Komisija plāno veikt, EESK iesaka sagatavot **precīzu grafiku** un katrā no attiecīgajām jomām precīzi un skaidri plānot **datumus un progresu ziņojumus**.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Atgādināšanas nolūkā mākoņdatošanas jēdziena skaidrojums ir sniegts paziņojuma pirmajā teikumā:

“Vienkāršoti “mākoņdatošanu” var saprast kā datu glabāšanu, apstrādi un izmantošanu attālos datoros (kuru precīza atrašanās vieta nav zināma, kuriem piekļūst no interneta.”

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Patērētāju strīdu alternatīva izšķiršana” (OV C 181, 21.6.2012., 93. lpp.) un EESK atzinums par tematu “Patērētāju strīdu izšķiršana tiešsaistē” (OV C 181, 21.6.2012., 99. lpp.).

Turklāt EESK 2012. gadā izstrādāja atzinumu, kurš jo īpaši bija veltīts mākoņdatošanas jautājumiem ⁽²⁾. Arī Nacionālā standartu un tehnoloģiju institūta (NIST — *National Institute of Standards and Technology*), Eiropas Parlamenta un Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja veiktais darbs pelna ievēribu.

Komisija ir publicējusi divus dokumentus (Komisijas atzinuma pieprasījums Komitejai attiecas tikai uz pirmo dokumentu):

— paziņojumu (turpmāk tekstā “paziņojums”) par Eiropas Komisijas stratēģiju mākoņdatošanas jomā;

— ietekmes novērtējuma dokumentu.

2.2 Komisija ierosina trīs “stratēģiskās darbības” ar mērķi sekmēt mākoņdatošanas izmantošanu Eiropā:

— pievērsties **tehnisko standartu** biezokņa pārskatīšanai un atbalstīt ES mēroga sertifikācijas sistēmas uzticamiem mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem;

— izstrādāt drošus un taisnīgus līgumu noteikumus un nosacījumus mākoņdatošanas jomā un jo īpaši mākoņdatošanas pakalpojumu līmeņa nolīgumu paraugnoteikumus;

— Eiropas Mākoņdatošanas partnerības izveide uz mākoņdatošanu balstīta publiskā sektora kopīgas attīstības veicināšanai, iesaistot dalībvalstis.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK ierosina jaunu mākoņdatošanas koncepcijas redzējumu, ko apzīmē ar jēdzienu “**digitālā enerģija**”, kuru arvien plašāk izmanto, lai raksturotu informātikas kapacitātes (datu glabāšanu, apstrādi, pārsūtīšanu), ko nodrošina mākoņdatošana.

Digitālā enerģija tiek nodrošināta bez nepieciešamības (patērētājiem) pārzināt ražošanas metodes vai datu centru darbību, novietojumu, izmantotās tehnoloģijas u.c. Izveidojas arī **jauna tirgus segmentācija**: līdzās lietotājiem un pakalpojumu sniedzējiem tagad darbosies digitālās enerģijas ražotāji, kuri var veikt milzīgus ieguldījumus (miljardos ASV dolāru), kas vajadzīgi, lai izveidotu mākoņdatošanas centrus.

3.2 Līdzīgi citiem enerģijas veidiem (fosilajiem energoresursiem, elektroenerģijai u.c.) digitālā enerģija kļūst par **ekonomisku un stratēģisku faktoru**.

Pirmkārt, šā enerģijas veida apgūšana (gan attiecībā uz ražošanu, gan izplatīšanu) ir pamats **izaugsmes un darba vietu radīšanas** potenciālam, ko paredz Digitalizācijas programma. Otrkārt, ir nepieciešama aktīva loma digitālās enerģijas ražošanas kontroles īstenošanā, lai Eiropai un tās dalībvalstīm nodrošinātu **stratēģisko neatkarību un pašpieietamību** (vismaz daļēji).

3.3 Mākoņdatošanas attīstība Eiropā iekļauj darbības attiecībā uz visu digitālās enerģijas vērtību ķēdi (lietošanu, pakalpojumus un ražošanu), kā parādīts turpmākajā tabulā:

Attīstības līmenis	Apraksts	Politikas mērķi	Apraksts
Lietojums	Vairāk iedzīvotāju, uzņēmumu un publisko iestāžu izmanto mākoņdatošanas risinājumus	Mākoņdatošanai labvēlīga vide	Eiropa vienkārši izmanto izstrādātās tehnoloģijas un digitālo enerģiju, kas ražota ārpus ES robežām
Pakalpojumi	Veidojas jauna mākoņdatošanas ekosistēma, kas vērsta uz programmatūras attīstību, balstoties uz mākoņdatošanas infrastruktūru	Mākoņdatošanas jomā aktīva Eiropa (*)	Eiropa ne tikai izmanto digitālo enerģiju, bet arī aktīvi tajā darbojas, attīstot inovācijas un jaunus pakalpojumus
Ražošana	Pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem pieejamu skaitļošanas jaudu radīšana (t.i., apjomīgas serveru fermas, kas ir mākoņdatošanas infrastruktūras pamatā)	Mākoņdatošanas jomā produktīva Eiropa (**)	Eiropa ir aktīva ne tikai pakalpojumu, bet arī digitālās rūpniecības jomā, ražojot digitālo enerģiju, lai nodrošinātu neatkarību un pašpieietamību

(*) Šis ir attīstības līmenis, uz ko EK priekšsēdētāja vietniece Neelie Kroes, kuras kompetencē ir Digitalizācijas programma, ir aicinājusi vairākās runās.

(**) EESK savā iepriekšējā atzinumā par mākoņdatošanu (TEN/452) ir rosinājusi šo vērienīgāko politikas mērķi.

(2) EESK atzinums par tematu “Mākoņdatošana (*cloud computing*) Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums), OV C 24, 28.1.2012., 40. lpp.

Pēdējās desmitgadēs ir pierādījusies dalībvalstu vai pat visas ES atkarība no dažādiem enerģijas avotiem — naftas, gāzes, elektroenerģijas u.c. Ja nākotnē Eiropas iedzīvotāju, uzņēmumu un publisko iestāžu datus mitinās, pārvaldīs un kontrolēs Eiropai nepiederīgi mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzēji, būs pamats bažām par **šādas atkarības ietekmi**:

- aizsardzība attiecībā uz īpaši jutīgiem datiem, kuriem ir būtiska nozīme stratēģiskajā konkurencē starp Eiropas valstīm un ārpus Eiropas esošām valstīm, piemēram, aviācijas, autorūpniecības, farmācijas un pētniecības jomā;
- datu pieejamība gadījumos, ja rodas starptautiska spriedze starp “mitinātāju” valstīm un ES dalībvalstīm;
- vienlīdzīga attieksme pret digitālās enerģijas patērētājiem neatkarīgi no tā, vai viņi ir vai nav “draudzīgas” valsts pilsoņi vai organizācijas;
- darba vietu un labklājības radīšana, ko nodrošina digitālās enerģijas ražošana, kā arī visa pakalpojumu attīstības ekosistēma mitinātāju valstīs, nostādot neizdevīgākos apstākļos tās valstis, kas vienkārši ir digitālās enerģijas lietotājas, aprobežodamās ar “mākoņdatošanai labvēlīgas vides” uzturēšanu.

3.4 Tomēr aparatūras, programmatūras un informātikas tīklu nodrošināšanas ziņā **Eiropa jau tagad ir ļoti atkarīga** no ārpus Eiropas esošiem piegādātājiem. Sociālo tīklu ievērojamākie spīdekļi nāk no Amerikas Savienotajām Valstīm, savukārt populārākās meklētājprogrammu vietnes kontrolē uzņēmumi, kas ir bāzēti ASV vai Ķīnā. IT attīstība arvien vairāk tiek novirzīta uz Indiju vai citām zemo izmaksu valstīm.

Patlaban digitālās enerģijas ražošana pasaules mērogā gandrīz pilnībā atrodas atsevišķa ražotāju oligopola kontrolē. Pēc dažu pētījumu datiem lielākais Eiropas operators ir OVH (saīsinājums nosaukumam “On Vous Héberge” (www.ovh.com)), kaut gan tam nav tāda pati atpazīstamība un ietekme pasaules mērogā. Virkni iniciatīvu ir uzsākuši vairāki telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēji: T-Systems, Telefonica Digital, Cloud Sigma, Numergy/SFR un Cloudwatt/Orange; tomēr tie nespēj konkurēt ar tādiem tirgus līderiem kā Amazon, Microsoft un Google.

3.5 Neraugoties uz dažām atšķirībām dalībvalstu tiesību aktos, tie joprojām ir tuvi Eiropas Savienības dokumentu tekstiem, standartiem un direktīvām; līdz ar to lietotājiem dažkārt pamatoti rodas bažas par to, ka viņu informācija var

nonākt ārpus Eiropas zonas un strīdu gadījumā radīt juridiskus sarežģījumus un šķēršļus.

Vislielākās lietotāju bažas saistītas ar “**Patriot Act**”. Tas ieviests terorisma apkarošanas vajadzībām (pēc uzbrukuma Dvīņu torņiem) un dod iespēju ASV valdībai vai federālajam tiesnesim piekļūt jebkurai informācijai; tās īpašnieks var būt gan ASV, gan citas valsts valstspiederīgais, bet vienīgais nosacījums ir tāds, ka šo informāciju mitina un kontrolē kāds ASV uzņēmums; tas attiecas arī uz datiem, kas glabājas kādā datu centrā Eiropas teritorijā. Turklāt informācijas īpašnieks netiek informēts, ka datu mitinātājs ir atklājis uzglabātos datus.

3.6 Ekonomikas aspektā Komisija lēš, ka turpmākajos astoņos gados Eiropā šajā nozarē varētu izveidot 2,5 miljonus jaunu darba vietu un tās ieguldījums Eiropas Savienības IKP varētu būt ap 160 miljardiem euro gadā (aptuveni 1 %).

Komiteja nav pārliecināta, ka šie kvantitatīvie mērķi ir pamatoti. Sīki izstrādāts pētījums par mākoņdatošanas faktisko ietekmi liecina, ka

- ekspluatācijas pakalpojumi būs kopīgi visiem mākoņdatošanas klientiem; līdz ar to, protams, tiks samazināts darbinieku skaits vai uzņēmumi tiks pārvietoti;
- mākoņdatošana sekmē standarta programmatūras izmantošanu (sk. *SaaS: Software as a Service* jeb programmatūra kā pakalpojums), kavējot specializētas programmatūras izstrādi, kurai vajadzīgs vairāk izstrādātāju. Tātad arī šajā aspektā paredzama darba vietu skaita samazināšanās.

Taču paziņojumā nav ne minēta, ne ņemta vērā šī sociālā ietekme, ne pārstrukturēšana, kas saistīta ar IT pakalpojumu pāreju uz mākoņdatošanu, ne arī darba vietu likvidēšana, virtualizācija un lietotāju attālināšanās no IT pakalpojumu sniedzējiem.

3.7 Ar mākoņdatošanu jau tagad panākts enerģijas ietaupījums IT aprīkojumam. Vienlaikus lielājiem mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem (datu glabāšanas jauda un saistītie pakalpojumi) ir serveru parki, kuros lielākoties izmanto procesorus, kas patērē ap 100 W stundā uz vienu vienību, taču īstermiņā vai vidējā termiņā šo patēriņu varētu samazināt 10 reizes. Daži mikroprocesoru ražotāji piedāvā lētus procesorus, kuri izdala mazāk siltuma (tā ir nopietna problēma, lai nodrošinātu kondicionēšanas sistēmas darbību iekārtu telpās).

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komisija galvenokārt pievērsusies publiskajai, bet ne privātajai mākoņdatošanai. Taču, pirms pilnībā pāriet uz publisku mākoņdatošanu, attiecībā uz kritisku informāciju šāda pieeja uzskatāma par noderīgu un dažkārt pat vajadzīgu.

Jānorāda, ka ar publiskiem mākoņpakalpojumiem jāsaprot “publiski pieejami mākoņpakalpojumi”, nevis “mākoņpakalpojumi publiskajā sektorā”.

4.2 Dokumenta ievadā norādīts, ka mākoņdatošanas tehnoloģija saistīta ar *papildu* risku, bet tas ne vienmēr atbilst patiesībai; mākoņdatošana neapšaubāmi rada jaunus riska veidus, bet vienlaikus novērš vairākus citus.

4.3 Daži angļu valodā lietotie termini, piemēram, “cloud-friendly” vai “cloud-active” ir grūti tulkotami citās valodās; dažos gadījumos paziņojuma tulkojumā pilnībā izmainīta oriģinālversijas teksta būtība.

Tā, piemēram, 3.1. un 3.2. punktā “cloud-friendly” un “cloud-active” (dažās valodās) ir tulkoti vienādi, kaut gan to mērķi ir atšķirīgi.

5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas viedoklis

5.1 Komisija sagatavojusi priekšlikumus mākoņpakalpojumu veicināšanai, lai

- uzlabotu līgumus, ko patērētāji slēdz ar digitālās enerģijas piegādātājiem; atsevišķām klauzulām jābūt obligātām (savukārt no citām ir jāizvairās), lai individuālos lietotājus vai mazos uzņēmumus efektīvāk aizsargātu pret dažu ražotāju spēcīgo ietekmi;
- ieviestu saskaņotus, visiem atpazīstamus standartus, kas sekmētu divu mākoņpakalpojumu platformu sadarbību un datu pārnēsamību;
- veidotu vienotu ES mākoņdatošanas tirgu, balstoties uz saskaņotu, pēc iespējas visām dalībvalstīm vienotu tiesisko sistēmu.

Visi šie priekšlikumi ir konkrēti, reāli īstenojami un vajadzīgi; tāpēc Komiteja tos pilnībā atbalsta. Vienlaikus tā norāda, ka pirmie divi priekšlikumi nav saistīti ar Eiropai raksturīgām problēmām. Komiteja būtu vēlējusies, lai Komisijas paziņojumā **prioritāri būtu apskatītas Eiropai raksturīgās problēmas.**

5.2 Komiteja joprojām atbalsta Digitalizācijas programmas pamatmērķus, proti,

— panākt, lai Eiropas Savienība, tās dalībvalstis un ekonomikas dalībnieki izvīrītos līderpozīcijā informācijas un telekomunikācijas nozarēs;

— iegūt zināmu neatkarību no citām ekonomiskajām zonām, kuras šobrīd ir līderpozīcijā vai kurās strauji attīstās minētās nozares;

— un svarīgākais – radīt darba vietas un labklājību Eiropā.

5.3 Lai veicinātu mākoņdatošanas plašāku lietojumu, dokumenta 3.1. punktā izvīrītais mērķis divreiz apzīmēts ar angļu valodas terminu “**cloud-friendly**”. Taču par Digitalizācijas programmu atbildīgā komisāre vairākās savās uzrunās mākoņdatošanas atbalstam runā par mērķi panākt, lai Eiropa kļūtu “**cloud-active**”.

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece Neelie Kroes Davosā norādīja: “I want to make Europe not just “cloud-friendly” but “cloud-active”” un oficiāli paziņoja par šo Komisijas paziņojumu, publicējot savā blogā rakstu “*Making Europe cloud active*” (27.9.2012). Tātad mākoņdatošanas veicināšanas pakāpe, uz ko viņa aicinājusi savās runās, ir vērienīgāka nekā vienkārši “cloud-friendly” [mākoņdatošanai labvēlīga vide].

Tādēļ Komiteja pauž izbrīnu par plaisu, kas šķir Komisijas priekšsēdētāja vietnieces izvīrītos leģitimos mērķus no paziņojumā konkrēti ierosinātajiem pasākumiem. Komiteja arī norāda, ka vienā no iepriekš izstrādātiem atzinumiem ⁽³⁾ tā mudināja Komisiju neaprobežoties ar “cloud-active” mērķi Eiropai, bet izvīrīt vērienīgāku – “**cloud-productive**” mērķi.

5.4 Paziņojumā nav ierosināts ES līmenī izveidot “**ES dižmākonī**” digitālās enerģijas ražošanai. Ņemot vērā Komunikācijas tīklu, satura un tehnoloģiju ĢD uzdevumu un šāda “milža” izveides sarežģītību, Komiteja saprot un atbalsta Komisijas nostāju. Turklāt arī dažādie nozares dalībnieki (telekomunikāciju operatori, programmatūras izdevēji, sistēmu integrētāji u.c.), ar kuriem notikušas apspriedes, vienprātīgi atbalsta šādu nostāju.

Tomēr **Eiropas Savienība var atrast savu “zelta vidusceļu”** starp ES “milža” nereālo izveidi un ES “mikromākoņiem”, kas tirgus sektorā darbojas līdzās pasaules mēroga uzņēmumiem, kas nav ES uzņēmumi un kuriem ir plašas mārketinga, tirdzniecības un finanšu iespējas.

Komitejas priekšlikuma mērķis ir izveidot un stiprināt lielos ES uzņēmumus, kuru kompetencē ir mākoņdatošanas megacentri, lai izveidotu **digitālo nozari Eiropas Savienībā**. Tie var būt gan vietējie, gan valstu (*sovereign cloud*), gan pārrobežu uzņēmumi (konsorcijs, kuros iesaistītas vairākas dalībvalstis).

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Mākoņdatošana (*cloud computing*) Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums), OV C 24, 28.1.2012., 40. lpp.

5.5 Komiteja arī norāda, ka ES mākoņdatošanas jomas dalībniekiem, kaut arī tie nav tirgus līderpozīcijā, ir vairākas **konkurētspējas priekšrocības**:

— mākoņdatošanas klienti vēl ir ļoti piesardzīgi un priekšroku dod vietējam, parasti valsts vai reģionālajam mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējam, pat ja šāda piesardzība neļauj maksimāli samazināt mākoņdatošanas izmaksas;

— Eiropā un dalībvalstīs datu aizsardzības noteikumi joprojām ir sarežģīti lietotājiem, tāpēc tiek izvēlēti mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzēji no attiecīgās valsts;

— starptautiskie noteikumi, kuri jāievēro citu valstu, kas nav ES dalībvalstis, pakalpojumu sniedzējiem pašreiz nav pielāgoti mākoņdatošanai; visplašāk pazīstamais piemērs ir “Patriot Act” ASV.

Taču šādi labvēlīgi apstākļi ES uzņēmumu izveidei neturpināsies mūžīgi. Tāpēc ir **svarīgi, lai Komisija nevilcinātos** un sekmētu ES uzņēmumu izveidi šajos labvēlīgajos apstākļos.

5.6 Paziņojuma 2. punktā norādīts: “ir maz ticams, ka savrupi centieni valsts mērogā varētu nodrošināt optimālu rentabilitāti”. Komiteja aicina Komisiju pārskatīt savu nostāju attiecībā uz “sovereign cloud”.

Pirmkārt, izbrīnu rada tas, ka nekur paziņojumā vai ietekmes novērtējumā šis stingrais apgalvojums nav pamatots ar faktiem.

Otrkārt, attiecībā uz “sovereign clouds” vai “local clouds” paziņojumā izteikta stingra kritika, bet nav ierosināts alternatīvs risinājums. Šāda kritika varētu apdraudēt jebkādu piemērotu risinājumu, lai nodrošinātu stabilu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu mākoņdatošanas pakalpojumu piedāvājumu līdzās lielajiem uzņēmumiem no citām ģeogrāfiskajām zonām (Indija, Ķīna, ASV).

5.7 Ierosinātā pieeja ir lielā mērā orientēta uz “**publiskā sektora kopīgas līderības veicināšanu**” izmantojot Eiropas mākoņdatošanas partnerību (sk. 3.5. punktu).

Komiteja atzīst un atbalsta Komisijas nostāju par to, ka Eiropas sociāli ekonomiskajos modeļos publiskajiem pakalpojumiem ir svarīga nozīme. Tāpēc tie ir svarīgi arī mākoņdatošanas veicināšanai.

Tomēr Komiteja apšaubā, ka vispārējos budžeta ierobežojumu apstākļos, ES publiskie pakalpojumi varētu būt mākoņdatošanas inovācijas virzītājspēks. Komiteja arī atgādina, ka **veiksmīgākie**

risinājumi Eiropā panākti, pateicoties vai nu privātajam sektoram (piemēram, mobilie sakari un viedkartes) vai **privātajam sektoram, kuram piešķirts publiskais atbalsts** (Airbus, Ariane Espace u. c.).

Komiteja iesaka Komisijai precizēt “virzītājspēka funkciju”, kas paredzēta šai partnerībai.

5.8 Komisijas ierosinātā pieeja atbilst **lejupējās pieejas modelim**; tas nozīmē veicināt plašāku izmantošanu, lai nodrošinātu pakalpojumus un digitālās enerģijas ražošanu.

Komiteja būtu gatava atbalstīt šādu pieprasījuma pakāpenisku pieaugumu apstākļos, kad nav neviena dominējošā dalībnieka vai ir nodrošināts ES valstu un citu valstu dalībnieku līdzsvars. Diemžēl apstākļi ir mainījušies, un galvenie mākoņdatošanas jomas dalībnieki nāk no valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, turklāt tie ir oligopola pozīcijā. Tāpēc mākoņpakalpojumu plašāka izmantošana varētu radīt pretējas sekas un vēl vairāk nostiprināt līderu pozīcijas.

Neiebilstot pret plašāku izmantošanu, Komiteja uzskata, ka Komisijai jāparedz “drošības līdzekļi”, lai šie pasākumi būtu labvēlīgi ES dalībniekiem un veicinātu to darbību vidē, kurā dominējošā pozīcijā ir dalībnieki no valstīm, kuras nav ES dalībvalstis.

5.9 Paralēli un papildus iepriekš izklāstītajai lejupējai pieejai Komiteja vēlas aicināt Komisiju ierosināt konkrētus pasākumus, kas nepārprotami atbilst **augšupējai pieejai**. Tas nozīmē atbalstīt mākoņdatošanas uzņēmumu izveidi reģionālajā, valstu vai pārrobežu līmenī, lai turpmāk veicinātu pakalpojumu attīstību un mākoņdatošanas plašāku izmantošanu.

Citas nozares, piemēram, autobūves un mobilo telekomunikāciju nozare, jau apliecinājušas, ka spēcīga un jaudīga rūpnieciskā ražošana Eiropā var būtiski stimulēt augstākos līmeņus (pakalpojumus un lietojumus). Šīm nozarēm paredzētos stimulējošos pasākumus varētu atkārtoti izmantot digitālās enerģijas ražošanai.

Jāņem vērā arī ASV piemērs. Mākoņdatošanas attīstībai ASV jau pašā sākumā piemēroja augšupēju pieeju un, kā zināms, tā bija veiksmīga.

Tāpēc, norādot uz šo mākoņpakalpojumu plaša mēroga attīstības veiksmīgo piemēru, Komiteja ierosina Komisijai ņemt to vērā un rosināt līdzīgu veiksmīgu mākoņpakalpojumu attīstību Eiropā.

5.10 Komisija, tāpat kā pārējās ES iestādes, **plaši izmanto IT līdzekļus**. Taču līdz šim izstrādātie risinājumi tikai atsevišķos gadījumos ir balstīti uz mākoņdatošanu. Vienlaikus ASV ieviesa “Cloud First Act”, ar kuru iesaistītajām iestādēm noteica par pienākumu prioritāri izvēlēties mākoņdatošanas pieeju.

Nemot vērā šo veiksmīgo piemēru, Komiteja ierosina Komisijai un pārējām iestādēm īstenot “**Cloud First**” politiku, lai attīstītu ES mākoņdatošanas ekosistēmu un ievērojami samazinātu darbības budžeta apmēru.

5.11 Komisija jau agrāk ir izstrādājusi un ieviesusi praktiskus pasākumus, piemēram, platjoslas un IT modernizācijas jomā. Minēsim šādus konkrētus piemērus:

- **informācijas un komunikācijas programmas** ar mērķi informēt un apmācīt vietējos iesaistītos dalībniekus;
- **inovatīvu projektu izstrādes programmas** ar mērķi attīstīt vietējās ekosistēmas, tostarp reģionos, kuri nav iesaistīti inovācijas darbībās;

— **subsīdijas publisko pakalpojumu modernizēšanai**, piemēram, e-pārvaldībai.

Tā kā minētās programmas ir bijušas veiksmīgas, Komiteja aicina Komisiju plānot un piešķirt līdzekļus līdzīgai programmai mākoņdatošanas jomā.

EESK aicina regulēti un pakāpeniski, taču pēc iespējas ātrāk mākoņdatošanas vidē iekļaut drošas iestāžu datubāzes. Tas sniegtu iespēju iedzīvotājiem vieglāk pārvaldīt kritiskus datus (atbilstīgi ES un valstu tiesību aktiem) un vienlaikus vairāk uztiēties mākoņdatošanai.

5.12 Komisija ierosinājusi virkni pasākumu mākoņdatošanas veicināšanai. Bet paziņojumā nav norādīti precīzi termiņi šo pasākumu īstenošanai.

Tādēļ Komiteja aicina Komisiju pēc iespējas ātrāk publiskot šo pasākumu īstenošanas kalendāro grafiku. Mākoņdatošanas tehnoloģija attīstās strauji, tāpēc ir svarīgi, lai visi **dalībnieki nekavējoties varētu saskaņot un pielāgot attiecīgās stratēģijas Komisijas pasākumiem.**

Briselē, 2013. gada 16. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz atjauninātu ES un Klusā okeāna valstu partnerību attīstības jomā""

JOIN(2012) 6 final

(2013/C 76/12)

Ziņotājs: **Carmelo CEDRONE kgs**

Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos 2012. gada 21. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļā uz atjauninātu ES un Klusā okeāna valstu partnerību attīstības jomā" "

JOIN(2012) 6 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 19. decembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 486. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 16. un 17. janvārī (2013. gada 17. janvāra sēdē), ar 139 balsīm par, 13 balsīm pret un 14 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata par vērienīgiem un plašiem mērķus, kurus ES ir likusi pamatā ES un Klusā okeāna valstu jaunas partnerības attīstībai, bet uzskata par nepietiekami skaidrām to īstenošanas metodes, kas galvenokārt vērstas uz dabas aizsardzību un reģiona bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Komiteja piekrīt, ka sadarbībā ar citām organizācijām ir jārisina jautājumi par klimata pārmaiņu ietekmi, kas transversālā veidā nosaka visas valstu un daudzpusējās attīstības politikas nostādnes un skar ne tikai ekonomiku, bet arī sabiedrību. Turklāt ar klimata pārmaiņām saistītie problēmjautājumi organiski būtu jāiekļauj arī reģiona vides politikas nostādnēs, lai tādējādi panāktu saskaņotas darbības un pasākumus.

1.2. EESK tomēr uzskata: lai sasniegtu šo mērķi, iesaistītajās valstīs vajadzētu gan izstrādāt integrētus ilgtspējīgas attīstības pasākumus un darbības, lai palielinātu atbalsta ietekmi un saskaņoti izmantotu visus intervences pasākumus, gan ar programmatisku pieeju vidējā termiņā un ilgtermiņā aktīvi iesaistīt arī vietējos dalībniekus.

1.3. EESK uzskata par svarīgu paziņojumā iekļauto atsauci uz atziņu, ka iespēja pilnībā izmantot tiesības un stabila demokrātija ir būtisks priekšnoteikums valsts ekonomiskajai attīstībai. Diemžēl diskusija par situāciju Fidži, kur joprojām valda diktatūra, kas saviem iedzīvotājiem liedz pamattiesības, ir tikai ieskice, lai gan no Eiropas puses tā būtu pelnījusi stingrāku un saskaņotāku nostāju.

1.4. Būtu jāizmanto iespēja, ko sniedz jaunas partnerības attīstības jomā izstrāde, lai norādītu principus un nosacījumus, kas būtu jāveido pamats ES vispārējai nostādnei attiecībā pret visām valstīm, kas saņem Kopienas atbalstu, sākot no Kotonū nolīguma pilnīgas piemērošanas dienas. Tāpat ir jānodrošina faktiskā demokrātijas īstenošana visās valstīs, proti, pilnībā jāievēro pamattiesības un tiesības uz darbu, kā arī jānodrošina piedalīšanās demokrātiskajā dzīvē.

1.5. Īpaša uzmanība būtu jāvelta sieviešu dramatiskajam un satraucošajam stāvoklim visās reģiona valstīs, jo viņām liegta viselementārākās tiesības. Risinot visus jautājumus, kas saistīti ar ES un Klusā okeāna valstu attiecībām, liela vērība būtu jāpievērš sieviešu tiesībām un aizsardzībai. EESK un tās partneri pauž bažas par vardarbības pret otru dzimumu lielo izplatību, sieviešu reto iesaistīšanu lēmumu pieņemšanā un ierobežotajām iespējām ieņemt augstus amatus, un tam Komisijas dokumentā un turpmākajā darbībā būtu jāvelta vairāk uzmanības.

1.6. EESK joprojām ļoti svarīga ir sociālo partneru un visas pilsoniskās sabiedrības izaugsme šajā reģionā, tāpat kā citos reģionos, ar ko ES ir noslēgusi nolīgumus. Šajā nolūkā ir svarīgi veicināt un pielietot atbilstošus instrumentus, kas ļautu praktiski sasniegt minētos mērķus. Lai gan EESK apzinās grūtības saistībā ar ģeogrāfisko izvietojumu, kas ierobežo arī strukturētas divpusējās attiecības, tomēr uzskata, ka jo īpaši lietderīgi ir izveidot atsevišķas valsts un, iespējams, visa reģiona vietējā mēroga tīklu un apvienoto komiteju. Šiem līdzdalības instrumentiem vajadzētu atvieglot sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību visos nolīgumu izstrādes, īstenošanas un

pārraudzības posmos. Tam būtu jāklūst par pamatprincipu. Ir vēlams tieša iniciatīva, kas veicinātu autentiskas reģiona ekonomikas un sociālo lietu padomes (ESP) izveidi, lai sekmētu arī sociālā un pilsoniskā dialoga nostiprināšanos, kā arī uzlabotu visu vietējā līmeņa dalībnieku veikspēju, paredzot īpašus finansējumus.

1.7. EESK uzskata, ka īpaši svarīgi ir koordinēt daudzus ES pasākumus starp dažādiem, programmās iesaistītajiem Eiropas Komisijas (EK) direktorātiem un Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD), kā arī PTO iesaisti šajā reģionā. Koordinācija ir tik svarīga tāpēc, ka attiecīgajās valstīs publiskās pārvaldes aparāts ir mazs. Šī pieeja var būt izdevīga EĀDD izlēmīgi rīkoties, cerot, ka ES pastiprinās ārpolitikas darbību, balstoties uz ES valstu lielāku koordināciju.

1.8. Eiropas Komisijas paziņojumā daudz uzsvērts klimats. Savukārt EESK secina, ka būtisks priekšnosacījums klimata problēmas risināšanai ir ekonomikas attīstība. Lai nodrošinātu iekļaujošu, ilgtspējīgu un integrētu izaugsmi par labu attiecīgā reģiona attīstībai, EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt saskaņotību starp attīstības politiku un pasākumiem vides aizsardzības, kā arī citās jomās, piemēram, tirdzniecības, zivsaimniecības, lauksaimniecības, nodrošinātības ar pārtiku, pētniecības, kā arī cilvēktiesību un demokrātijas atbalsta jomā. Atbalsta piešķiršanas kritēriju pamatā jābūt skaidriem un iepriekš noteiktiem rādītājiem, turpmākajos posmos tajos iekļaujot arī programmu uzraudzību un izmantojot koordināciju starp dažādiem atbalsta sniedzējiem.

1.9. EESK piekrīt norādei, ka, lai reģionā palielinātu integrācijas iespējas, jādiferencē intervences pasākumi starp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm (ĀKK) un aizjūras valstīm, ņemot vērā katras valsts atšķirīgo institucionālo stāvokli un attīstības līmeni. Jāizvērtē arī stāvoklis aizjūras teritorijās, kas ir attīstītākas nekā citas valstis un kas jau saņem Eiropas Attīstības fonda (EAF) un divpusējo atbalstu. Šādi intervences pasākumi būtu jāsaista ar programmām, kas ir paredzētas citām reģiona valstīm. Šīs teritorijas varētu būt nozīmīgs atskaites punkts, lai tādējādi izplatītu tiesības, vērtības un Eiropas politikas paraugpraksi, kas vērsta uz iekļaujošu izaugsmi.

1.10. Attiecībā uz tirdzniecības nolīgumiem būtu lietderīgi (pat neraugoties uz pašreizējām grūtībām) virzīties uz reģionālu nolīgumu, kas pārsniegtu divpusējos nolīgumus, ņemot vērā, ka, izņemot zivsaimniecību, tirdzniecības relatīvā izteiksmē tas tomēr ir mazas ekonomikas vienības.

1.11. EESK arī uzskata, ka ES būtu lietderīgi ar attiecīgās ANO komisijas starpniecību uzmanīgi sekot līdzi sarunām par jūras tiesībām saistībā ar kontinentālo šelfu, it īpaši attiecībā uz šajā atzinumā aplūkoto teritoriju.

2. Ievads

2.1. Kā zināms, ES ir noslēgusi vairākus partnerības nolīgumus ar Klusā okeāna reģionu; šī jaunā partnerība ietver 15 neatkarīgas salu valstis⁽¹⁾, 4 aizjūras zemes un teritorijas (AZT)⁽²⁾, Klusā okeāna salu forumu (PIF), kā arī Austrāliju un Jaunzēlandi, kas ir foruma galvenās dalībnieces un līdzīgi domājošas partneres. Saskaņā ar 2006. gada stratēģiju ES mērķis ir nostiprināt savu nozīmi minētajā reģionā, gan tādēļ, ka ES ir otra lielākā līdzekļu devēja reģionā pēc Austrālijas, gan arī, lai veicinātu visa reģiona ekonomikas un sociālo attīstību, atzīstot arī nepieciešamību nodrošināt pilnīgu cilvēktiesību ievērošanu un demokrātisko iestāžu konsolidāciju.

2.2. Pamatojoties uz Kotonū nolīgumu (ES–ĀKK), ES šajā paziņojumā, atbilstīgi savai Pārmaiņu programmai⁽³⁾, apņemas savu darbību Klusā okeāna reģionā koncentrēt uz šādiem pamatmērķiem:

- veicināt saskaņotību starp attīstību, pasākumiem vides aizsardzības jomā un citām ES politikas jomām, piemēram, tirdzniecību, vidi, zivsaimniecību, pētniecību, no vienas puses, un atbalstu cilvēktiesību un demokrātijas atzīšanai un pilnīgai ievērošanai, no otras puses;
- pielāgot un uzlabot ES Oficiālās attīstības palīdzības (OAP) īstenošanas metodes un paredzēt lielāku finansējumu klimata pārmaiņu risku novēršanai Klusā okeāna reģionā, lai paaugstinātu vispārējo pievienoto vērtību, rezultātus, ietekmi un efektivitāti;
- sekmēt Klusā okeāna reģiona AZT sekmīgu reģionālo integrāciju un uzlabot šo valstu spēju popularizēt ES vērtības un kļūt par katalizatoriem, lai panāktu iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi cilvēkkapitāla attīstībai šajā reģionā;
- kopā ar Klusā okeāna valstīm ANO un citos starptautiskos forumos izstrādāt konstruktīvu darba kārtību attiecībā uz kopīgu interešu jautājumiem;
- apvienot spēkus ar līdzīgi domājošiem partneriem, lai risinātu svarīgus cilvēktiesību jautājumus un palīdzētu nostiprināt demokrātijas procesus visā reģionā.

⁽¹⁾ Kuka salas (nav balsstiesību ANO), Mikronēzijas Federatīvās Valstis, Fidži, Kiribati, Māršala salas, Nauru, Niue (nav balsstiesību ANO), Palau, Papua-Jaungvineja, Samoa, Zālamana salas, Austrumtimora, Tonga, Tuvalu un Vanuatu.

⁽²⁾ Francijas Polinēzija, Jaunkaledonija, Pitkērna un Volisa un Futuna.

⁽³⁾ Komisijas paziņojums "ES attīstības politikas ietekmes palielināšana: pārmaiņu programma", COM(2011) 637, 13.10.2011.

Eiropas Savienība, būdama partneru un vietējā līmeņa ieinteresēto personu atzīta līdere cīņā ar klimata pārmaiņām un to ietekmi, ir iecerējusi nostiprināt savu klātbūtni šajā reģionā, rīkojoties atbildīgi.

2.3. Lielākā daļa salu valstu un teritoriju joprojām ir iedzīvotāju skaita ziņā mazi reģioni, bet ar lieliem attālumiem un daudzveidību, kas rada ne vienu vien problēmu reģiona īpašās ģeogrāfiskās atrašanās dēļ un padara šos reģionus nestabilus un neaizsargātus; taču ir vairāki tos vienojoši faktori, piemēram, jūras ekosistēma, kas joprojām ir unikāla vērtība un ir pelnījusi uzmanību un aizsardzību.

2.4. Tas nav viegli sasniedzams mērķis ne tikai paziņojumā minēto iemeslu, bet arī ekonomikas krīzes dēļ, kas Eiropas Savienības ārpolitikai ir radījusi ierobežojumus, kuri varētu arī ietekmēt Kotonū nolīguma turpinājumu pēc 2020. gada. Savukārt šo valstu atrašanās vieta ir stratēģiski nozīmīga ES, ņemot vērā, ka tuvumā ir tādas valstis kā Ķīna un Japāna. Tādēļ būtu ļoti lietderīgi iesaistīt un labāk izmantot aizjūras zemes un teritorijas ES politikas izplatīšanai, kā arī programmu un juridiskās kultūras ieviešanai, lai panāktu neapšaubāmas abpusējas priekšrocības.

3. Pozitīvie aspekti

3.1. Uzmanība, kas vērsta uz klimata pārmaiņu ietekmi un uz to nelabvēlīgajām sekām visā reģionā attiecībā gan uz ekosistēmas stabilitāti (tiklīdz, ka tiek apdraudēta tās pastāvēšana), gan uz arvien pieaugošo nelīdzsvarotības ilgtspējīgas izaugsmes risku iesaistītajās valstīs, raugoties ne vien no šaura ekonomikas un budžeta aspekta, bet arī no politiskā un sociālā skatupunkta; ar to saistīta ir riskus palielinoša ietekme, kas ierobežo arī ANO tūkstošgades attīstības mērķu īstenošanu.

3.2. Uzmanība, kas vērsta uz nepieciešamību integrēt dažādu, atbalstos (gan divpusējos, gan daudzpusējos) iesaistīto starptautisko dalībnieku pasākumus, kas pašlaik ir ļoti sadrumstaloti un tādēļ nav pilnībā efektīvi. Jāpastiprina gan pieņemtie finanšu instrumenti, gan atbalstu ietekme.

3.3. Nepieciešamība pēc saskaņotas sadarbības ar starptautiskajām iestādēm; Komisijas paziņojums attiecībā uz klimata pārmaiņu ietekmi galvenokārt atsaucas uz ANO.

3.4. Uzmanība, kas vērsta uz reģionālo sadarbību un nepieciešamību uzlabot (ja ne izstrādāt) nozaru programmas un attīstības plānus, kurus atbalsta reģionālās organizācijas, lai veicinātu

integrētu pieeju atbalstiem un to pārvaldībai, kā arī reģiona attīstības stratēģijām.

3.5. Paziņojumā ir uzsvērts dialoga ar vietējiem institucionālajiem dalībniekiem nozīme, lai noteiktu atbalsta programmas un sadalītu atbildību par to īstenošanu.

3.6. Uzmanība, kas vērsta uz pasākumu efektivitātes palielināšanu, uzsverot nepieciešamību paredzēt kopā ar saņēmējvalstīm kopīgus minēto pasākumu uzraudzības, pārvaldības un īstenošanas mehānismus. Šajā sakarā vajadzētu precīzāku informāciju.

3.7. Daudzpusējo un divpusējo atbalstu sniedzēju atbalstu piešķiršanas metožu analīze, uzsverot apņemšanos pielāgot atbalsta piešķiršanas metodes tā, lai tās atbilstu grūtībām, ar ko saskaras mazās administrācijas Klusā okeāna salu valstīs un teritorijās; uzmanība, kas vērsta uz saņēmējvalstu grūtībām iekļaut atbalstus valsts attīstības programmās, kas paredz mērķtiecīgus pasākumus valsts iestāžu veikspējas uzlabošanai.

3.8. Izteiktās bažas par stāvokli Fidži attiecībā uz pamattiesību pārkāpumiem, kam Komisija ir iecerējusi turpināt pievērst uzmanību, bet bez īpašas atsauces uz jebkādiem iespējamiem nosacījumiem atbalsta piešķiršanai.

4. Problēmas

4.1. Komisijas paziņojumā būtībā nav skaidri pateikts, kā ES plāno izvēlēties un stiprināt pasākumus, neskaitot tos, kurus paredzēts īstenot īstermiņā; kaut arī tie ir svarīgi, bet tomēr nepilnīgi, ja vēlamies turpmāk ietekmēt reģiona ilgtspējīgu attīstību. Tas ir īpašs, plašs reģions, kas ietver daudzas mazas un ļoti mazas valstis iedzīvotāju skaita ziņā, bet plašas ģeogrāfiskā nozīmē; valstis, kurām ir dažāda pieeja un dažāda izpratne par nepieciešamajiem pasākumiem, kas vērsti uz ilgtspējīgu attīstību ilgtermiņā, kā arī ir atšķirīgi uzskati par noteikumiem, kas jāpiemēro valsts līmenī un teritoriālajos un starptautiskajos ūdeņos, kuri iezīmē robežas starp valstīm.

4.2. EESK uzskata, ka ir vajadzīga integrēta un ilgtermiņa pieeja ar visu reģionā darbojošos dalībnieku dalītu atbildību, neatkarīgi no tā, vai tie ir starptautisko iestāžu, citu valstu vai vietējie dalībnieki. Komisijas partnerības priekšlikumā būs jāņem vērā sarunas par Kopienas jaunā budžeta pārskatīšanu, jaunās prioritātes, kas tiks izvirzītas tūkstošgades attīstības mērķos pēc 2015. gada un jaunais sarunu process, kas sāksies, par Kotonū nolīgumu.

4.3. Norādītajos mērķos būtu lietderīgi lielāku uzmanību pievērst Klusā okeāna reģiona integrētai attīstībai, attīstības politikai un atbalsta jomām; piemēram, lauksaimniecība un nodrošinātība ar pārtiku ir pieminētas tikai saistībā ar ietekmi, ko rada klimata pārmaiņas šajā reģionā. Lauksaimniecība veido lauku apvidu dzīvotspējas pamatu. Kaut arī lauksaimnieciskā darbība pārsvarā apmierina tikai māsaimniecības iztikas vajadzības (tikai cukurniedru un palmas eļļas audzēšanai ir būtiska nozīme eksportā), tomēr pastāv dabas resursu apsaimniekošanas un zemes un lauksaimniecības ilgtspējīgas izmantošanas problēmas. Jāatzīmē, ka 2006. gadā Eiropas cukura politikā ieviestu izmaiņu rezultātā dažas no skartajām valstīm zaudēja savu preferenciālo statusu un līdz ar to tika zaudētas arī darbavietas.

4.4. Komisijas uzmanības centrā galvenokārt ir klimata pārmaiņu riski, kas ir vitāli svarīgs jautājums dažu valstu un ekosistēmas izdzīvošanai (ūdens līmeņa paaugstināšanās, mežu izžušana, sāļš gruntsūdens, jūras ūdens temperatūras paaugstināšanās utt.). Tāpēc Komisija ierosina piešķirt līdzekļus galvenokārt minētajās jomās; savukārt integrētas un saskaņotas ilgtspējīgas attīstības un izaugsmes programmas būtu jāstiprina, ņemot vērā saistības, kuras nosaka saņēmējvalstis. Šajā nolūkā būtu vēlama arī privātā sektora, sevišķi MVU, iesaistīšanās.

4.5. EESK uzskata, ka atbalstiem ir nepieciešama integrēta stratēģiska pieeja, un paziņojums tam ir labs sākums. Būtu jāveicina kopīgs darbs starp dažādiem Komisijas direktoriem, jo īpaši starp Attīstības un sadarbības ģenerāldirektorātu (DEVCO), Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorātu, Tirdzniecības ģenerāldirektorātu, Veselības un patērētāju aizsardzības ģenerāldirektorātu (SANCO) un Pētniecības ģenerāldirektorātu, un EADD; lai gan ir panākts zināms progress, minēto dienestu darbu vajadzētu vairāk koordinēt⁽⁴⁾, lai nodrošinātu ES politikas lielāku saskaņotību.

4.6. Sevišķi zivsaimniecības nozarei, kas ir svarīga visām Klusā okeāna valstīm un arī ES, ņemot vērā nozīmīgos eksportēšanas (jo īpaši tunzivis) rādītājus uz ES valstīm, vajadzētu būt

⁽⁴⁾ Kopējā summa, kas 2008.–2013. gadā paredzēta Klusā okeāna reģiona valstu un AZT attīstībai un atbalstam klimata pārmaiņu jomā, ir apmēram EUR 785 miljoni; no tiem EUR 730 miljoni ir no 10. EAF un EUR 56 miljoni — no ES budžeta. Ņemot vērā valsts programmas, 2008.–2013. gadā ES un Klusā okeāna valstu reģionālās sadarbības ietvaros paredzētais sākotnējais finansējums ir aptuveni EUR 95 miljoni, kas papildina finansējumu no attīstības sadarbības instrumenta tematiskās programmas. ES un Klusā okeāna valstu programmas mērķi ir reģionālās ekonomikas un tirdzniecības integrācijas spēju nostiprināšana (EUR 45 miljoni), atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai un valsts finanšu pārvaldības spēju nostiprināšanai (EUR 10 miljoni), dabas resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas veicināšanai (EUR 40 miljoni). Komisija arī paziņoja, ka sāk īstenot tā saukto "Pacific Investment Facility", lai palielinātu ieguldījumus svarīgākajās infrastruktūrās, tādējādi padarot reģionu konkurētspējīgāku pasaules tirgū, un veicinātu ekonomikas izaugsmi, samazinātu nabadzību un finansētu "zaļos" instrumentus, lai pielāgotos klimata pārmaiņām.

pasākumu uzmanības centrā, ņemot vērā nepieciešamību saglabāt produkcijas un ekosistēmas ilgtspēju, kā arī novērst pārzveju, kas var apdraudēt zivsaimniecības nākotni. EESK pozitīvi vērtē ES veiktos pasākumus nelegālās zvejas apkarošanā, piemērojot ES regulu, kas vērsta uz nelegālas, neregistrētas un neregulētas (NNN) zvejas nepieļaušanu, novēršanu, un izskaušanu. Pamatojoties uz šo regulu, Komisija paziņoja divām reģiona valstīm (Vanuatu un Fidži), ka tās varētu uzskatīt par nesadarbīgām trešām valstīm nelegālas, neregistrētas un neregulētas zvejas apkarošanas jomā.

4.6.1. Tādēļ ES būtu jā saglabā preferenču režīms ĀKK valstīm, kā tas notika nesen ar dažām reģiona valstīm⁽⁵⁾, kaut arī ES jāņem vērā konkurences kropļojumu iespējamība ar citiem nozares uzņēmējiem.

4.6.2. EESK apzinās objektīvās grūtības šajā nozarē, pozitīvi vērtē trīs partnerattiecību nolīgumus zivsaimniecības nozarē (FPA), ko parakstīja ar Kiribati, Zālamana salām un Mikronēzijas Federatīvajām Valstīm, taču cer, ka ir iespējams panākt vispārēju vienošanos ar visām iesaistītajām valstīm par noteikumiem, kas jāpiemēro attiecībā uz teritoriālajiem un starptautiskajiem šā reģiona ūdeņiem.

4.7. Attiecībā uz dažādu atbalsta pasākumu tirdzniecības jomā koordināciju, kas pamatoti uzsvērtā paziņojumā, Komisija neatsaucas uz PTO darbību reģionā, lai gan sešas no Klusā okeāna salu valstīm ir šīs organizācijas locekles un izmanto tās programmas un īpašos atvieglojumus.

4.8. Tirdzniecība (PTO): Fidži, Papua-Jaungvineja, Zālamana salas, Tonga, Samoa un Vanuatu ir PTO dalībvalstis, kas ar dažādiem pievienošanās līgumiem cenšas nodrošināt stabilu un integrētu reģionālo tirdzniecības sistēmu, lai kapitalizētu ienākumus, efektīvāk izmantotu resursus un apjomradītus ietaupījumus.

4.8.1. PTO 2004. gadā Ženēvā izveidoja Klusā okeāna salu Pārstāvniecības biroju (*Pacific Islands Forum Representative Office*), lai atvieglotu birokrātisko sistēmu integrāciju un veicinātu veikspējas uzlabošanu attiecībā uz tirdzniecību un daudzpusēju darba programmu, kas ir svarīgi šīm mazajām ekonomikām.

⁽⁵⁾ Skatīt NAT/459, "Eiropas Savienības tropisko tunzivju zvejas flotes stāvoklis un uzdevumi", ziņotājs: Sarro Iparraguirre kgs, OV C 48, 15.2.2011., 21.–26. lpp.

4.8.2. Šķiet, būtu ļoti noderīgi Eiropas Savienībai, arī pamatojoties uz atjaunoto Kotonū nolīgumu, nodibināt ciešas un strukturētas attiecības ar Pārstāvniecības biroju Ženēvā un PTO. Saskaņota pieeja ir ārkārtīgi svarīga, jo daudzu šo valstu pārvaldes aparāts ir neliels. Tad būs iespējams koordinēt pasākumus, kas atbalstītu šīs ekonomikas, izmantojot tehniskā atbalsta programmas, kas jau ir aktīvas, bet nav koordinētas daudzpusējā līmenī. Tam visam jāpievieno nestabila un ilgstoša samazināta ekonomiskā izaugsme ar ļoti lielām atšķirībām valstu starpā: Papua-Jaungvineja un Zālamana salas sasniegušas lielākus izaugsmes rādītājus, pateicoties lauksaimniecības preču izejvielu tirgus cenām, tikmēr Fidži un Samoa jau tā vājajām ekonomikām nācās cīnīties ar dabas katastrofu sekām⁽⁶⁾.

4.8.3. Turklāt īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī MVU attīstībai, reģionālu pakalpojumu biroju MVU atbalstam izveidošanai, kas tiktu rosināti un veidoti daudzpusējā līmenī, izmantojot pašreizējos PTO, SVF un Pasaules Bankas resursus un programmas, arī attiecībā uz lauku attīstību.

4.9. EK paziņojums pamatoti norāda uz šo salu sociālajiem riskiem, kas saistīti ar vājo ekonomikas attīstību, uz kvalificēta darbaspēka emigrācijas rādītājiem sakarā ar grūtībām atrast darba iespējas uz vietas un uz klimata pārmaiņu sociālajām sekām. Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem Zālamana salas, Vanuatu, Samoa, Kiribati, Austrumtimora un Tuvalu ir iekļauti vismazāk attīstīto valstu (*Least Developed Countries (LDC)*) grupā ar augstu nabadzības līmeni. Papua-Jaungvinejā, kas ir vislielākā no Klusā okeāna valstīm, vairāk nekā 40 % iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības sliekšņa. Šie dati ietekmē tūkstošgades attīstības mērķu īstenošanu un liecina, ka ir vajadzīgi koordinēti pasākumi starptautiskā līmenī. Tomēr paziņojumā nav minēts dažādu ANO aģentūru darbs, lai atbalstītu ekonomikas un sociālo attīstību.

4.9.1. ANO aģentūru dažādās programmas ir svarīgas, un Komisijai tās būtu jāatbalsta, jo tās palīdz radīt nepieciešamo izpratni un uzlabot veikspēju, lai "absorbētu" un palielinātu dažādu sniedzēju (arī ES) atbalstus. Tās arī mudina iestādes, kā arī sociālos un pilsoniskās sabiedrības partnerus uzņemties lielāku atbildību un veicina demokrātisku, uz līdzdalību balstītu iestāžu izveidi.

⁽⁶⁾ SVF "Regional Economic Outlook, Asia and the Pacific, Navigating an Uncertain Global Environment while building inclusive Growth" (2011. gada oktobris).

5. Tiesības, demokrātija, arodbiedrību brīvība un situācija Fidži

5.1. Starptautiskās finanšu iestādes Klusā okeāna salas ir ierindojušas to pasaules valstu vidū, kurās ir visnelabvēlīgākie apstākļi, nošķirtība, mazapdzīvotība, lieli migrācijas rādītāji, zems izglītības un mācību līmenis, milzīgs specifisku kompetenču trūkums tirdzniecībā un starptautiskās ekonomikas darbībā.

5.1.1. Sevišķi sarežģīts ir jauniešu stāvoklis; to ietekmē dažādi faktori, tādi kā ģeogrāfiskā izolācija, ekonomikas attīstības ierobežojumi (mazās ekonomikas savstarpēji ir vāji integrētas, un vietējie tirgi ir ierobežoti), demogrāfiskā dinamika ar strauju jauniešu darbaspēka pieaugumu⁽⁷⁾. Austrālija sāka īstenot atbalsta programmu sezonas strādniekiem no tām Klusā okeāna valstīm, kurās ir visnelabvēlīgākie apstākļi. Tas ir pasākums, kas būtu jāveicina jāizvērs arī citās reģiona valstīs.

5.1.2. Sieviešu stāvoklis ir dramatisks un satraucošs, ņemot vērā to, ka ekspluatācija un degradācija paplašinās, bet progress efektīvu risinājumu meklējumos ir nenozīmīgs. Sievietes joprojām tiek stipri diskriminētas gan attiecībā uz gandrīz neesošu dalību oficiālajā darba tirgū un politiskajā dzīvē, gan attiecībā uz izplatītajiem pamattiesību pārkāpumiem, tostarp arī pastāvīgu un plašu vardarbību visās valstīs. Tas nav tikai kultūras jautājums, bet arī jautājums par darba iespēju radīšanu, integrāciju un līdzdalību. Vajadzētu nepārprotami atsaukties uz ES Rīcības plānu par dzimumu līdztiesību un sieviešu emancipāciju attīstības jomā 2010.–2015. gadam, kas, starp citu, aicina izmantot precīzus rādītājus sieviešu dalībai valsts iestādēs.

5.2. Cilvēktiesību ievērošana un demokrātijas īstenošana ir svarīgi priekšnosacījumi ES atbalsta un sadarbības politikas jomā. To vidū ir arī arodbiedrību tiesības, kas ir atzītas starptautiskā līmenī, vispirms jau astoņās SDO pamatkonvencijās.

5.3. Arī Kotonū nolīgumā ir atzīta cilvēktiesību ievērošanas un demokrātisku iestāžu svarīgā nozīme stabilas un plaukstošas ekonomikas radīšanai. Diemžēl paziņojumā, neraugoties uz to, ka tā temats ir reģionāla stratēģija, nav pievērsta pietiekama uzmanība jautājumam par nopietnajiem pārkāpumiem, jo īpaši **Fidži, kas, kā zināms, ir reģiona otra lielākā sala, ņemot vērā ģeogrāfisko platību un iedzīvotāju skaitu.**

⁽⁷⁾ Samoa no 4 000 jauniešiem, kuri vēlas iekļūt darba tirgū, tikai 500 atrod darbu, Vanuatu attiecība ir 3 500 pret 700, Fidži jauniešu bezdarba līmenis ir ap 46 %; skatīt arī UNICEF "Investing in Youth Policy, UN Asia-Pacific Interagency Group on Youth" (2011. gads).

5.4. Stāvoklis Fidži ir nepieņemams: valdība, kuru kopš 2006. gada vada militāra hunta, 2011. gadā uzsāka agresīvu kampaņu, lai likvidētu arodbiedrību kustību un atņemtu Fidži darbiniekiem viņu pamattiesības, pārkāpjot SDO konvenciju Nr. 87. un Nr. 98., kuras ratificēja valdība; vārda brīvības, biedrošanās un pulcēšanās aizliegšana, spīdzināšana un vardarbīga izturēšanās, vardarbība pret sievietēm un bērniem, kā arī strādnieku elementārāko tiesību apspiešana ir apstākļi, kurus ES vairs nedrīkst pieļaut. Lai gan tika piemērots Kotonū nolīguma 96. pants, EESK uzskata, ka Fidži gadījumā ir jārikojas izlēmīgi, ņemot arī vērā 2014. gada vēlēšanas un jaunas konstitūcijas izstrādes procesu.

5.5. Stāvoklis Fidži tika atkārtoti apspriests SDO valdes sanāsmē, kas notika 2012. gada novembrī un kurā tika pieņemta īpaša rezolūcija, ņemot vērā arī neseno Fidži valdības lēmumu noraidīt SDO valdes pilnvarotās delegācijas misiju⁽⁸⁾. ES šis jautājums jārisina saskaņoti ar tām dalībvalstīm, kuras jau nosodīja situāciju SDO.

5.6. Šajā gadījumā pilsoniskās sabiedrības darbības apstākļi ir apgrūtināti, to gandrīz nav. Pilsoniskās sabiedrības pašas elementārākās tiesības tiek klaji pārkāptas pretrunā jebkādiem demokrātijas principiem, un EESK nevar atbalstīt šādu pārkāpumu turpināšanos. EESK ir jādara zināma sava nostāja citām Kopienas iestādēm un ir attiecīgi jārikojas⁽⁹⁾.

5.7. Jārīkojas noteiktāk gan tieši, gan divpusējā līmenī, nosakot Kopienas atbalsta piešķiršanas nosacījumus un apstiprinot, ka attiecībā uz cilvēktiesībām ES dalībvalstīm ir kopēja nostāja un ka tā saskan ar ES pamatprincipiem un nav grozāma.

6. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības loma

6.1. EESK uzskata, ka organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana ir pamats, uz kura jāattīsta dažādas partnerības formas, lai sasniegtu ekonomiskās un sociālās kohēzijas mērķus. Tās loma ir vēl jo nozīmīgāka tiesību un demokrātijas jomā, kuras principu ievērošana ir pamatnosacījums, lai izmantotu ES atbalsta un sadarbības politiku.

⁽⁸⁾ Fiji Trade Union Congress paziņojums presei (19.9.2012.) un citi SDO dokumenti, kas ir sagatavošanā.

⁽⁹⁾ Skatīt Padomes vēstuli.

6.2. Organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība ir prioritārs mērķis šajā reģionā, neraugoties uz vismaz diviem objektīviem ierobežojumiem: pirmkārt, īpašais ģeogrāfiskais izvietojums, salu neaizsargātība un iedzīvotāju izklaidētība, kas faktiski neļauj realizēt šīs tiesības; otrkārt, demokrātijas īstenošana un organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīva dalība iestāžu darbā.

6.3. EESK tomēr aicina darīt visu iespējamo, lai vietējās kopienas pārstāvjus iesaistītu Kopienas projektu noteikšanā, īstenošanā un pārraudzībā, jo īpaši to projektu, kas saistīti ar vides aizsardzību, sociālo un pilsonisko dialogu, attīstību, kā arī tiesību un demokrātijas aizsardzību.

6.4. EESK prasa ātri izveidot ES un Klusā okeāna partnerību, kurā piedalītos organizēta pilsoniskā sabiedrība, lai efektīvāk risinātu reģiona problēmas⁽¹⁰⁾, un kurā kā būtisks līdzdalības elements būtu paredzēta īpašas programmu uzraudzības komitejas izveide.

7. Paziņojumā ieteiktie pasākumi: piezīmes

7.1. ES ieteiktie pasākumi, kuros kā galvenā problēma ir minēti riski saistībā ar klimata pārmaiņām Klusā okeāna reģionā, ir tikai daļēji atbalstāmi, jo trūkst integrētas pieejas ilgtspējīgai reģiona attīstībai.

7.2. Nepieciešams veicināt un izstrādāt labāku koordinētu pieeju starp EĀDD un dažādiem Komisijas ģenerāldirektorātiem, lai noteiktu saskaņotas un stratēģiskas programmas, kas novirzītu pieejamos resursus vides un zivsaimniecības aizsardzībai, kā arī ilgtspējīgas attīstības un lauku attīstības integrētām programmām.

7.3. EESK piekrīt paustajai nepieciešamībai nostiprināt dialogu ar vietējām iestādēm, bet būtu jānodrošina sistemātiskā pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana, veidojot pastāvīgu forumu atbalsta novērtēšanai un tā ietekmes analīzei.

⁽¹⁰⁾ Atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES, Kolumbijas un Peru daudzpusējā tirdzniecības nolīgumā (DTN)", OV C 299, 4.10.2012., 39.–44. lpp.

7.4. EESK uzskata, ka ir jāturpina rīkot tikšanās starp visām valstīm, kas sniedz atbalstu un kas to saņem, lai nodrošinātu Komisijas uzsvērtu programmu koordināciju. Joprojām svarīgs ir atbalsta galamērķis un tā efektivitātes novērtēšana. Šajā sakarā līdztekus informācijas un mācību preventīvai darbībai joprojām svarīgi ir uzraudzības pasākumi, izmantojot apvienoto komiteju, kas veidotu kontaktus ar sociālajiem un pilsoniskās sabiedrības partneriem.

7.5. Kā jau tika minēts, vajadzētu stingrāk vērtēt cilvēka pamattiesību ievērošanu, sieviešu nepieņemamo situāciju reģionā, ierobežotas darba iespējas jauniešiem, pilsoniskās sabiedrības lomu visās valstīs, bet jo sevišķi, ņemot vērā īpašo situāciju Fidži.

Briselē, 2013. gada 17. janvārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Abonementa cenas 2013. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 420 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 910 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>



Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV